

WAT EEN HANDELSMAN IN FRIESLAND BELEEFDE

**KOOPMAN SCHÖNE VAN HEERENVEEN
VERTELT VAN ZIJN ERVARINGEN OP
ZIJN VELE REIZEN DOOR FRIESLAND**

HANDELSDRUKKERIJ HEPKEMA — HEERENVEEN

WAT EEN HANDELSMAN IN FRIESLAND BELEEFDE

KOOPMAN SCHÖNE VAN HEERENVEEN
VERTELT VAN ZIJN ERVARINGEN OP
ZIJN VELE REIZEN DOOR FRIESLAND

OVERGEDRUKT UIT HET „NIEUWSBLAD VAN FRIESLAND”

HANDELSDRUKKERIJ HEPKEMA — HEERENVEEN

F. SCHÖNE FZN.

WAT EEN HANDELSMAN IN FRIESLAND BELEEFDE.

Wanneer in den tegenwoordigen tijd de bewoner van het platteland aanvulling van levensbehoefden, 't zij b.v. kleding of op welk ander gebied ook, noodig acht, dan is er de trein, de tram of de autobus, die hem of haar in korten tijd voert naar één of ander centrum, 't welk voorziening in die levensbehoefden in ruime keuze biedt. Of als het begeerde dichterbij te verkrijgen is, dan staat de fiets ter beschikking en aldus kan ook zonder veel moeite het noodige worden gevonden.

Welk een geweldige verandering hebben zoo de moderne vervoermiddelen gebracht op het platteland! Wanneer vroeger een dorp niet aan spoor of tram was gelegen, dan was het te beklagen, dan sprak men van „geïsoleerd” en van „het einde der wereld”, enz.

Die uitdrukkingen zijn uit onze vocabulaire verdwenen. Een „geïsoleerde streek” bestaat niet meer. Er is zeker geen dorp meer, dat niet door een of anderen verkeersdienst aan een centrum verbonden is; het platteland voelt zich niet meer, zooals vroeger, achtergesteld bij de stad. Want de stad of de grootere plaats is voor den bewoner van het platteland gemakkelijk bereikbaar geworden en daarmee is aan een groot nadeel van het verblijf in meer afgelegen streken een einde gekomen.

Maar deze toestand bestaat nog niet lang. De autobus is nog slechts enkele jaren in de wereld en het algemeene gebruik van de fiets, welker „afstands-capaciteit” trouwens belangrijk bij die van de autobus achter blijft, is ook nog maar pas van deze eeuw. En zoo heeft derhalve een belangrijk deel van het thans levende geslacht den toestand ten plattelande nog zoo geheel anders gekend. Menigeen, die reeds boven een bepaalden leeftijd is gekomen, herinnert zich den tijd, dat kooplieden in allerlei branches de dorpen en boerenstreken afreisden, om de bevolking van het noodige te voorzien. Onder die kooplieden was één type, dat zich onder een kenmerkenden naam bekendheid heeft verworven.

We bedoelen de z.g. „fyndoeks-poepen”. Ons blad schreef er eenigen tijd geleden reeds over naar aanleiding van het overlijden van een der laatst overgebleven vertegenwoordigers van dat gilde.

Zeker, ook nu wordt nog wel het platteland bereisd. Er zijn families, die al tientallen van jaren door bepaalde firma's werden bediend, en een band, die al zoo lang bestaat, wordt niet gemakkelijk verbroken, wanneer de relatie aan weerszijden steeds tevredenheid wekte. Maar het type van den reiziger, die met zijn stalen in een fluweelen zak op gezette tijden te voet den boer bezocht, is verdwenen.

Dat deze kooplieden, die zoo getrouw en geregeld hun klanten bezochten, het leven op het Friesche platteland geheel meeleeften, op de hoogte waren van de belangrijkste gebeurtenissen in familie en dorpsleven, spreekt wel van zelf. Zij werden beschouwd en behandeld als vrienden, op wie men vertrouwen kon en van wie geen bedrog was te vreezen. En dat menige manufacturen-reiziger op zijn honderden reizen interessante ervaringen opdeed, die het navertellen waard zijn, ligt al evenzoo voor de hand.^[6]

Wij hebben een lid van dit oude gilde aangetroffen, die talrijke belangwekkende ondervindingen heeft opgedaan en daarvan op onderhoudende en smakelijke wijze weet te vertellen.

We bedoelen den heer Ferdinand Schöne Fz., vroeger te Heerenveen, thans te Soestdijk, die **meer dan een halve eeuw lang** geregeld zijn klanten bezocht in Friesland en ook buiten onze provincie.

De heer Schöne is een vlot causeur, die uren lang zijn gezelschap kan boeien met de weergave van wat hij in zijn reizigersleven heeft ondervonden. Met groot gemak en met rijken woordenstroom discht hij uit zijn overvuld geheugen een vloed van gebeurtenissen op, die de belangstelling van den hoorder gedurig gaande houden en die het bevestigen, dat de

manufacturen-koopman van weleer een gaarne geziene gast was bij de plattelandsbevolking, die het vertrouwen genoot en in de geheimen van het familieleven was ingewijd.

Maar niet altijd waren de ondervindingen van prettigen aard. Ook van minder aangename ervaringen, zelfs van dreigend levensgevaar, weet de heer Schöne te vertellen.

Duizenden en duizenden menschen heeft hij in zijn lange reizigersleven ontmoet en gesproken. Met allerhande slag van Friezen, van hoog tot laag, van rijk tot arm, van allerlei godsdienstige of politieke richting, kwam hij in aanraking. Dat hij groot vertrouwen genoot bij heel veel Friezen, is wel in verschillende gevallen ondubbelzinnig gebleken. Meer dan vijftig jaar lang deelde hij in de vreugd en in de droefenis van zeer veel Friesche families, was hij de vertrouwensman, wiens oordeel of hulp in gewichtige zaken meer dan eens gevraagd werd. Zelfs heeft hij voor anderen boerderijen verhuurd of verkocht, erfenissen verdeeld. Welk een schat van menschenkennis heeft hij aldus verzameld! Welk een rijk en mooi leven heeft hij zoo geleefd!

Wij zullen hier achtereenvolgens enkele van de belangrijkste gebeurtenissen uit zijn loopbaan mededeelen. Zijn verhalen geven een aardigen kijk op het gemoedelijke plattelandsleven van vroeger. Dat het ware gebeurtenissen zijn uit het leven van verschillende Friezen, die door velen van het thans levende geslacht gekend werden, verhoogt zeker de waarde dezer vertellingen.

De heer Schöne is een geboren Sauerlander. Maar reeds op zeer jeugdigen leeftijd, n.l. als 15-jarige knaap, trok hij naar Heerenveen en hij heeft verreweg het grootste deel van zijn volgend leven aldaar doorgebracht en zich al vrij spoedig definitief daar gevestigd. Dat hij toch zijn geboorteland niet vergat, maar er een onuitwisbare herinnering aan behield, daarvan getuigt de boeiende schildering, die hij van dat land zelfs nu nog kan geven. Daarvan is bewijs ook de levendige beschrijving, welke hij een twintigtal jaren geleden van dit land heeft gegeven [7] in een der in 't Noorden verschijnende bladen.

De liefde voor zijn geboorteland is den heer Schöne onverzwakt bijgebleven. Het uiterlijk van dit land van bergen en dalen moge van dat van onze provincie zeer veel verschillen, de bevolking van beide landstroken vertoont wel eenige overeenkomst, zegt hij. Evenals de Fries. is ook de Sauerlander stug bij de eerste ontmoeting. Hij geeft zich niet gemakkelijk en is ook niet toeschietelijk tegenover vreemden. Maar wie eenmaal zijn vriendschap heeft weten te verwerven, voor dien blijft hij steeds een vriend.

De Sauerlander heeft, als de Fries, ook zijn taalstrijd. Hij spreekt een dialect, dat in gansch Duitschland niet verstaan wordt en hij strijdt voor het behoud van dit dialect en eert de mannen, die voor het speciaal Sauerlandsche in de bres hebben gestaan.

Maar het jarenlange verblijf in Friesland heeft gemaakt, dat de heer Schöne deze landstreek als zijn tweede vaderland is gaan beschouwen. Hij leerde hier de menschen kennen; hij volgde hun zeden en gewoonten na en leerde niet alleen de Hollandsche, maar ook de Friesche taal spreken op zoodanige wijze, dat hij met gemak een Friesch gesprek kan voeren. „Uiterlijk ben ik geen Fries, maar van binnen wel,” verzekerde hij ons.

Hoe kwam het toch, aldus was één van de vragen, die wij hem stelden, dat er zoo heel veel van die kooplieden uit Duitschland naar ons land reisden om hier zaken te doen?

Dat is spoedig uit te leggen, zei de heer S. In mijn geboorteland moest iedere koopman een vergunning hebben om handel te drijven en er werd van de zijde der overheid voor gezorgd, dat

F. SCHÖNE FZN. OP ONGEVEER 50-JARIGEN

het aantal vergunningen bleef in verhouding tot de hoegrootheid der bevolking. Wanneer dus een koopman zoons had, die ook in 't zelfde vak hun brood wilden trachten te verdienen, dan konden die als regel niet in de plaats hunner inwoning blijven, maar moesten zij elders hun geluk beproeven. Zij trokken dikwijls ver weg, naar alle landstreken, niet alleen naar Saksen en Pommeren, maar ook naar de steden Tilsit, Memel, naar Stiermarken en den Elzas, en voorts naar het Westen tot onze grenzen.

Toen ze vernamen, dat hier in Holland veel rijkdom was, maar dat men hier over 't algemeen zich kleepte in de grovere eigen gesponnen en eigengemaakte goederen, toen begrepen ze, dat hier handel was te drijven. En zoo trokken ze ons land binnen en vestigden hier hun zaken.

Aanvankelijk bleef het alleen bij reizen en keerden ze geregeld weer terug naar hun land, waar hun hoofdverblijf was en waar ook hunne familie bleef wonen. Maar langzamerhand bleek het, dat hier bestendig goede zaken waren te doen en vestigden zij zich hier metterwoon. Hun vrouwen en kinderen kwamen over en het einde was, dat zij Nederlanders werden.

„Toen ik hier in 1868 voor 't eerst kwam,” zei de heer S., „was mijn vader al 30 jaren hier geregeld geweest, en ook mijn grootvader had reeds in deze streken gereisd. De boerinnen hier droegen vroeger de z.g. „vietschaft-jakken” met langen schoot en daarbij wollen gestreepte rokken. De streepen waren wit en blauw of donkerblauw en lichtblauw. De man droeg een „vietschaftbaeitsje” en een „vietschaft-broek”. Later werd deze mannenkleeding door bevertin en manchester vervangen.

De Duitsche kooplieden nu hadden fijne doeken en fijn linnen (vandaar de volksnaam „fyndocks-poepen”) en drongen met hun gekleurde en gebloemde stoffen door tot in Groningen en Friesland, waar ze de plattelandsbevolking van hun fijnere koopwaar voorzagen en op deze wijze

grote veranderingen

teweegbrachten in de kleeding dier bevolking en ook in de denkbeelden omtrent wat gevoegelijk en behoorlijk inzake de kleeding was.

Een enkel voorbeeld noemde ons de heer Schöne. Zoo was hij eens bij een rijke boerin te Wijnjeterp gekomen, n.l. Mej. A. Tj. Andringa, met de vraag of zij niet een parapluie van hem wilde koopen.

Maar zij wilde er niet van weten. „Dacht je, dat ik met een parapluie wou loopen? Ik zou me schamen,” zei ze. Ze durfde niet.

Later liepen de boerinnen niet alleen met parapluies, maar ook wel met parasols. De tijden zijn wel veranderd!

De heer Schöne was nog geen 15 jaar, toen hij voor 't eerst de reis deed van Sauerland naar Heerenveen. 't Was in Augustus 1868 en de reis was merkwaardig.

Zij begon te Bigge, waar hij den postwagen naar Lippstadt beklom. De wagen bespannen [8] met vier paarden, kon, behalve de post vier, zes of acht personen vervoeren. Des winters, wanneer in het hoogland alles onder de sneeuw lag, geschiedde dit vervoer per slede.

Maar 't was zomer, toen de jonge Ferdinand de groote reis ondernam. De reis, die voor hem een gebeurtenis van beteekenis was en die hem met tal van nieuwe nooit geziene dingen in aanraking bracht. Toen hij met den postwagen te Lippstadt was aangekomen, zag hij daar voor 't eerst, van zijn leven een spoortrein. Per trein ging de reis verder en wel via Zutphen. Daar had hij een paar uur oponthoud en zag hij de groote spoorbrug en de rivier de IJssel, waar stoombooten heen en weer voeren. Eveneens een indrukwekkend gebeuren voor hem, want hij had nog nimmer schepen of bootjes gezien. Daarvoor was dan ook zijn heuvelachtig geboorteland niet de meest aangewezen landstreek.

Dan is er nog een bijzonderheid. De heer Schöne herinnert zich nog, dat hij te Heerenveen aankwam met den eersten trein, die op dit Noordelijk traject voor het publiek reed, en dat voor deze feestelijke gelegenheid de locomotief en de trein met groen en bloemen waren versierd. Hij viel dan ook te Heerenveen al direct „met den neus in de boter”, want er werd naar aanleiding van de opening van de spoorlijn feest gevierd. Duidelijk staat hem nog voor den geest, dat op dien allereersten avond van zijn aankomst een groot vuurwerk werd afgestoken op het Breedpad voor het aldaar staande groote huis, dat destijds bewoond werd door de familie

Tuimelaar. Ook dat vuurwerk maakte een geweldigen indruk op den eenvoudigen jongen, die in de bergen zoo iets nooit gezien had.

Maar hij was niet naar Friesland gekomen, om hier uitsluitend feest te vieren. 't Was werken en aanpakken voor hem. Zijn vader had wel al een dertig jaren connecties in deze provincie. Ook een paar ooms waren naar hier getrokken, evenals een oudere broer. Voor en na zijn allen weer naar Duitschland teruggegaan. „Ik alleen ben hier gebleven,” zei de heer Sohöne ons.

„Mijn vader heeft destijds mede de firma Padberg opgericht, welke een tijdlang de grootste firma op dit gebied in Friesland was. Zij werkte met een 15- á 17-tal reizigers. Zij had haar cliëntele over alle vier Noordelijke provincies.”

Ook de heer F. Schöne Fz. is lid van deze firma geweest, maar is er tenslotte uitgetreden, omdat hij zich niet met den gang van zaken kon vereenigen. Aan deze uittreding is heel veel onaangenaams verbonden, dat niet voor publicatie geschikt is. Door aanpakken, een goed inzicht in zaken en voorzichtig beleid heeft de heer S. de kwestie tot een goed einde weten te brengen, waarna hij geheel voor eigen rekening een zaak begon.

Al op zeer jeugdigen leeftijd ook is hij gaan reizen. En gemakkelijk was het reizen in die dagen niet. Van fietsen was nog geen sprake, van 'n tram in die eerste jaren ook niet. Meest ging het te voet. Dat de reiziger op deze wijze geen groote afstanden per dag kon afleggen, spreekt van zelf en evenzoo, dat hij herhaaldelijk

in de dorpsbergen

moest logeeren. Gewoonlijk werden dan in zulk een herberg een paar kamers afgehuurd voor den tijd, dat de reiziger de omgeving „bewerkte”. De eene kamer diende voor slaapvertrek en eetkamer, in de andere werden de waren, die te koop werden aangeboden, tijdelijk uitgesteld. De heer S. heeft tal van reizigers gekend die op deze wijze hun handel dreven. In de dorpsbergen logeerden de manufacturen-kooplieden, maar ook de Duitsche marskramers, die wel Nappe-kooplui genoemd werden. In de door hen gehuurde kamer van de herberg étaleerden ze dan hun verschillende artikelen. Deze nappen-kooplui droegen hun waren mee in een kast op den rug, soms tot een gewicht van 90 tot 120 pond.

Deze kooplui waren volstrekt niet altijd minvermogend. Sommigen hadden heel wat eigendom en kapitaal. Toch waren ze over het algemeen sober in hun levenswijze, al was er wel eens een enkele uitzondering onder hen, die soms uit den band sprong.

Ze kookten meest zelf hun potje en leefden zuinig, doch ook namen ze wel eens een huishoudster, die soms jaren lang hun trouwe hulp was. Zoo heeft de fa. Padberg-Schöne zelf indertijd een meisje van 17 jaar als huishoudster in dienst genomen, dat haar gansche verder leven de familie tot hulp is geweest en als 74-jarige vrouw, toen zij nog aan de familie was verbonden, is gestorven.

Tal van reizigerstypen uit dien eersten tijd zijn den heer S. in zijn herinnering bijgebleven. [9] Zoo weet hij nog te vertellen van zekeren Dorus, die lepels en vorken, messen, scheermessen en dergelijke benodigdheden in zijn mars had. Eens was Dorus van Gorredijk, waar hij den nacht had doorgebracht, vertrokken, toen men hem kort daarop terugriep: zijn kamer, waar nog verschillende artikelen van hem waren achtergebleven, stond in brand. Wat was het geval? Dorus, die een sterk rooker was, had vermoedelijk bij 't aansteken van zijn pijp den lucifer achteloos weggeworpen en was toen vertrokken.

Zoo spoedig mogelijk werd het branije gebluscht. Maar Dorus kwam er hiermee niet af. Men verdacht er hem van, dat hij opzettelijk den boel in brand had gestoken en hij moest te Heerenveen voor den rechter van instructie verschijnen.

Daar werd hij verhoord en vroeg de rechter hem naar de reden van de brandstichting.

„Wel” zei Dorus., „dat heb ik niet daan. Waarom zou ik 't daan hebben, ik was niet eens verzekerd en dan zou ik toch gek wezen met den boel in brand te steken.”

't Bleek inderdaad zoo te zijn en Dorus herkreeg zijn vrijheid.

Van denzelfder Dorus, die een ruwe klant was, wist de heer S. nog een staaltje. Op zekeren morgen zat hij met nog enkele collega's in de diligence, die geregeld van Drachten op Heerenveen reed. Zij zongen hun hoogste lied, wat een medereiziger, een deftig heer, niet aangenaam scheen te stemmen. Deze hield zich overigens geheel afzijdig en bemoeide zich in 't

geheel niet met het luid ruchtig gezelschap. Dit scheen op Dorus prikkelend te werken en hij wendde zich ten slotte tot den onbekenden reiziger met de vriendelijke vraag: „Wat bistou foor een koopman?”

De onbekende gaf eerst geen antwoord, maar Doris hield niet op en tenslotte wist hij er uit te krijgen, dat hij geen koopman was.

Zoo, bistou geen koopman, zei Dorus. Maar wat dan?

Ik ben notaris.... van....

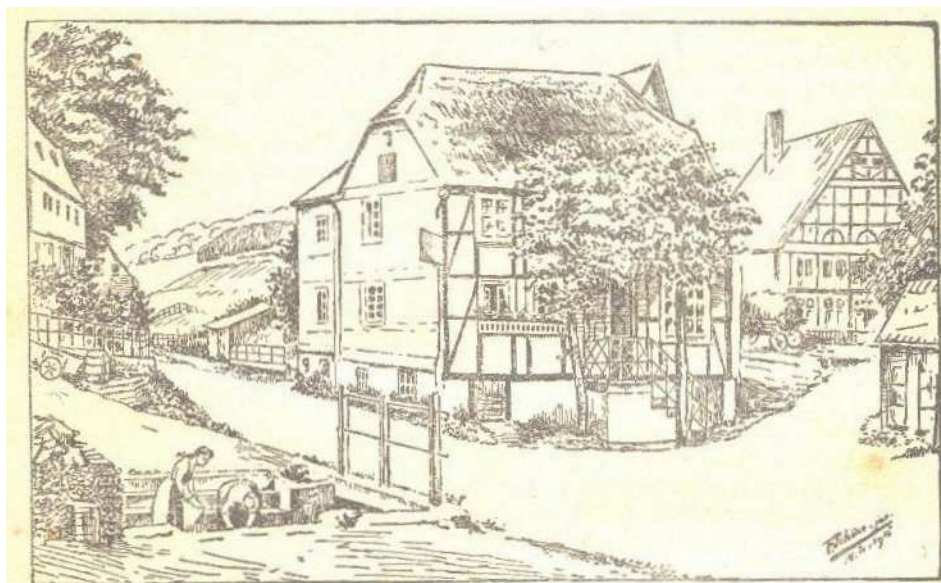
Zoo, zoo, dus ben je daarom zoo afkeerig van ons. Maar dat behoef je anders niet te wezen hoor, zei Dorus, die daarop den medereizenden verschillende voorbeelden opdischte van notarissen, die hun nobel ambt nu juist niet nobel hadden opgevat. De andere reizigers vonden de situatie wel ietwat pijnlijk, maar Dorus stoorde zich nergens aan. 't Kwam ook niet te pas, vond hij zeker, dat een reiziger geen notitie van hem nam.

Zoo kan de heer S. tal van gebeurtenissen en voorvallen uit zijn reizigersleven vertellen. Ook weet hij nog een en ander mee te deelen van wat zijn vader heeft ondervonden. We zullen hier achtereenvolgens verschillende van deze verhalen, waarin de heer S. sprekende wordt ingevoerd, weergeven en beginnen daarbij met zijn eerstelevensjaren in Duitschland en vervolgens in ons land.

MIJN GEBORTEPLAATS EN EERSTE KINDERJAREN.

Veertiendaagsche voetreizen van de Deutsche kooplieden uit Friesland naar hunne woonplaatsen in Duitschland.

Op 26 Oct. 1853 werd ik geboren te Bigge in Westfalen als zoon van Frederik Schöne en Carolina Schöne-Lückenholz Daar mijn grootvader van Moeders zijde een Hollander van geboorte was, leerde ik reeds als kind, door de liedjes die hij me voorzong als ik op zijn knie zat, eenigszins de Hollandsche taal.

HET GEBORTEHUIS VAN DEN HEER SCHÖNE

te Bigge (Westfalen) naar een prentbriefkaart, welke origineel door den heer Schöne zelf werd geteekend. De heer S. was een der eersten, zoo niet de eerste, die geïllustreerde briefkaarten verzond. Het algemeen gebruik van prentbriefkaarten is pas veel later gekomen.

Uit mijn eerste jaren herinner ik me nog. dat we — mijn vriendjes en ik — er zeer tegen op zagen om naar school te gaan. Want de meester was zeer streng, hoorden we van oudere kinderen en kwaaddoen werd steeds met een flink pak „Prügel” (ransel) gestraft. De verwelkoming op school viel echter nog al mee. Het hoofd der school, meester Stratmann, was wel streng en stipt, maar kon toch ook heel vriendelijk zijn.

Er waren niet minder dan 178 kinderen op deze school, een oud en vervallen gebouw, dat voor zooveel leerlingen veel te klein was. Meester moest wel streng zijn, want hij had bij zijn werk anders geen hulp dan die van zijn zoon, een kweekeling.

Later werd een nieuw schoolgebouw gesticht met twee groote lokalen, één voor de jongens en één voor de meisjes. Deze laatste kregen onderwijs van een onderwijzeres. Schoolfeesten kenden we niet. Eenmaal per jaar, in Aug. en Sept., hadden we acht weken vacantie. Deze vacantie duurde zoo lang, opdat de boeren- en arbeiderskinderen konden helpen bij het binnenhalen van den oogst.

Met groote vreugde werd door oud en jong steeds het Kerstfeest gevierd. In ieder [10] huis was een kerstboom. In den Kerstnacht werden om 12 uur alle klokken geluid en dan stroomden de menschen naar de kerk.

Voor ons was het Kerstfeest nog bijzonder aangenaam doordat mijn vader en verschillende ooms en neven, die toen reeds hun zaken in Holland hadden, des middags of des avonds vóór het Kerstfeest thuis kwamen. Zulk een reis uit Holland, of liever uit Friesland, duurde destijds ongeveer veertien dagen. Men kan zich voorstellen, dat in die veertien dagen deze Duitsche vaders, broers en neven, die uit Holland moesten komen, onderwerp van gesprek waren bij de betrokken families. Vooral als het slecht weer was, regende of stormde of de sneeuwjacht loeide, wat waren dan die vrouwen en moeders bezorgd over de mannen, die onderweg waren.

Mijn moeder had deze reis als meisje ook al een paar malen meegemaakt en daardoor wist zij, welke zware reizen het waren. Gedurende die twee weken moesten ze elken dag een uur of zeven loopen, waarbij ze ook nog vrij zwaar belast waren met kleeren voor eigen gebruik en met hetgeen ze voor de moeders en kinderen meebrachten uit Holland. En als zo dan behouden en gezond waren aangekomen, was het overal vreugde en blijdschap, waarin de geheele plaats deelde. Ik kan mij nog levendig voorstellen, hoe wij als kinderen dan om vader heen stonden, erom vochten, wie het eerst bij hem op de knie mocht zitten en hem met onze kinderlijke vragen bestormden.

Acht weken bleef vader thuis. Gedurende de laatste veertien dagen spraken onze ouders weinig en het aanstaande vertrek van Vader was reeds vooruit van invloed op de stemming. Van Maart tot begin Augustus duurde de scheiding. Dan kwamen de „Hollanders” weer voor korten tijd terug, gewoonlijk vier á vijf weken, en daarna gingen ze weer tot Kerstmis heen. Mijn vader heeft 47 jaar in Friesland zaken gedaan en maakte 33 jaar lang tweemaal per jaar deze voetreis mede. De laatste veertien jaar, van 1868 af, kon de reis per spoor worden gedaan. Deze reis duurde eerst drie dagen, omdat de aansluitingen nog slecht geregeld [11] waren. Na 1869 kon de reis reeds in twee dagen volbracht worden.

Ik heb dit even aangehaald om te laten uitkomen, hoe moeilijk voorheen het reizen was voor de zakenmensen, die trachtten in den vreemde hun bestaan te vinden. Echter hadden voor hen die voetreizen ook hun groote bekoring. Want ze werden steeds in gezelschap ondernomen.

De Duitsche kooplieden uit Leeuwarden, Sneek, Bolsward en Heerenveen, kwamen in Heerenveen bij elkaar, samen 14 tot 20 personen of soms nog meer. Ze lieten zich dan eerst in groote rijtuigen door een koetsier, die Jan Taks genaamd werd, naar Zwolle brengen, waar ze overnachtten. Vandaar begon de voetreis. Wanneer zich de gelegenheid voordeed om zich te laten rijden, maakten ze daar natuurlijk gaarne gebruik van.

Die reizen naar huis waren vroolijk en de reisgenooten vertelden elkaar hunne avonturen en lotgevallen, die ze in het afgelopen tijdperk hadden beleefd, terwijl vaak allerhande grappen werden uitgehaald. Maar op de reizen van huis naar Friesland hadden ze in den regel niet veel te koop, dan waren ze nog te zeer onder den indruk van de

scheiding van de familieleden.

Na mijn schooltijd kwam ik eerst een jaar op kantoor bij den Amtmann Weddigge, den

burgemeester van de gemeente Bigge. Daarna werd ik door mijn ouders voor de keus gesteld, om nog naar een andere plaats te gaan voor verdere studie of mee te gaan naar Holland, om handelsman te worden. Ik koos het laatste, omdat reizen en zwerven mij mooi toeleek. De burgemeester trachtte nog mij ervan terug te houden en beloofde mij een mooie toekomst, als ik zou willen blijven. Maar het hielp niet. Ik bleef bij mijn voornemen om mee te gaan naar Holland.

Op mijn verzoek werd mijn plaats op het kantoor van den burgemeester ingenomen door een vriend van mij. Deze bleef daar tot hij 24 jaar was en werd toen burgemeester van Winterberg, op voorspraak van den burgemeester van Bigge, die nogal veel invloed had bij de regeering. Hij heeft later zijn 25-jarig jubileum als burgemeester gevierd.

Ik was nog geen jaar in Nederland, toen ik reeds veel spijt had over mijn keuze en mijn vader trachtte te bewegen mij weer terug te zenden en te laten studeeren. 't Leek mij toen minderwaardig en vernederend om met een pak met stalen op den rug den boer op te gaan. Mijn vader, die het toen reeds een veertigtal jaren in Friesland had uitgeoefend, was misschien daardoor al zoo verfriescht, dat hij stijf op zijn stuk bleef staan als de meest onverzettelijke Fries. Hij wilde van mijn terugkeer naar Duitschland niets weten.

Voor de eerste maal den boer op als koopman.

Tot nog toe had ik nog geen reizen mogen doen; mijn werk als leerjongen in 't vak bestond in het maken van stalen, pakjes in- en uitpakken en bezorgen, bedden stoppen, schoenpoetsen, alle Dinsdagen met de dienstbode de wasmachine schommelen, enz. Dat beviel me niet langer en ik kwam er toe om bij het stalen maken ook voor mezelf stiekum een volledige collectie samen te stellen. Ik vulde die met de benoodigde kleinigheden aan, stopte alles in een afgedankten reiszak, die ik in orde had gemaakt, en was toen op een goeden morgen verdwenen.

Ik ging naar Beneden- en Bovenknijpe, waar ik wel eens geweest was, en liep daar met mijn handel de streek af. Tegen den avond, toen het donker werd, was ik weer [12] thuis, waar men alles naar mij had afgezocht en in groote ongerustheid omtrent mij verkeerd had. Met groote oogen keek men mij aan, toen ik met mijn pak op den rug thuis kwam, voor f 15 had verkocht en tevens nog een paar bestellingen meebracht.

Den volgenden morgen stapte ik weer vroeg er op uit, met een paar boterhammen in den zak, in de richting Langezwaag. Onderweg trof ik een touwkoopman uit Knijpe, die ook dien kant uit moest. Ik had hoop goede zaken te doen, maar het viel mij deerlijk tegen. Bij den een begon men af te dingen, waarop ik echter niet kon ingaan. Bij den ander hat men mij niet eens aan huis toe komen en riep men mij al van verre toe, dat men niets noodig had. Zoo liep ik wel een twintig boerderijen af, in Langezwaag en Kortezwang, en had nog niets verkocht. Eindelijk kwam ik, vermoeid en hongerig, in Kortezwaag aan de vaart bij een woning, die een groote boerderij leek, met een aardig wit voorhuis. Toen ik mij daar bekend maakte als de jonge koopman Schöne, bleek men daar met mijn vader goed bekend en bevriend te zijn. Hier woonde de bejaarde emeritus-predikant Ds. Houwing met zijn echtgenoot, die mij gastvrij in huis noodigden en met wie ik daarop eenigen tijd over mijn ouders sprak, die zij zeer goed kenden. Mijn moeder had al eens eenige dagen bij hen gelogeed.

Door deze vriendelijke ontvangst, die met een goede bestelling gepaard ging, fleurde ik weer eenigszins op. Maar toen ik 's avonds thuis gekomen was en het gebeurde van dien dag nog eens overdacht, ontzonk me weer de moed. Door de soms ruwe en onbeschofte behandeling, die men mij hier en daar had doen ondergaan, leek me de toekomst wel zeer duister. Den volgenden dag wilde ik dan ook niet weer op reis.

Doch toen mijn vader dien avond thuis kwam en hoorde, wat ik gedaan had, zei hij: „'t Is goed. Volgende week ga je met mij mee op reis, dan kun je zien, hoe dat werk op reis gaat, en de daaropvolgende week ga je naar een nieuwe streek, waar nog niemand van de zaak gereisd heeft en dan moet je maar uit de oogen zien. Waar schoorsteenen rooken, daar wonen menschen. Zoek je fortuin. De tijd is aangebroken. dat je je eigen brood moet verdienen. En het reizen is nu veel gemakkelijker dan toen wij begonnen. Overal zijn goede wegen, terwijl wij dikwijls door de modder moesten loopen.

Dikwijls heb ik den weg van Heerenveen naar Gorredijk geloopt, toen het nog een slechte zandweg was en hij vaak onder water stond. Wij hadden ook nog zware pakken op den rug, omdat wij de koopwaren moesten meesjouwen om ze direct af te leveren. Nu neem je alleen maar een klein pakje stalen mee, dat je wel aan je oor kunt hangen. Bovendien kan men met de diligence overal heen komen, wanneer men niet loopen wil. Daarbij is onze firma over heel Friesland bekend, wat bij ons in het begin niet het geval was, het is nu spelen, vergeleken bij wat wij vroeger gedaan hebben. „Het bed is voor jullie opgemaakt.”

Zoo sprak mijn vader, en ik wist toen, waar ik aan toe was. Den volgenden Maandag, is nu een 60 jaar geleden, ging ik met mijn vader op reis. We liepen van Heerenveen naar Wijnjeterp. De wegen waren goed. Het was vier uren loopen. Doordat ik nogal eens vaders reiszak droeg, werd ik wel moe, maar ik durfde het niet zeggen.

Eindelijk kwamen wij bij een boer, Bokke Zwaga geheeten, waar wij buitengewoon vriendelijk ontvangen werden en waar vader, omdat er geen herberg met logement daar in de omgeving was, gewoonlijk logeerde. Ik maakte kennis met het huisgezin Zwaga. In de eerste plaats moet hiervan genoemd worden de oude heer Zwaga, een dik rond manneke, toen nog met korte broek en gespen op de schoenen, een rond zwart vilten hoedje op het hoofd en meestal met een lange kalken pijp in zijn mond. Zijn vrouw was gestorven, maar hij had vier zoons; de oudste was Andries, die stil en kalm zijn werk op de boerderij verrichtte, de tweede, Kees, was een gezellige prater; de derde, Herman, was getrouwd en woonde als boer te Siegerswoude. Met hem maakte ik nog dezelfde week kennis. Hendrik was de jongste zoon en precies zoo oud als ik. Wij waren direct goede maatjes. Voorts was er nog een dochter, Pietje, de middelste in ouderdom, terwijl Janke, een oude dienstbode, jarenlang bij hen gewoond heeft en op ruim 60-jarigen leeftijd bij hen is gestorven.

Dit was een prettig en gelukkig huisgezin, waar wij in den loop der jaren veel uurtjes hebben doorgebracht. De oude heer Bokke was wel de hoofdpersoon. Wanneer „Heit” gesproken had, kwam er geen tegenspraak. Pietje en Janke zorgden er voor, dat mijn vader en ik 's avonds bij onze thuiskomst een eenvoudig en smakelijk maal ontvingen. [13] Als het dan herfst was, zaten wij, mannen, rondom den vuurpot te praten en te vertellen, rookende uit lange kalken pijpen. Dat waren gezellige uren. Om 10 uur gingen we naar bed en 's morgens in de vroege werden we gewekt door den karnmolen, die ons wakker schudde. Om 7 uur was de koffie „bruin” en stond de ontbijttafel klaar. Na afloop brachten wij nog wel eens een bezoek bij de zuster van Zwaga, oude „Kekkemoei”, de weduwe Andringa. Dan begonnen onze werkzaamheden, het bezoeken van de klanten.

Mijn vader heeft zoo wel dertig jaar met de familie Zwaga omgegaan. Ik zelf daarna nog wel een twintig jaar. Toen is de oude heer Zwaga gestorven. Mijn moeder heeft een paar maal een dag of vier bij hem geloged en sedert dien hebben we jarenlang briefwisseling met deze familie onderhouden. Deze brieven zijn door de kinderen en de familie tot op den dag van heden getrouw bewaard gebleven.

Op mijn eerste reis met mijn vader ging ik van hier naar Duurswoude, Bakkeveen, Siegerswoude, Frieschepalen en Marum. Daarna ging het weer terug naar Heerenveen.

Mijn reizigersloopbaan begint. — Een onvrijwillig bad.

In de daaropvolgende week werd ik naar Joure gezonden, om het waterland tusschen Joure en Terhorne te bereizen. Hier was voor onze firma nog niet gereisd. Dat onbekend ook onbemind was, zou ik spoedig ondervinden.

Van Joure ging ik verder met de boot naar Goingarip, om daar de boeren te bezoeken. 't Was een warme dag en in dat waterland was geen boom of struik, die voldoende schaduw gaf, te zien. Bij de eerste de beste woning was ik nog niet aan de deur toe of er werd al geroepen: „neat nedich”, en zoo ging het van huis tot huis. Zelfs werd mij niet eens vergund om even uit te rusten. Overal werd ik weggestuurd. Maar eindelijk kwam ik bij de boerderij van Anne van der Leij, waar de vrouw, een dikke, stevige boerin, me vriendelijk ontving en toezegde, dat ik op geregelde tijden met mijn waren mocht komen. Zij hadden vroeger in Langweer gewoond en betrokken toen hetgeen ze noodig hadden steeds van mijn neef Frits. Toen ze hoorde, dat ik diens neef was, mocht ik haar voortaan als klant beschouwen.

Ik moest hier nu en dan door de landerijen loopen en dikwijls liepen er de koeien te grazen, waarbij ik me niet altijd op mijn gemak gevoelde.

Na mijn bezoek bij vrouw Van der Leij kwam ik bij de familie Pekema — de heer Pekema was wethouder van Doniawerstal — waar mij eveneens een goede ontvangst ten deel viel. Ik ging daarop welgemoed op stap en moest, om op den weg naar Terkaple en zoo in Joure te komen, een heel eind door het land loopen. Men had mij wel even op weg geholpen, maar het pad was moeilijk te vinden.

Eindelijk bemerkte ik een hek, dat, naar het mij voorkwam, naar den weg toegang gaf. Ik passeerde nu een ander hek en kwam zoo op het land, dat aan den weg grensde. Halverwege gekomen, zag ik op vrij grooten afstand een rund staan grazen. Ik hoopte, dat het geen stier zou zijn, want daar was ik vreeselijk bang voor en dacht ook, dat het dier misschien door een sloot gescheiden zou zijn van het land waarin ik mij bevond. In elk geval, ik vervolgde mijn weg, omdat ik meende, dat dit de goede weg was.

Toen ik dwars tegenover het dier was gekomen, begon dit opeens te springen en op mij los te stormen. Ik bemerkte nu, dat het wel degelijk een stier was en zette het op een loopen, in de hoop het hek te bereiken vóór hij mij zou hebben ingehaald. Dit zou mij ook gelukt zijn, als het hek niet... aan den anderen kant van den weg had gestaan. Ik moest bemerken, dat een vrij breede sloot mij nog van den weg scheidde. Kort beraad was noodig; de stier kwam brullende nader. Ik nam mijn pak en slingerde het over de sloot. Het bleef juist aan den kant liggen. Zelf erover springen kon niet meer, daar ik geen aanloop kon nemen. In 't midden was echter een polle, die met gras was begroeid. Ik dacht: als ik daar nu met mijn voet even op tip, dan kom ik er wel over.

Maar o wee, toen ik met mijn voet op die polle steunde, zonk ik meteen tot mijn lippen in het modderige water; terwijl de stier aan den kant van de sloot bleef staan brieschen en stampen, werkte ik met handen en voeten om den vasten wal te bereiken. Met heel veel moeite gelukte me dat eindelijk. Maar wat zag ik eruit! Ik zat geheel onder de blauwe modder.

Ik wist niet beter te doen dan me aan den [14] anderen kant van den weg, waar ook een sloot was, maar niet zoo breed en zoo modderig, zoo goed mogelijk af te wasschen, waarna ik in mijn natte plunje den weg over Terhorne naar Akkrum ben geloopen. Vandaar ging ik per spoor naar huis terug.

MIJN EERSTE REIZEN NAAR ECHTEN, OOSTERZEE, LEMMER, ENZ.

Slechte wegen en weinig eerdienst. Met de postkar terug.

Nadat ik eerst nog enkele reizen in dezelfde streek had volbracht, n.l. in Snikzwaag, Akmarijp, Terkaple en Terhorne, —in laatstgenoemde plaats logeerde ik een paar nachten bij Rijkema, bijgenaamd „Rizenbrij-loazjemint”, omdat men er steeds heerlijke rijstenbrij als dessert kreeg —volgden mijn eerste reizen naar Echten, Oostenzee en Lemmer. Ook deze reizen waren voor mij interessant, omdat ze weer nieuwe dingen in mijn leven brachten. Ik zag hier voor den eersten keer een groote waterplas als het Tjeukemeer en op dezelfde reis maakte ik kennis met de zee, ook een gebeurtenis!

Loopende begaf ik mij via Vierhuis en Delfstrahuizen naar Echten, waar ik mijn intrek nam in het dorpslogement van IJsbrand de Boer. Mijn taak was hier in de eerste plaats de klanten van mijn vader te bezoeken, om mij aan hen voor te stellen als de opvolger van mijn vader, en vervolgens zoo mogelijk nieuwe klanten te zoeken in den Echter Veerpolder.

Het eerste ging vrij gemakkelijk; men was op mijn komst voorbereid door een circulaire en zoo was ik hier spoedig gereed. Ik kreeg den indruk, dat mijn vader hier een gaarne geziene gast was en als gevolg daarvan werd ook ik met vertrouwen begroet. Zoo herinner ik mij, dat ik door een oude juffrouw Klijnsma, die aan het Krompad woonde, heel hartelijk werd ontvangen.

Den volgenden morgen ging ik den „polder” in, het uitgegraven veenland. Deze reis was vrij wat lastiger. Op advies van den kastelein had ik als gids meegenomen 'n zekeren Rein Wiarda, die met de meeste kooplui meeging. Hij was met de streek uitstekend op de hoogte, kende de menschen met naam en toenaam, wist wie solied was en wie niet, in 't kort, het was een prima gids.

Wegen waren er nog niet; zelfs behoorlijke voetpaden ontbraken veelal en wij moesten onzen weg zoeken door de landerijen, langs hazepaadjes, meermalen over lange planken zonder leuning, die over de slooten waren gelegd, enz. Beurtelings droegen wij mijn pak met stalen en koopwaar. Voeg daarbij, dat ik als nieuweling betrekkelijk weinig succes had en men kan zich indenken, dat de reis voor mij niet zeer bemoedigend was.

Des middags belandden wij bij een huisje, waar men gelegenheid had om een boterham te eten. Rein recommandeerde mij dit „restaurant” midden in het waterland als zeer goed en zindelijk. Het behoorde aan Date Mast en zijn vrouw; ik zag bij onze aankomst terstond, dat Rein gelijk had gehad, en aarzelde dan ook niet om een boterham en twee eieren te bestellen. De vrouw antwoordde mij, dat ik inplaats van de twee kipeieren ook zeven kievitseieren kon krijgen, die haar man den vorigen dag gevonden had. 't Was toen de laatste dag, dat deze vervoerd mochten worden. Ze hadden ze niet verzonden; zelf gebruikten zij ze niet en zoo mocht ik van deze gelegenheid profiteeren. Waarvan ik gaarne gebruik maakte.

Des namiddags vervolgden wij onzen tocht. We gingen weer de „wildernis” in. 't Was een moeilijk en zwaar gezwalk van de eene boerderij naar de andere. Soms lagen ze wel een half uur of nog verder van elkaar en vrijwel steeds was 't bescheid, dat ik kreeg: niets noodig, koopman. 't Was om moedeloos te worden, maar Rein troostte mij en zei: „'t Wirdt wol better, se moutte jy eerst in keer ef hwet sjoeu ha.” Doch ik dacht: ik geloof dat ik hier nooit terug kom

De volgende dagen bleef ik weer aan den grooten weg. Echten, het Krompad en Oosterzee vormden toen reeds een florissante boerenstreek, waar tusschen burgerhuizen, een enkele winkel en arbeidershuizen stonden. Den bewoners was het wel aan te zien dat zij door de groote veenderijen aldaar veel met andere menschen in aanraking kwamen. Ze waren vlot in den omgang en ik mocht er gaarne wezen.

Van Oosterzee ging het naar Lemmer; ik kwam nu bij den zeedijk en zag voor het eerst van mijn leven de zee. Het was op een mooien stillen dag en de groote watervlakte, die zich roerloos tot in de verte uitstreckte, maakte een geweldigen indruk op mij. In Lemmer, waar ik ging logeeren in het hotel [15] Tulleners, ging ik eerst de haven bezien, waar men druk bezig was met het laden van de boot voor Amsterdam; ook vee werd ingeladen. 't Was alles nieuw voor mij.

Den volgenden morgen om 4 uur reed ik met de postkar naar Heerenveen, waar ik om 7 uur arriveerde. Deze postkarren mochten slechts één passagier meenemen. Toch hebben we er dikwijls met zijn drieën — de voerman meegerekend — opgezeten. In dat geval liep steeds een passagier vooruit tot buiten de plaats, waar hij dan opstapte.

De postiljon was destijds een zekere Hendrik Feitsma, zoon van den logementhouder. Hij was gewoonlijk een stille, maar als hij op de kar zat, neuriede hij het eene liedje na het andere, als

Zing, zang, lange Jan,
Trek de broek maar an.

Enzoovoort.

Een paar maal werd onderweg even aangestoken bij een herberg. Hendrik ging dan een oogenblikje op een stoel bij de deur zitten, onnoozel kijkende, alsof hij geen tien kon tellen en als hem dan door den passagier gevraagd werd: „Nou, Hendrik, moet je niet wat gebruiken?” dan antwoordde hij droomerig: „Ja, mijnheer, maar Hendrik heeft geen centen meer. De vrouw heeft me niets in de portemonnaie gedaan.”

„Is 't al weer zoo!”

„Ja, it is wier keapman.”

Natuurlijk werd hij dan door den passagier getracteerd en zoo kwam hij er altijd goedkoop aan.

In St. Nicolaasga en omgeving. — Wat op den weg lag op een duister pad.

In de daarop volgende week ging mijn reis weer naar Lemmer en vandaar begaf ik mij naar Eesterga, Follega, Idskenhuisen, St.- Nicolaasga, Teroele. Mijn werkzaamheden waren gelijk aan die van de vorige week, maar de streek was weer geheel nieuw voor mij. Van Lemmer naar Follegabrug liep de mooie Rijksstraatweg, beplant met iepen, waaraan 33 boerderijen stonden. Van Follegabrug liep de straatweg door over Spannenburg naar Sneek, terwijl van Follega een

zandweg liep naar St.-Nicolaasga. Daar heb ik een klein maar minder aangenaam avontuur beleefd.

Het was tamelijk laat geworden; het werd zelfs al duister; daarom vroeg ik even bij Frankena

OPEENS VIEL IK OVER EEN DONKER VOORWERP.

op Follegabrug naar den weg naar St. Nicolaasga. Men deelde mij daar mee, dat ik wel den zandweg kon nemen, dat was de helft korter dan over Spannenburg. Ik deed zooals gezegd werd, liep den zandweg in, die steeds slechter werd. Er waren diepe wagensporen; hier en daar stond een plas water; aan beide kanten waren slooten boordevol water, zoodat die vrijwel met den weg gelijk stond. 't Werd daarbij zoo donker, dat ik geen hand voor de oogen kon zien en de hekken, die de landerijen afscheidden, niet kon waarnemen. Ik strompelde echter maar door, mezelf verwijtende dat ik dien slechten weg was ingeslagen in de duisternis.

Opeens viel ik op of liever over een donker voorwerp, dat midden op den weg lag en door mij niet was opgemerkt, maar dat zich nu ineens oprichte. Ik werd mee de hoogte ingevoerd en viel toen achterover op den grond. Van schrik verbijsterd bleef ik een oogenblik liggen. Toen hoorde ik snelle voetstappen, die in draf overgingen. 't Was dus een donker gekleurd paard geweest, dat zich midden op den zandweg had neergelegd en het nu op een loopen zette, nadat ik het zoo plotseling in zijn rust had gestoord.

Ik had me gelukkig niet bezeerd in het zand en vervolgde nu, gerustgesteld, mijn weg naar St-Nicolaasga. Geen wonder echter dat de menschen mij daar een beetje vreemd aankeken, omdat ik er vreeselijk besmeurd uitzag. Toen ik in het logement van Pieter Joukes van der Weij mijn wedervaren vertelde, waar ik voor het eerst zou logeeren, lachte men zich daar slap. Men heeft me echter spoedig weer wat opgeknapt.

WAAR IK GEREISD HEB IN EN BUITEN FRIESLAND.

Ik zal nu eerst in het kort even aangeven, welke deelen van Friesland en aansluitende grensstreken ik gedurende de 56 jaren van mijn reizigersloopbaan geregeld bezocht. 't Waren in den Westhoek Delfstrahuizen, Echten, Oosterzee met omgeving tot aan Kuinre toe, Lemmer, Follega, Doniaga, Spannenburg, St. Nicolaasga, Noed, Idskenuizen, Teroele, Legemeer, Langweer en Dijken met Boornzwaag, Huisterheide, Scharren, Scharsterbrug, Joure, het daarachter gelegen waterland tot Terhorne, Westermeer, Haskerhorne, Wildehorne, Oosterhaule en Oldeouwer, Oostwaarts bezocht ik de dorpen Knijpe, Bontebok, Langezwaag, Kortezwang, Gorredijk, Terwispel, Lippenhuizen aan den weg en aan de vaart, Hemrik, Wijnjeterp, Duurswoude, Bakkeveen, Siegerswoude, Voorwerk, De Wilp, Haar, Marum, Zethuizen, Triemunt, Frieschepalen, Ureterp aan den Weg en aan de Vaart, Olterterp, Beets, Beetsterzwaag, Kortehemmen, Boornbergum, De Wilgen, Smalle Ee, Drachten, Nijtap, Opeinde, Nijega en Oudega, Rottevalle, Langezwaag, Witveen, Drogeham, Drachtster

Gompagnie. Verder ook Hoornsterzwaag, Donkerbroek, Haule, Oosterwolde, Weper, Boekelte, Fochtelo, Appelscha tot Smilde.

Ziedaar ongeveer mijn reisroute, die ik meer dan vijftig jaren geregeld heb bezocht. Bij velen van de bewoners genoot ik al spoedig een groot vertrouwen. Als bewijs daarvan hier de volgende geschiedenis.

IK VERDEEL EEN ERFENIS.

't Was op een mooien, maar warmen zomerdag, dat ik in het plaatsje O. mijn klanten bezocht. Des namiddags tegen een uur of twee kwam ik bij den rentenier K. en zijn vrouw. Vóór ik nog aan de bel kon trekken, werd de voordeur reeds geopend door den heer des huizes met de woorden: „Kom maar binnen, 't is buiten veel te warm, en ik ben blij, dat u er is, want ik heb al acht weken naar u uitgezien.”

Meteen gingen wij door naar de woonkamer, waar zijn vrouw zich bevond. 't Waren een paar bejaarde menschen, die allang bewezen hadden vertrouwen in mij te stellen. De oude heer kwam b.v. geregeld twee á driemaal per jaar bij mij thuis om voor een f 80 à f 120 manufacturen te bestellen, allemaal kleinere zaken voor dagelijksch gebruik. Ik kon zelf kiezen, wat ik voor hem wilde inpakken. Deze goederen moesten bezorgd worden in zijn rijtuig, dat dan bij hotel Jorissen stond. Nadat ik mij eerst meermalen had afgevraagd, wat hij met deze goederen deed, kwam ik er later toevallig achter, dat ze door hem op de terugreis werden uitgedeeld aan arme menschen, meest gezinnen met veel kinderen. Zijn vrouw kwam [17] er nooit iets van te zien, want vóór hij thuis kwam, was hij het al kwijt en zij, die het van hem ontvingen, hadden dikwijls niet eens gelegenheid om hem ervoor te bedanken, zoo vlug reed hij dan weer weg. Hij vond steeds goed, wat ik inpakte en zag het zelf meestal niet eens in. Deze weldadigheid kon hij zich veroorloven, omdat hij tot op zekere hoogte over ruime geldmiddelen beschikte.

Ditmaal toonde hij zich zeer verheugd mij te zien en toen ik zijn vrouw begroet had, zei hij: „Blijf vanmiddag hier, want het is veel te warm om op den weg te verkeerer.”

Aanvankelijk bedankte ik voor die uitnoodiging omdat ik verder moest, maar hij hield aan en haalde zelfs een flesch wijn te voorschijn, waarna hij me de reden uiteenzette, waarom hij ditmaal mij gaarne bij zich hield. Hij deelde me in vertrouwen mee, dat hij lijdende was aan een ongeneeslijke ziekte, welke hem binnen betrekkelijk korten tijd ten grave zou sleepen. Wel zou een operatie nog eenige kans geven, maar wegens zijn hoogen leeftijd, 78 jaar, en daar het herstel ook slechts tijdelijk zou kunnen zijn, wilde hij geen operatie meer. Hij wenschte echter nog gaarne bij zijn leven zijn zaken in orde te brengen en daarvoor vroeg hij me dien middag mijn hulp.

Ik trachtte er mij aan te onttrekken, omdat dit meer een zaak was, die m.i.door de familie geregeld diende te worden, terwijl ook een notaris of deurwaarder hunne deskundige hulp zouden kunnen bieden. Mijn tegenstribbelen hielp me niet en het slot was, dat ik vroeg, welke hulp hij dan van mij verlangde.

Hij gaf me daarop eerst een opsomming van zijn eigendommen, hypotheeken, effecten, geld, enz. De brandkast werd ontsloten; papier, pen en inkt werden te voorschijn gehaald en ik schreef alles op. Schulden waren er niet. 't Was de bedoeling van het echtpaar om de baten onder de kinderen zoo goed mogelijk te verdeden, uitgezonderd een deel, waaronder een boerenplaats en het huis dat het echtpaar bewoonde, waarvan de vrouw gedurende haar leven den eigendom zou behouden. Ik verzocht den heer K. nog aan zijn kinderen niet mede te deelen, wie hem bij de verdeeling van deze erfenis had geholpen, tenzij ze er sterk op zouden aandringen, maar dan alleen op voorwaarde, dat ik er geen schade van zou mogen ondervinden. De oude heer beloofde dit. Er werd berekend, dat ieder der vijf kinderen een f 12000 zou kunnen ontvangen.

Vervolgens bespraken wij de positie van de kinderen. De oudste, een dochter, was weduwe en woonde nog met hare talrijke kinderen op een gehuurde boereplaats. Het was nu het plan van den ouden vader, voor haar een winkelhuis te koopen, waarin zij een kruidenierszaak zouden kunnen drijven. De jongens zouden de waren langs de streek kunnen venten en de meisjes zouden hun moeder in huishouding en winkel kunnen helpen. Dit plan leek mij echter minder

goed toe en ik zei het ronduit. Mijn oordeel was dat het beter zou zijn als ze de boerderij zouden kunnen behouden. De jongens behoefden dan niet bij de streek te venten, waardoor ze minder afhankelijk zouden kunnen blijven en ook voor de toekomst der meisjes leek het mij beter toe. Ik vroeg daarom of ik mijn advies geven mocht en zei: ieder van uwe kinderen kan nu een f 12000 krijgen; dan blijft later voor hen nog de boerderij met bijbehorende landerijen en dit huis. Uwe kinderen hebben het allen uitstekend, behalve uw oudste dochter, die op een gehuurde plaats woont. Wanneer nu ieder van de vier anderen een paar duizend gulden minder ontvangt en de oudste dochter kreeg dat er eens bij, zou zij dan flink boerin kunnen blijven in haar tegenwoordige boerderij?

De vader antwoordde daarop bevestigend en hij kon dit te meer doen, omdat zij later toch nog meer te verwachten had, maar hoe moeten we dat klaarspelen, vroeg hij.

Dat zal wel vrij gemakkelijk gaan, meende ik te mogen zeggen en ik stelde hem daarop voor binnenkort zijn kinderen allen een dag bij zich uit te noodigen, hun dan de kwestie voor te leggen en dan ook het voorstel te doen om aan de oudste dochter, die het het meest nodig had, ditmaal van elk der anderen f 2000 extra te geven. De oude heer twijfelde eerst nog, of ze allen wel met dat voorstel accoord zouden gaan, maar ik deelde dien twijfel niet en het slot was, dat hij beloofde aldus te zullen handelen.

Inderdaad heeft alles zich voorgedaan, zooals wij hadden besproken. Toen ik een veertien dagen later terugkwam, was alles reeds beklonken. Het voorstel van den vader om aan de oudste dochter zooveel meer te laten toekomen, was in goede aarde gevallen.^[18] Een schoonzoon — die trouwens de rijkste was, maar aan wiens bereidwilligheid om hierin toe te stemmen de vader getwijfeld had — was juist de eerste geweest, die zijn goedkeuring eraan hechtte en hij had erbij gezegd: en als het niet genoeg is, dan nog f 1000 van mij erbij. En zoo hadden allen de voorstellen goedgevonden.

Wat ik reeds verwacht had, gebeurde ook: zij vroegen hun vader, die al had laten uitkomen dat hij dit plan niet alleen gevormd had, wie hem erbij geholpen had. Gedachtig aan mijn verzoek, weigerde hij aanvankelijk dit te zeggen, maar toen zij aanhielden, zei hij het hun onder voorwaarde, dat zij er mij niet om lastig zouden vallen of schade door zouden laten ondervinden.

Dat is dan ook werkelijk niet gebeurd. Ik heb deze geheele familie steeds onder mijn cliëntéle mogen rekenen. Niet lang daarna b.v. trof den bovengenoemden rijken schoonzoon het ongeluk, dat zijn boerderij afbrandde. Onmiddellijk ontving ik bericht om te komen en dien dag gewerd mij bij hem een bestelling van niet minder dan f 2200.

Ik heb van deze familie steeds veel vriendschap mogen ondervinden en daarom heb ik aan haar een aangename herinnering bewaard. De meeste leden dezer familie zijn reeds heengegaan. Aan hen, die nog leven en dit lezen, mijne beste groeten.

EEN MODDERBAD.

Hiervoor heb ik beschreven, hoe mijn eerste reis in het waterland achter Joure voor mij minder aangenaam verliep, doordat ik bij mijn vlucht voor een stier in een moddersloot terecht

GOEDE RAAD WAS DUUR.

kwam. Op een van mijn eerste reizen in de streek van Echten en Oosterzee — ik was nog maar 17 jaar — heb ik een dergelijke ondervinding opgedaan.

Ik logeerde bij den logementhouder IJsbrand de Boer te Echten. Des avonds was het al vrij wat begonnen te waaien, doch des nachts wakkerde de wind steeds aan en toen ik des morgens naar Oosterzee wilde vertrekken, woei er een ware orkaan, zodat de logementhouder zei: „Ik zou maar liever binnenblijven; het is met dit weer niet buiten te wezen.”

Maar ik meende, dat ik dat niet mocht doen en bleef eerst maar al naar buiten turen om te onderzoeken of het misschien ook iets beter zou worden. Omstreeks 11 uur 's morgens zei ik: „Ik ga er nu maar uit naar Oosterzee.” Waarschuwingen weerhielden mij niet. Ik stapte de deur uit en liep naar Oosterzee. Na drie kwartier was ik nog maar half weg en 't was daar midden op de open ruimte, toen ineens mijn hoed de lucht in ging en rechts van den weg 't weiland inwaaide. Ik zette mijn stalenpak neer om te trachten het hoofddeksel terug te vangen. Dit was tegen een hooger wal in het land blijven liggen. Ik ging vlug het hek door, het land in en was bijna tot de plek genaderd, toen de hoed opnieuw opvloog en over de sloot heen in het volgende weiland terecht kwam. Nu had ik dat land ook wel door een hek kunnen bereiken, maar ik wilde vlug handelen en dacht: ik spring makkelijk over die sloot heen. Van den toestand der landerijen had ik toen nog [19] geen kennis en zoo zag ik niet dat, wat ik voor gras aanzag aan den overkant van de sloot, in werkelijkheid niets anders was dan een weelderige plantengroei in de sloot zelf. Ik sprong, kwam in dat „gras” terecht, maar zakte er tegelijkertijd tot den hals toe in weg, terwijl mijn voeten nog geen vasten grond voelden.

Goede raad was duur. Ik zette mijn handen in het gras om te trachten naar den wal te komen. Er was geen mensch in de omgeving te bemerken, zoodat ik groote vrees kreeg te zullen verdrinken. Ten laatste gelukte het mij, om mij aan de planten in het water zoover aan te trekken, dat ik vasten grond onder de voeten kon krijgen. Maar gemakkelijk ging het niet; ik moet ongetwijfeld wel een klein half uur in die moddersloot hebben doorgebracht. Ten slotte kwam ik er dan toch weer uit, geheel bemodderd. Zoo spoedig mogelijk ging ik terug naar het logement, waar men mij al van ver zag naderen.

Eerst wilde men mij uitlachen, maar dat bleef toch achterwege. De logementhouder zei: kom maar mee in den koestal, kleeid je maar uit en trek maar wat van mijn spullen aan. 't Gebeurde en weldra zat ik, een ventje van 17 jaar, weer binnen in veel te groote kleeding van den logementhouder, die een groote forsche man van minstens 200 pond was. De meid wiesch mijn bemodderde kleeding uit en bij den heerschenden storm was die vrij spoedig weer droog.

Dat ik dit avontuur nimmer heb vergeten, laat zich denken.

EENVOUDIGE MENSCHEN EN DE DOOD.

Het volgende is een historische gebeurtenis, die mijn vader meermalen heeft verteld.

Een inwoner van Ureterp was altijd een trouwe klant van mijn vader. Hij en zijn vrouw Pooij waren eenvoudige menschen, „sljucht en rjucht.” Ze hadden een zoon, Wytze geheeten. die lang had gesukkeld en daarna snel achteruit ging. 't Was juist in de hooiing en de oude man, zijn vader, moest noodig naar de „mieren” om mee te hooien. Hij zei dat tegen zijn vrouw Pooij, die erop antwoordde:

„Mar ho komt it dan mei Wytze?”

„Ja”, antwoordde hij, „as Wytze stjert, Pooij, dan moest mar in bosk strie helje, det leiste yn 'e hoeke fen 'e keamer efter de doar, dêr liest Wytze dan op lizze. Ik kom nou doch daliks troch de Weiboarren (de Wegburen te Ureterp) en scil efkes by de kûper oangean en tsjin him siz ze, dat er, as Wytze stjert, mar in fet for him klearmeitsje moat. Mei in dei of fjouwer kom ik, tink ik, dochs wol wer werom en den kinne we Wytze bigrave”.

Bij deze afspraak was ook Wytze zelf tegenwoordig, want hij lag in dezelfde kamer. Daarop zei de oude vader: „Nou scil ik Wytze goe'n dei sizze, Pooij, en dan moat ik dalik foart, hear, ik kin der net op thús bliuwe, it hea moat nou rêdden wirde.”

De vader ging naar het bed van Wytze en zei:

„Wytze, heit moat nedich nei de mieren ta; nou wol ik dy efkes goe'n dei sizze.” En met tranen in de oogen zei hij daarop: „Dach Wytze, it bêste en aste d'r út gieste, dan siz ik dy goeien dei; ik ha tsjin mem sein, det ik efkes bij de kûper oangean scil om it fet for dij to bistellen, dan komt dat yn oarder; dou sjochst wol, heit moat nedich nei de mieren ta; it hea kin

net wachtsje, dat sjochste ek wol, it waer is nou moai. En nou, Wytze, goeien dei, it bêste en goeie reis.”

Schreiende ging de oude man bij zijn zoon vandaan. Wytze riep hem nog na: „dach heit, ek it bêste, hear; it is wier, it kin kin net wachtsje, en noch ris dach, heit”

Toen de oude man van de hooiing terug kwam, was Wytze al overleden en hij lag al in het „vat”, dat de kuiper gemaakt had.

Zoo bereidden eenvoudige mensen zich voor op de komst van den dood in hun gezin. 't Waren brave, echt ouderwetsche Friezen.

VAN EEN JONKVROUW EN EEN VERTROUWDEN RENTMEESTER.

Het volgende is een verhaal van mijn vader en betreft den ouden Roel Bosma van Bakkeveen, dien ik zelf ook nog gekend heb. Hij was destijds rentmeester van de oude Jonkvrouwe Van Eijsinga, die te Beetsterzwaag woonde.

Deze oude Roel Bosma, of Roel Slot, zooals men hem in de wandeling noemde, was dan de vertrouwde boedelberedder of rentmeester van jonkvrouwe Van Eijsinga. En hoewel Roel maar een eenvoudige boer was en ook zoo gekleed, wanneer mevrouw Van Eijsinga naar het buitenland ging, 't zij naar [20] Frankrijk, Duitschland of Zwitserland, of waarheen dan ook, Roel moest altijd mee. Dat men in het buitenland wel eens vreemd zal hebben opgezien, deze voorname dame te zien in gezelschap van zulk een eenvoudigen boer, is wel vanzelfsprekend. Doch hoe eenvoudig ook, Roel was goed „bij,” en daarbij eerlijk en trouw en hij ging steeds recht door zee.

Er waren er velen, die hem zijn goed baantje misgunden, ook onder meer ontwikkelden, die zich zelf er veel meer geschikt voor achtten. Het gevolg was, dat Roel bij de Jonkvrouw wel eens door jaloersche tongen werd beklad.

Eenmaal gebeurde dit zelfs in die mate, dat de jonkvrouw haast geneigd was het te gelooven, en ze schreef Roel een briefje met verzoek bij haar te komen. Dadelijk maakte Roel zich reisvaardig — hij woonde, als gezegd, te Bakkeveen — en toog naar Beetsterzweeg. Toen hij was aangekomen, moest hij terstond bij mevrouw in de kamer komen.

„Moarn. mefrou,” aldus groette Roel.

„Moarn, Roel”, antwoordde mevrouw en zij laat er dadelijk op volgen:

„Roel, Roel, hwet ha ik nou fen jo heard. Dat hie ik net fen jo forwachte.”

„Soa,” zei Roel, „ha jo hwet fen my heard.”

„Ja,” aldus mevrouw weer, „dat jo my oan alle kanten bidrage en det hie ik net fen jo tocht.”

„Nou,” verzocht Roel, „den moet jo my det mar 's fortelle.”

De jonkvrouw vertelde alles, wat ze van hem gehoord had en zoolang ze sprak, zei Roel geen enkel woord. Maar toen ze had 'uitgesproken, barstte hij los:

„Boaike, Boaike, asta det leauwste! Doch dan de kezynen mar iepen; ien fen beiden hellet de divel, him as my”. En nog eens met kracht: „Boaike, Boaike, aste det leeuwste! Hij kon bijna geen woorden vinden om zijn verontwaardiging te uiten.

Roel, die geheel den indruk maakte onschuldig te zijn, kon weer naar huis gaan. De jonkvrouw onderzocht de zaak terdege en 't slot was, dat Roel op zijn plaats bleef als de rechterhand van Jonkvr. Van Eijsinga.

Met deze zelfde adellijke dame heeft mijn vader, die haar tot klant had, eens eenig verschil gehad, waarbij ze ten slotte zei: „Keapman, nou wol ik gjin saken meer mei jo dwaen.”

„Dot kin wol,” zei mijn vader, die dacht: Ge hebt ongelijk, dat staat vast, maar ik zal wel wegblijven.

Er verliep een jaar. Daarna liep mijn vader toevallig eens den tuin voorbij, welke voor haar huis was gelegen. De Jonkvrouw was daar aanwezig. Toen ze mijn vader zag, nam ze een dikken appel in de hand en zei: „Keapman Schöne, wol ik jo dizze moaije appel jaen?”

„Det wol sizze,” antwoordde mijn vader, „as jy skild bikenne wolle, oars nim ik him net ean.”

„Nou,” zei ze, „nim him mar; jy ha gelyk hawn, hear, en dizze moaije appel is for jo.”

„Tankje wol,” zei mijn vader, die daarop uitgenoodigd werd nog denzelfden middag te komen om zaken te doen.

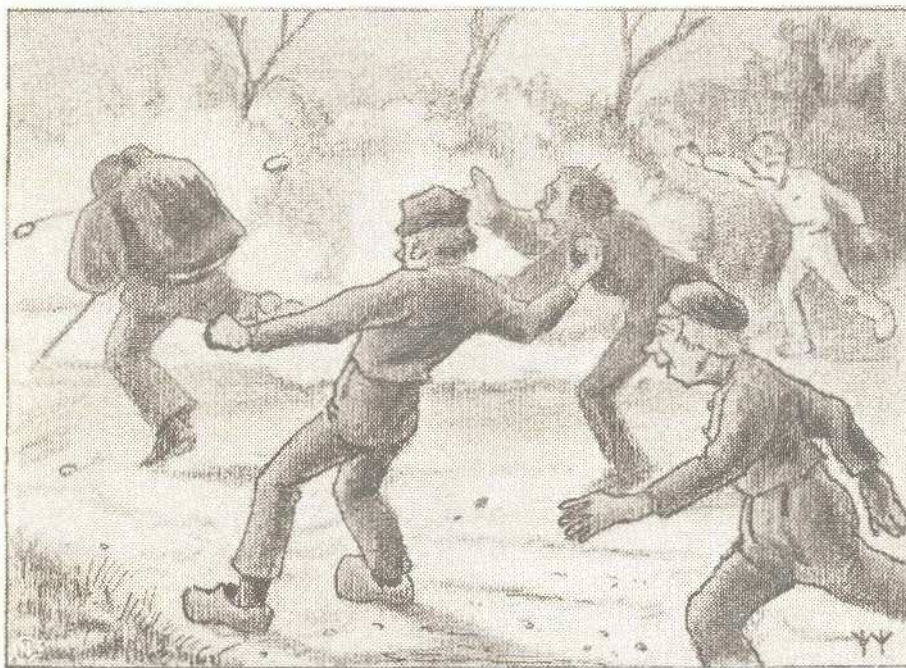
WAT MIJN VADER TE URETERP IS OVERKOMEN.

Mijn vader heeft niet minder dan 47 jaar Ureterp en omgeving bereisd en ik mag zeggen, dat hij bij ieder, zoowel in Ureterp als in Selmien en Siegerswoude, goed gezien was. Hij heeft met de meeste bewoners van deze dorpen zaken gedaan.

Eenmaal is hem daar echter iets onaangenaams overkomen. 't Was in den tijd toen Thorbecke minister was en de R.-Kath. Bisschoppen de vrijheid terug kregen om hun zetels te bezetten. Dit was al weer een geruimen tijd geleden, toen 't gerucht daarvan pas tot Ureterp was doorgedrongen. Men zei daar, dat de Bisschoppen weer in 't land zouden komen en dat er dan weer brandstapels opgericht zouden worden, enz. Mijn vader, die R.-K. was, wist echter van deze geruchten niets af. Hij deed zijn gewone reis naar Ureterp en omstreken. 't Viel hem op, dat de menschen hem zeer koel ontvingen. Als hij vroeg, of ze ook iets wilden kopen, was 't antwoord: neen, maar wij zullen je maar betalen, wat er nog staat. Op die wijze werd hem op die reis veel oude schuld afgelost. Zelfs bij sommigen, die jaren schuld ten achter waren, ontving hij alles. Van verkoopen was echter geen sprake en hij begreep er niets van. Tenslotte kwam hij bij een oud vriend en dien vroeg hij naar de reden van deze eigenaardige handelwijze der menschen. De vriend verwonderde zich, dat mijn vader het niet begreep en zei: „Je weet [21] toch wel, dat de bisschoppen weer in 't land komen en nu worden da menschen bang.”

„Maar waarvoor dan toch?” zei mijn vader. „Hoe komen de menschen er toe? De bisschoppen zijn al minstens drie jaar in 't land en doen niemand kwaad. Zij zijn alleen hier om de R.-K. kerk te besturen.”

„Ja, zei mijn vriend, dat kan je nu wel zeggen, maar dat gelooft toch niemand hier. Je zult met reizen en trekken hier wel moeten ophouden. Ik weet, dat er wat onder de menschen gist en raad je aan om maar naar huis te gaan.”

DE STEENEN VLOGEN HEM AL LANGS HET HOOFD.

Dit was in Siegerswoude. Toen mijn vader daar klaargekomen was, trok hij naar de Wegburen. Al spoedig zag hij daar de menschen in clubjes bijeen komen, die tegen elkaar zeiden: „Dat is een Roomsche”. Het duurde maar even, of ze wierpen hem met steenen achterna. 't Werd al een kleine oploop en mijn vader zag toen, dat het wel eens gevaarlijk voor hem kon worden. Hij stapte haastig door en dacht: ik zal maar maken dat ik in Beetsterzwaag kom en dan vandaar maar gauw naar huis.

Er kwamen echter steeds meer menschen hem achtervolgen en de steenen vlogen hem al langs het hoofd, zoo dat hij het op een drafje zette. Ten slotte vluchtte hij, daar de menschen hem vloekende en schreeuwende steeds nader op de hielen zaten, naar de Hervormde pastorie, waar

hij aan de bel trok. Dominé Visser, die het gevaar, waarin mijn vader verkeerde, al had gezien, opende spoedig de deur en liet hem binnen, waarna hij hem vroeg: „Schöne, hoe komt dat zoo?”

Mijn vader vertelde den dominé, hoe de vork in den steel zat, waarop de predikant naar buiten ging om de menschen toe te spreken. „Hoe komen jullie er toch toe,” zei hij, „om koopman Schöne te vervolgen en hem met steenen te gooien! Jullie kent hem toch allemaal en niemand onder jullie kan iets kwaads of verkeerds van hem zeggen.”

„Nee,” zeiden ze. „dat niet, maar de Bisschoppen komen weer ons land en Dominé weet ook wel, wat er dan gebeurt.”

„Maar die zijn al een hielen tijd in 't laud en ze zijn er niet gekomen voor jullie of voor mij, maar alleen voor de Roomsche-Katholieken. [22] Het zijn de bestuurders van hun kerk en ik verzoek je laat koopman Schöne met vrede.”

Toen wilden ze 't dan wel gelooven en ze dropen langzamerhand de een na den ander af. Des Zondags hield Ds. Visser er een flinke preek over. Mijn vader heeft later weer dezelfde menschen bezocht en merkte toen, dat verschillenden zich schaamden over hun gedrag. De oude goede verstandhouding ontstond weer. Ds. Visser stond bij mijn vader hoog aangeschreven.

Zijn weduwe heeft later nog lang in het Meer of Knijpe gewoond.

Hoe de menschen zoo verbolgen op mijn vader konden worden, is hem steeds een raadsel gebleven. Vermoedelijk heeft een lasteraar zijn weinig nobel werk gedaan. Maar of dat zoo geweest is, en zoo ja, wie, dat zijn wij nimmer te weten gekomen.

MIJN EERSTE REIS NAAR URETERP. EEN DROOM, DIE UITKWAM.

Toen ik mijn eerste reis naar Ureterp maakte, was ik misschien 17 of 18 jaar. Het was dus in 1871 of '72, precies weet ik het niet meer.

Op een Maandag reisde ik met de diligence naar Beetsterzwaag, waar ik bleef tot den avond. Ik liep toen — 't was slecht weer — naar Olterterp, stak even aan in het „Witte Huis” bij S. Geertsma, dien ik vroeg, welken weg ik moest inslaan naar Ureterp. Hij wees mij den weg, die rechts liep. Ging ik links, dan zou ik in Drachten terecht komen. Als ik dan een eindje van 10 à 15 minuten de Poolsbrug was gepasseerd, moest ik den weg links houden. Na nog twintig minuten loopen moest ik weer rechts en dan maar rechtuit tot ik in de „Wegburen” was. In 't midden van de burenen stond 't logement J. Keuning, een gebouw van twee verdiepingen en wel het eenigste twee-verdiepingsgebouw in het dorp, zoodat ik het gemakkelijk zou kunnen vinden.

Ik ging weer op stap. Het weer werd slechter inplaats van beter, steeds slechter, en het werd zoo donker, dat ik geen boomen meer zien kon en tusschen beiden met mijn voeten moest onderzoeken of ik nog wel op den weg was. Eindelijk kwam ik dan in de Wegburen aan, druipnat en daarbij gevoelde ik mij enigszins onpasselijk. Ik stapte het logement Keuning binnen. Daar zat een jongeman van mijn leeftijd, met de kachel, die vroolijk brandde, tusschen de beenen.

Na de wederzijdsche begroeting zei ik: „Ik ben hier zeker in het logement Keuning en wilde hier vannacht wel logeeren. Kan dat wel?”

„Ik tink it wol; den scil ik ús Mem wol efkes roppe. Hwa binn' jo?”

„Ik ben koopman Schöne.”

„Soa, binn' jo de jonge keapman Skeune? Nou, den kinn' jo hjir grif wol bliuwe. Jou heit hat hjir ek altyd slept, mar de lêste twa of trije jier kaem er net mear; dy is mei reizjen ophâlden en hat sein, det ien fen syn soannen komme scoe. Wy tochten al, det der neat mear fen komme scoe, mar nou binn' jou der dochts. En scille jo hjir nou de boeren forlakte?”

„Verlaken juist niet, maar ik wil ze wel wat verkoopen, als het kan.”

„Nou, det scil jo dan wol meifalle. Jou heit stie hjir yn in goed blôdtsje.”

Daar kwam de moeder aan, die ik later altijd aansprak niet „Atsjemoei,” en zei: „Soa, is dit nou de jonge keapman Skeune? Jo binn' ek noch jong;”

„Ja, juffrouw, 17 jaar.”

„Den binn' jo krekt sa âld as hjir ús Anne. Nou scil ik mar gau hwet iten for jo klear meitsje.”

Ik antwoordde „Ja, dat is goed, maar u behoeft niet veel klaar te maken, ik heb weinig trek en voel me wat onpasselijk.”

„Nou, jou matte dochts mar goed ite, den wiridt it misschien wol hwet better. Ik gean nou mar wer nei efteren ta, den kinn' jimm' wol hwet mejenoar prate. Twa sokke bysfeinten scille wol mejenoar opsjitte kinne.”

„Nou dan, Anne, geef dan maar een beetje sterke Beerenburg, dan wordt het misschien wel wat beter,” zei ik.

„Ta, det is er bést for,” beweerde Anne. Wij vertelden elkaar spoedig een en ander uit onze jongensjaren en raakten druk aan de praat. Zoodat Anne ten slotte opmerkte: „Dou kiest ek wol aardich bekje en scilst de boerinnen wol by de noas krije.”

„Zoo, dacht ie dat? ik meen anders van niet en studeer er altijd nog op om het praten beter te leeren. Vooral ook om Friesch te leeren en ik zeg je, leeren zàl ik het. Ik probeer het nu dagelijks al. wanneer ik bij de boeren kom, al lachen zij mij ook nog zoo uit.” [23]

„Den scile jo it ek wol leare.”

Spoedig was mijn eten klaargezet in een andere kamer en ik moet zeggen, dat zag er heel aantrekkelijk uit. Veel gebruiken kon ik echter niet en juffrouw Keuning zei dan ook: „Ho is 't nou, jonge keapman, smakket jo ús iten net?”

Ik verzekerde haar echter, dat alles goed was en dat ze het, daar ik de heele week dacht te blijven, ook nog wel anders zou zien.

Ik ging nu nog een poosje naar de gelagkamer om daar nog wat met Anne te praten. Beiden hebben we daar verschillende verhalen opgedischt, met tusschen ons in de kachel, waarin wij beurtelings een turf gooiden. De turfbak stond er goed gevuld achter. Om 11 uur 's avonds zochten we onze legerstede op.

Des anderen morgens kwam ik om 7 uur beneden. De ontbijttafel met koffie stond klaar. Anne, toen al mijn vriend geworden, zei: „Moarn keapman! En ha jy goed slept?”

„Nee, Anne,” zei ik, „ik heb slecht geslapen en erg gedroomd.”

„Soa, hwet ha jy den dreamd?”

„Nou, dat wil ik je wel vertellen, want ik weet alles nog haarfijn. Ik droomde, dat ik vanmorgen naar Selmien moest. Of dat nu rechts of links van Ureterp ligt, dat weet ik niet. Maar ik droomde, dat Selmien aan den weg naar Ureterp ligt. Aan beide kanten van den weg, dien ik passeerde, stonden groote boomen. Op zeker oogenblik zag ik een klein stroompje. Dit volgde ik tot een punt, waar een waterlossing was, die onder den weg doorliep. Het beekje kon daardoor van dat punt al aan beide kanten van den weg verder stroomen. Er was daar een gelegenheid om het water te keeren door een z.g. „knipe” Liet men de knipe zakken, dan bleef het water aan denzelfden kant verder stroomen, maar werd de knipe opengetrokken, dan liep het water onder den weg door, om aan den anderen kant verder te stroomen terwijl het stroompje dan aan dezen kant van den weg nagenoeg droog liep. Dit water werd de Knipewijk genoemd.”

„Soa,” zei Anne, „en woene jy my nou wiismeitsje, dat jy der nooit eerder west ha?”

„Nee,” betuigde ik stellig, „ik ben voor het eerst van mijn leven in Ureterp en weet van den toestand in Selmien niets af.”

„Nou, det lyket mal, hwent sjuch jy, der is al in Knipewyk, krekt sa as jy it nou biskriuwe.”

„Ik begrijp daar zelf ook niets van, maar ik heb het gedroomd, zooals ik nu zeg. Maar er is nog meer te vertellen. Ik ging naar den kant van den weg om te zien of 't daar nu droog was. Dat was werkelijk het geval, maar er waren nog door de oneffenheden in den bodem verschillende groote plassen blijven staan. Terwijl ik verder langs den kant liep, zag ik in een van die plassen beweging en 't bleek mij bij nader onderzoek, dat daar een dikke snoek spartelde.”

„Wel, wel,” zei Anne op een toon, waaruit duidelijk bleek, dat hij geen woord meer geloofde van wat ik zei.

Spoedig ging ik op stap en mijn weg leidde langs Selmien. Naar Anne me reeds had verzekerd, vond ik den toestand daar juist zooals ik had gedroomd. Toch was ik werkelijk te voren met die situatie onbekend. Ik was er wel den vorigen avond langs geloopt, maar toen was het pikdonker en zulk ongunstig weer, dat ik van de streek weinig notitie had genomen.

Ik kwam bij de z.g. Knipewijk, liep langs den kant van het water, waar vrijwel een droge bedding was overgebleven, zag de Waterplassen daarin en spoedig, in één daarvan, een grooten

snoek spartelen, juist zooals ik gedroomd had. Men begrijpt mijn verbazing en ik besloot, om dit 's avonds aan Anne te vertellen.

Maar hoe zou hij mij gelooven? Zou ik den snoek, die zich uit den plas water van 1½ bij 2 meter niet kon verwijderen, meenemen als stuk van overtuiging? Zou ik er dadelijk mee teruggaan? Maar dat zou te veel van mijn tijd vergen. Bovendien zou hij me toch niet gelooven en zeggen, dat ik zeker den snoek ergens gekocht had.

Ik zag nu, dat op het land twee mannen aan het ploegen waren. Die zouden mijn getuigen zijn en konden meteen den snoek meenemen, omdat ik er zelf toch niets mee kon beginnen. Ik riep hen, toen ze wat dichterbij gekomen waren, en vroeg, of ze ook een dikken snoek wilden hebben.

„Hwet siz' jo?” vroeg een der mannen, die me later bleek de boer te zijn.

„Hier ligt een dikke snoek, wil je 'm hebben?”

„Gean der ris hinne,” zei de boer tot den knecht, die nu naderbij kwam en spoedig den [24] snoek op 't land had gegooid. „Nou,” zei de boer, „het is in dikke. Mar hwet moat 'r mei dy snoek barre? Hy komt jo ta, hwent jo ha him 't earst sjoen.”

„Nee,” zei ik, „wat zal ik er mee doen. Neem hem gerust mee, want dat water is niet van mij en ik heb ook geen vischacte.”

IK DROOMDE VAN EEN SNOEK.

Dat gebeurde; de knecht bracht den visch naar de boerin en ik ging weer verder, daarbij denkende: Als ik dit voorval nu van avond aan Anne vertel, lacht hij me in mijn gezicht uit.

Zoo gebeurde het ook. Tot mijn spijt had ik verzuimd den boer naar zijn naam te vragen en nu kon ik Anne met geen mogelijkheid overtuigen van de waarheid van mijn verhaal. „Jo binne knap yn 't fortellen, det moet ik sizze,” zei hij, „mar sa knap binn' jo net, det jy 't my wiismeitsje kinne. Al sei dy boer ek det it sa wier, dan ljeauwde ik it noch net en scoe tinke: nou het hy dy boer en syn maet ompraet om my der tusken to nimmen.”

Hoe ik ook praatte, Anne geloofde mij niet en zei: „Hwet scil jo hjir de boeren hwet wiismeitsje! Ik tocht jisterjoun al: dy kin hwet fortelle, en nou is hy noch net iens goed soun; as hy ris hielendal wer yn oarder is. dan scille wy noch hwet oars hearre!”

Het was ongeveer twee jaar later, toen ik weer op een Maandagavond in den herfst in Ureterp aankwam. 't Weer was zoo mogelijk nog slechter dan den eersten keer. Anne zat weer met de kachel tusschen de beenen in de gelagkamer. Nadat ik mijn overjas had uitgetrokken en Anne deze had opgehangen in de schuur, namen wij beiden plaats bij de kachel. Eerst praatten we wat over koetjes en kalfjes en daarna kwam het gesprek op mijn eerste avontuur in Ureterp, dat betreffende de Knipewijk en den dikken snoek. Anne kon niet laten om nog eens onverholen te uiten, dat hij geen woord van die gansche geschiedenis geloofde en dat prikkelde mij zoo, dat

wij er bijna twist over kregen. 't Ging een poosje hard tegen hard, toen opeens de deur opengeworpen werd en twee mannen binnenkwamen, van wie één opmerkte:

„Nou, nou, hwet giet it er hjir om wei; ik tocht, der koene wol tsjien man oan rûzje meitsjen wêze en jimme binne mar mei syn beiden. Hwet skeelt der oan?”

„Det scil ik jo fortelle,” zei Anne en hij [25] verhaalde, wat twee jaar geleden gebeurd was; dat ik gedroomd en het hem verteld had en dat ik 's avonds was teruggekomen met de mededeeling, dat de droom precies was uitgekomen, en dat hij, Anne, daar geen woord van wilde geloovent.

„Det treft wol wonderbaerlik,” zei een van het tweetal weer „Is dit deselde keapman, dy't do dy snoek foun hat? Nou, den kinne wy sizze, det hy de wierheit spritsen hat. Hwent dy beide mannen, dy't de snoek fen him krigen ha, binne wy; myn feint hjir hat 'm op it lân smiten en ik bin de boer, dy't tsjinoer de Knipewyk wennet.”

Anne wou het eerst nog haast niet galoovent, maar de boer en zijn knecht wisten hem ten slotte toch te overtuigen. 't Gevolg was. dat Anne en ik de grootste vrienden werden en elkaar steeds het volle vertrouwen schonken.

WAT IK EENS TE URETERP BELEEFDE.

Ik zelf heb in Ureterp veel gereisd en er goede zaken gedaan. Ik mocht de menschen er graag en kon heel goed met hen overweg. Een historisch feit, dat ik er zelf beleefd heb, is het volgende:

Halfweg de Wegburen naar de Ureterper vaart woonde H. de G. Het was nog al een groote boerderij, en hij woonde daar als weduwnaar met twee groote dochters, Akke en Wiekje, en een paar groote zoons.

Akke, een der dochters. was wat men in 't Friesch noemt „in lôge fen in frouminske, geef en dreech,” zooals men ze bijna nooit aantreft. Ze had wel een knap gezicht, maar had soms vlagen van verstandsverbijstering, waarbij ze dan ontzaglijk kwaad werd en men haar nauwelijks in bedwang kon houden. De familie had voor dergelijke voorvallen een klein kamertje ingericht met een deur, waarvoor ijzeren tralies. Wanneer ze een van haar kwade buien kreeg, werd ze tijdelijk in dat kamertje geborgen.

Maar heel dikwijls was er niets met haar te doen en dan liet men haar vrij in en buiten huis rondloopen.

Ik was een beetje bang voor deze groote vrouw en nam mij steeds voor haar in acht. Op een keer, dat ik de familie een bezoek bracht, liep zij in vrijheid in de kamer rond. Wiekje, haar zuster, zat achter de tafel en zei tegen mij:

„Keapman, gean dêr mar foar de tafel sitten.”

„Mar Akke stiet hjir ek,” zei ik.

„Nou,” antwoordde Wiekje, „dy docht jo neet.”

Ik ging zitten, maar die groote Akke stond telkens zoowat achter mij en meer dan eens zei ik tegen Wiekje: „Tink je d'r om,” waarop zij antwoordde: „ja”.

Wiekje was bezig met het herstellen van kleeren en wilde ook even mijn stalen inzien. Dat kon wel en ik reikte haar de stalen over. Opeens greep Akke een handvol staaltjes en borg ze onder haar jak op de borst. Hoe Wiekje ook praatte, ze wilde ze niet terug geven en ze bleef maar achter mij staan. Plotseling kwam ze dicht tegen mijn rug staan, zoodat ik riep: „Wykje, pak Akke efter my wei, hwent se kin my fen efteren wol oanpakke.”

Wiekje keek op en sprong ineens op Akke toe, greep haar vast en zei: „Hwet scoestou !” Daarop ontpakte zij haar een groot broodmes, dat Akke in de hand hield, en stopte haar in het kamertje achter de tralies.

Men kan zich voorstellen, hoe ik geschrokken was.

Ik zei tegen Wiekje: „docht se wol faker sokke dingen?” „Ja,” zei deze, „se is net to fortrouwen.”

„Binn' jo der dan net bang for?”

„Né, dat net, hja is bang for my; ik kin se it bêste ander bizwang hâlde.”

Een poos later, toen ik er eens weer kwam, zat Akke in een grooten appelboom, vrijwel ongekleeed. Ik riep terstond haar zuster Wiekje, die dadelijk met een kleed kwam aanloopen en

tegen Akke riep: „wolste der wol útkornme?” Akke kwam naar beneden, Wiekje sloeg het kleed om haar heen en bracht haar weer in haar kamertje.

Ik kon toen binnen komen en rustig mijn zaken afdoen.

Op den duur heb ik mijn bezoeken aan deze familie, juist om mijn ervaringen door Akke, maar gestaakt.

EEN WELBESTEDE DAG.

Een onverwacht voordeelige reis.

Dat het den koopman ook wel eens kan meelopen, bleek wel op een van mijn eerste reizen naar Lemmer. Ik wil dat, hoewel het een zuiver persoonlijke aangelegenheid is, [26] mijzelf betreffende, hier eens meededen.

In Lemmer had ik kennis gemaakt met den heer Distelberg, een gepensionneerd kommies, die voor de tweede maal getrouwd was. Zijn vrouw was jonger dan haar echtgenoot en het echtpaar had een dochtertje van zeven jaar. De eerste maal, dat ik bij deze familie kwam, was mij ook iets besteld, maar veel waren ze uiteraard niet noodig.

Een drie á vier weken later stond ik op een Maandagmorgen klaar om met de diligence naar Drachten te reizen, toen de post een briefkaart bracht van den heer Distelberg, met het verzoek om even over te komen; hij had iets noodig. Ik vroeg m'n vader wat ik moest doen, want ik veronderstelde, dat dat „iets” nooit van veel beteekenis kon zijn, zoodat het zeker niet de moeite zou loonen daarvoor de verre reis naar Lemmer te ondernemen. Om heen en terug te loopen, daarvoor was het wel wat ver en de kosten van de reis per diligence zouden zeker door de winst op de bestelling niet kunnen worden goedgeemaakt. Wat moest ik doen?

Mijn vader stemde toe, dat het scheen alsof 't niet de moeite waard was, maar oordeelde toch, dat ik de reis diende te ondernemen. Daarop stelde ik voor, om bij hotel Jorissen een tilbury met paard te huren. Dat kostte per dag f 5 zonder koetsier. Waarschijnlijk zou ik deze kosten wel niet verdienen, maar dan kon ik in elk geval in één dag heen en terug en zou dan den volgenden dag mijn voorgenomen reis naar Drachten kunnen beginnen.

Tot mijn vreugde stemde mijn vader hierin toe. Ik bestelde onmiddellijk een tilbury met paard en slaagde naar wensch. Ik kreeg een jong, vurig paard ter beschikking en stelde mij van den mooien rit veel voor. Want de kunst van rijden was ik voldoende meester.

Langs het spoorstation reed ik naar den weg over Oudehaske naar Joure. Juist was men bezig met den aanleg van de tramlijn van Heerenveen naar Joure. Onderweg ontmoette ik een zandtram. Mijn paard schrok en deed een sprong naar rechts, zoodat de tilbury met het eene wiel in den onderwal terecht kwam en dreigde te kantelen. Maar juist op tijd gaf ik het dier een flinken zweepslag, zoodat het weer op den weg sprong. Ik wist nu, dat ik voorzichtig moest zijn. Maar het dier liep als een haas en dat deed mij bijzonder veel genoegen.

Tegen halféén kwam ik goed en wel te Lemmer aan en liet bij hotel Tulleners uitspannen. Juist wilde ik naar binnen gaan, toen ik den heer Distelberg ontmoette. die verrast was, dat ik al zoo spoedig, en nog wel door een expresse reis, aan zijn verzoek om over te komen had voldaan. Hij ging met mij mee naar binnen en deelde mij daar mee, dat zijn dochter uit het eerste huwelijk (van wier bestaan ik tevoren niets afwist) zou gaan trouwen en dat hij en zijn vrouw voor haar verschillende zaken van onze firma wenschten te betrekken. Hij bestelde mij twee bedden met alles, wat er bij behoorde, n.l. peluwen, kussens, wollen, satijn, moltonen onderdekens, voor f 250 per stuk. Op verzoek van den ouden heer kwam ik des na-middags nog even bij zijn vrouw en deze bestelde mij nog voor een f 250 à f 300. Zeer verheugd, dat ik de reis had ondernomen, spoedde ik mij weer naar mijn hotel en liet de tilbury spoedig weer voorkomen.

Stapvoets reed ik over de brug en het marktplein, waar ik aangehouden werd door den heer Kerkhof, deurwaarder te Lemmer. afkomstig van Heerenveen. Ik hield 't paard in en vroeg: „Wou U meerijden?”

„Nee,” was zijn antwoord, — „maar als je tijd hebt, wilde ik wel even een costuum en een overjas bestellen.”

Natuurlijk had ik tijd en we begaven ons naar het café v. d. Hoff, waar we deze zaak verder zouden regelen. Ik reed vooruit en de heer Kerkhof kwam te voet achteraan. Nauwelijks was ik

het café binnengegaan, of de juffrouw deelde mij mee, dat zij voor een harer dochters gaarne een nieuwen mantel wilde hebben. 't Spreekt vanzelf, dat ik gaarne aan die opdracht zou voldoen.

De heer Kerkhof had spoedig een keuze gedaan. Nadat ik hem de maat had genomen, viel mij het genoegen te beurt, dat ik ook de jongedochter Johanna v. d. Hoff', een knap en aardig meisje van mijn leeftijd, de maat mocht nemen voor een nieuwen mantel, en daarop aanvaardde ik spoedig den terugtocht, zeer in mijn nopjes met deze voordeelige reis.

Op Follegabrug hield ik even halt bij den herbergier Frankena. De oude heer Frankena hield de wacht bij mijn paard, zoolang ik binnen was. Toen ik iets besteld had, zei zijn vrouw: „Zoo, jonge koopman, lever je ook mooie mantels?”

„Zeker, juffrouw.”

„Nu, dan zal ik m'n dochter Johanna even [27] roepen, die moet een nieuwen mantel hebben.”

Ik concludeerde al haast, dat alle meisjes in deze omgeving Johanna heetten, maar ondertusschen nam ik ook deze Johanna de maat en vertrok weer. Via Huisterheide ging het naar Joure, waar ik bij Pieter Hielkes Hielkema even stopte. Nauwelijks was ik gezeten, of de oude juffrouw Hielkema kwam op mij toe — zij kende mij wel, want ik was er al meermalen geweest — en verzocht mij de ramen van de tapkamer te meten, omdat zij deze van nieuwe gordijnen wilde voorzien. Nadat ik aan deze opdracht voldaan had en wij een en ander nog nader hadden besproken, noodigde zij mij mee naar een klein kamertje met één raam, waarvan zij een pronkkamertje wilde maken. Hier bestelde zij een dubbel stel gordijnen (vitrage-en pluche-overgordijnen) met garnituur, een pluche-tafelkleed, een pluche-karpet met kleedjes, alles bij elkaar passend.

Buitengewoon in mijn schik over den goeden dag verliet ik weldra Joure. 't Was al bijna donker geworden. Onderweg hield ik nog even stil bij het bekende café Biesterbosch. Huis en bewoners waren zeer ouderwetsch, maar wat men er kreeg, was ook ouderwetsch degelijk, goed en goedkoop. Het geluk was mij dien dag wel mee, want toen ik aan de oude vrouw Biesterbosch een kop koffie had besteld, — men kreeg er een heerlijke tas koffie voor een enkelen stuiver! — droeg zij mij de levering op van een veeren peul en een 40 el lakenkatoen.

Dat was het besluit van den dag, waarvan we eerst in het geheel geen verwachting hadden gehad en die toch zoo buitengewoon voordeelig verliep, dat ik dezen dag mijn gansche verdere leven niet heb kunnen vergeten.

HET VERLOREN LOTERIJBRIEFJE.

De armen profiteerden.

Op een van mijn reizen naar Lemmer bezocht ik daar een klant, J. de B. geheeten en van beroep wagenmaker. 't Was op een morgen om 10 uur en ik wist niet, wat ik zag. Alles in huis lag overhoop en van zijn plaats.

„Wat is hier te doen?” vroeg ik — „gaat U boelgoed houden of is U aan den schoonmaak?”

„Och né, koopman, maar wat is het hier een toestand! Je moet weten, mijn man heeft een tijd geleden een lot genomen in de staatsloterij, zonder er ons iets van te zeggen. Nu is er een flinke prijs op gevallen, maar het briefje is weg. Al driemaal hebben wij het huis onderstboven gehaald, maar 't is nergens te vinden. Is het niet verschrikkelijk?”

Ja, dat was het zeker! De man en zijn vrouw en de verdere huisgenooten zagen er dan ook zeer verslagen uit.

„Maar,” zei ik, — „herinnert U zich dan in het geheel niet, waar U dat lot hebt verstopt?”

Neen, de man wist er niets meer van.

Ik ried hen aan — want allen waren even zenuwachtig van het langdurige zoeken — om eens kalm en rustig na te denken.

„Ja. dat zeg je wel, maar blijf daar eens kalm bij!”

„En toch is dat de eenige manier,” zei ik weer. — „Mij dunkt, als je het terugvindt, dan is U dat zeker wel f 500 voor de armen waard?”

„Ja zeker,” zei de man, — „dat heb ik er graag voor over.”

„Nu,” zei ik — „dan zal ik alles nog eens kalm met U nagaan en als het gevonden wordt, dan houd ik U aan Uw woord.”

„Best, dan zal er gebeuren, wat ik beloofd heb.”

„Vertel mij dan eerst eens, waar U was, toen U dat loterijbriefje gekocht hebt,” verzocht ik.

„In de wagenmakerij.”

„Dan gaan we daar samen heen.”

Aldaar aangekomen vroeg ik: „Waar stond U, toen U dat briefje aannam?”

„Hier,” zei de man en ging op dezelfde plaats staan.

„En is U toen direct naar binnen gegaan om dat briefje op te bergen?”

„Nee, ik meen, dat ik het toen in mijn vestzak gestopt heb.”

„Hebt U het daar later uitgenomen?” „Dat weet ik niet.”

„Hebt U dat vest dan al eens onderzocht?” „O, ja, wel twintig maal en 't zit er niet in.”

„Kan 't dan ook tusschen de voering geschoven zijn?”

„Ook niet, dat hebben wij al grondig onderzocht.”

Om mij te overtuigen, liet De B. mij het bewuste vest zien en ik onderzocht het terdege, maar vond het briefje niet. [28]

Daarop vroeg ik: „Waar bergde U de kleeen, als U ze uittrok?”

„Als ik het vest alleen uittrok, hing ik het aan dien muur aan een spijker”

„Zoo, maar daar is geen spijker. Ik zie daar alleen maar een hoop planken en palen staan. Laat ons die dan eens even wegruimen.”

„Dat is niet nodig,” zei hij, — „want die staan er al wie weet hoe lang.”

„Nu, jullie hebt al zooveel onderstboven gehaald, dit kan er ook nog wel bij; wij zullen ze maar eens verplaatsen.”

EN JAWEL, DAAR KWAM HET LOTERIJBRIEFJE TE VOORSCHIJN.

Hoewel hij nog eens beweerde, dat het niet nodig was, pakte ik aan en verplaatste eenige palen en planken. Ik kon er toen zoo'n beetje achter zien, maar nog niet voldoende. De man liet mij stil begaan en stak zelf geen hand uit, maar ik ging door en verplaatste nog eenige planken. Nu kon ik er iets beter achter zien en ik zag een vod hangen. Dadelijk stak ik mijn hand ernaar uit en haalde te voorschijn.... een oud vest. Ik voelde de zakken na en jawel, daar kwam het loterijbriefje eruit.

„Wat zegt ge nu?” riep ik triomfantelijk uit.

„Hoe is 't mogelijk!” was 't eenige, wat de man kon uitbrengen.

„Maar heb je dit vest dan nooit gemist?”

„Ja, dat wel, maar omdat het al een oud ding was, dacht ik, dat mijn vrouw het bij de vodden gedaan had. Nooit heb ik gedacht, dat het daar nog zou hangen en ik meende ook, dat die palen en planken daar al veel langer stonden.”

Met het vest en het loterijbriefje gingen wij naar zijn vrouw toe. Verbaasd en tegelijk verheugd hoorden zij en de andere huisgenooten, dat het verlorene gevonden was.

„De toezegging van de f 500 voor de armen gaat nu zeker door?”

„Zeker, dat gebeurt.”

De familie bedankte mij ten zeerste voor de hulp, die ik had verleend en ik was ook zeer met dezen gang van zaken ingenomen, want op deze wijze kon ik den armen van Lemmer een mooien dag bezorgen.

De B. liet spoedig bekend maken, dat zij bij hem konden komen om een gift in geld [29] in ontvangst te nemen. Dit bericht was spoedig verspreid en in grooten getale kwamen ze opdagen. Voor zoover ik weet, ontving ieder een rijksdaalder.

EEN GESCHIEDENIS UIT JOURE IN 1873.

In 1870 maakte ik mijn eerste reis naar Joure en wel over Oudehaske, Haskerhorne, Wildehorne, Westermeer. 's Avonds om 6 uur kwam ik aan bij de herberg vooraan in Joure.

Deze inrichting bestaat nog, maar nu in overeenstemming met den tijdgeest, onder den naam hotel.

Mij was opgedragen, dat ik de heele week in Joure moest blijven. Er was daar een groot veld voor mij te bewerken. Behalve Joure moest ik ook in de westelijk en noordelijk gelegen plaatsen klanten zoeken. Over Terkaple en Akkrum kon ik dan weer terugreizen.

Maar eerst moest ik nu in Joure een logement zoeken. Ik had gehoord, dat er drie logementen waren. Het voornaamste was 't Hotel Terwisscha of 't Zeverijnshuis. Dan was er het Tolhuis, gelegen aan den anderen kant van Joure, bij de kolk en tenslotte was er het logement „De Bijekoer”, van Durk v. d. Heide.

Ik vroeg iemand, of hij een eenvoudig maar goed koopmanslogement voor mij wist en daarop recommandeerde hij mij het logement „De Bijekoer”, waar volgens hem heel veel kooplui een onderdak vonden.

Direct begaf ik mij er heen. Het bleek, dat de inrichting de juiste benaming had. Want behalve dat het een logement en herberg was, werd er ook een barbierszaak in uitgeoefend, terwijl de schoonzoon en de zoon van Durk achter in 't huis een schoenmakerij dreven.

't Was er op 't moment, dat ik binnentrad echter stil, zoodat ik gelegenheid had de omgeving eens goed op te nemen. De indruk was stellig gunstig: ouderwetsch en eenvoudig, maar degelijk.

Ik was in een hoekje gaan zitten, afwachtende de dingen, die komen zouden. Daar ging tegenover mij een deur open en een eenvoudig mannetje kwam op mij toe, met zijn petje een ietsje schuin op het hoofd, gekleed in vest en daagsche broek, met zwartzijden overhemd en een zijden doek om den hals. Hij gaf mij de hand en zei: goeien dei, jongehear. Ik groette terug en vroeg toen, of ik daar kon logeeren.

De man had de eigenaardige gewoonte om onder het spreken ieder oogenblik te zeggen: „Willek.” Zoo zei hij op mijn vraag: „Willek, ho is jou namme?” Toen ik hem mijn naam genoemd had, vervolgde hij: „Willek, dat scil wol gean, mar dan scil ik Beppe efkes roppe, willek.”

„Beppe, wie is dat?”

„Dat is myn mem, willek, mar omdat er sa folle pake- en beppe-sizzers binne, sizze wy allegearre mar fen Beppe. De hiele Jouer seit hjir net oars as Pake en Beppe.”

Daar kwam Beppe al aan en zei tegen mij: „Goeien dei, keapmantsje.”

„Goeien dei, Beppe.”

„Sjuch, det fyn ik aerdich, det jo ek Beppe sizze, det dogge se allegearre.”

„Jou soan hat my al sa wiis makke.”

Beppe vroeg mij, of ik nog wilde eten. Ja, was mijn antwoord, maar ik zei meteen, dat ze niet veel drukte behoefde te maken, en vroeg tevens een kop koffie.

Ze beloofde dadelijk de koffie te zullen brengen en zei: „dy hoef jo net to biteljen, dy krije jo gratis fen my. Jo falle my net ôf. Forline wike kaem hjir ek sa'n jong keapmantsje, dy't hjir losjeare woe. Dy frege foar iten earst in bitterssje. Ik sei: wolle jo net ljeaver in kop kofje ha, dy kostet jo neat. Né, sei er, ik ha ljeaver in bitterssje. Ik joech 'm ien en gyng nei efteren. Letter

bistelde hy noch ien en do't ik wer foar kaem, noch wer ien. Mar do ging ik op him ta en sei, dat hat net nedich, jo hoeve net sa folle to fortarren; jo binn' in jong keapmantsje en krekt op reis. Hwer moat dat hinne? Kinn' jo dat al fortsjinje? Om ús hoef jo it net to dwaen en for jo sels is it ek better fen net.

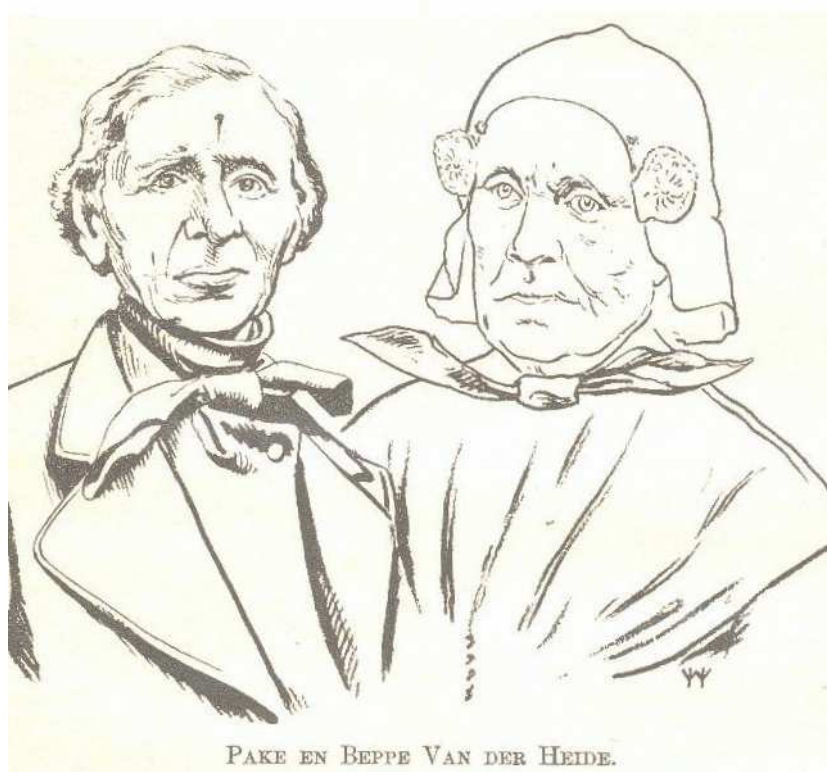
It komt er neat op oan. sei er, ik wol noch ien ha, mar do sei ik: sa is it net, hear! Jo krije gjin ien mear! Twa is al mear as genôch, as jo keapman wirde wolle, fortel dat mar oan jo folk to hûs. En as se it net goed fine, dan gean jy mar nei in oare herberge ta.”

Ik haal dit even aan, om te laten uitkomen, hoe destijds de logementhouders hun taak opvatten en hoe zij in dien gemoedelijken tijd op deze wijze mede er voor waakten dat hun logeergasten zich niet te buiten gingen. [30]

Ik kwam bij Beppe nogal in 'n goed blaadje te staan. 't Was een eenvoudig en braaf menschje met een blauwen doek om 't hoofd, een donker jak aan met een langen schoot en een zware, donkere rok. Op haar muiltjes slofte ze zoo steeds het gansche huis door. Het beviel er mij best en ik heb er jaren lang geregeld gelogeed. Toen later de tram kwam, was het uit en kon ik des avonds gemakkelijk thuis komen.

Ten bewijze, dat ik bij Beppe wel in de gunst stond, moet ik nog even 't volgende mededeelen. Ik was er misschien voor den tweeden of derden keer, toen ik op een morgen met een paar andere kooplui in een van de beide tapkamers aan de koffie zat. Daar hoorde ik — slof-slof-slof — Beppe uit de achterkamer komen. Ze deed de deur op 'n kier open, gaf mij 'n wenk en zei: „Siz, jong keapmantsje, jo moutte efkes foar by de doar komme, der is ien om jo to sprekken.”

Verwonderd, wie dat kon zijn, stond ik dadelijk op. Toen ik bij de deur was, was Beppe er ook en zei: Gean jo mar efkes yn 't skearkeamerke fen Johannes, der staan in pear bakken (beschuiten) mei earbeien for jo; det hoeve de oeren net to witten.”

PAKE EN BEPPE VAN DER HEIDE.

Natuurlijk aanvaardde ik deze gunst heel graag. Den volgenden morgen herhaalde zich hetzelfde spelletje en den derden morgen al evenzoo. De oudere kooplui zeiden zelfs al: de jonge koopman heeft het maar druk; ze brengen hem de commissies al bij de deur.

Langzamerhand leerde ik de heele familie kennen. Pake was maar een klein manneke, met de pet scheef op het hoofd, een levendig en vlug kereltje, dat aardige kwinkslagen kon lanceeren. Er was verder een groote dochter Jitske, 'n beetje doof en net zoo ouderwets gekleed als Beppe. Een andere dochter was getrouwd met Hiekema, die de schoenmakerij uitoefende achter de herberg. Johannes, die ik hiervoor al beschreef, hielp te schoenmaken en was tevens barbier. Dan waren er nog eenige jongeren, kleinkinderen, en niet te vergeten Sipke, de oude stalknecht,

een eigenaardig type met ontzaglijk grooten mond. De oudste [31] zoon Wiebe v. d. Heide, was timmerman en aannemer. Hij was het, wien ik bij mijn komst op Joure had gevraagd naar een geschikt logement. Geen wonder, dat hij me de herberg van zijn vader recommandeerde!

Ik heb dit alles even uitvoerig uiteengezet ter verduidelijking van 't geen ik hier laat volgen.

't Was op een Maandagavond in 1873, toen ik weer in Joure aankwam bij Pake v. d. Heide om bij hem te logeeren. Ik trof er een anderen jongen koopman van mijn leeftijd. Terwijl wij samen praatten, kwamen er twee eenvoudige mannen binnen van tegen de veertig jaar. Ze bestelden een „Beerenburgje” aan Pake, die belangstellend informeerde, of Murk ook thuis gekomen was en of ze anders ook nader bericht hadden gekregen.

Geen van beide was het geval. Andries, de oudste van de twee, zei, dat ze wel al dertien keer bij de diligence van P. H. Hielkema geweest waren, maar steeds was het mis. Murk was nog maar steeds niet aangekomen. Maar vanavond, dachten ze, zou hij vast wel komen. „Mem” zou voor de zooveelste maal spekpannekoeken gereed maken en zij zelf had ook een voorgevoel, dat hij nu eindelijk wel eens zou komen. Maar als 't nu weer niet gebeurde, dan zou „Mem” zich zeker erg ongerust maken.

Als Murk straks uit de diligence kwam, dan, zoo beloofden ze, zouden ze eerst even bij Pake aankomen om een „slokje”.

We hoorden dat „Murk” al 28 jaar geleden met „de dolle kop” vertrokken was en sedert zelden meer van zich liet hooren. Voor een twaalftal weken had hij per briefkaart geschreven, dat hij spoedig thuis zou komen.

Natuurlijk luisterden wij allemaal met groote belangstelling naar deze mededeelingen, temeer, daar „Siep”, de stalknecht, verschillende streken, door „Murk” uitgehaald, naar voren bracht. Ten laatste kwamen Beppe en doove Jitske en Johannes-scheerbaas en de heele familie erbij en ze moesten bij de broers op spoed aandringen, om naar de diligence te gaan, anders zouden ze stellig te laat zijn gekomen. „Siep” ging mee, want zei hij, „ik ken dy dogeneat noch wol.”

Mijn collega en ik wandelden er ook achteraan, nieuwsgierig hoe het geval verder zou afloopen.

Wij waren nog maar nauwelijks aangekomen, toen ook de diligence reeds naderde. De wagen, die weldra stilhield, bleek flink bezet te zijn. Er kwamen eerst zes menschen te voorschijn, maar Murk was er niet bij, constateerden de broers reeds teleurgesteld. Ten laatste kwam er nog een passagier, die eerst even om den wagen was heengewandeld, op het groepje af en „Siep” zei direct: „Dat is jimme Murk”.

De broers meenden van niet en zeiden:

„Nou, den kinne wy Murk net mear”. Maar „Siep”, die nog al luid sprak, hield vol en vroeg ten laatste den nieuw-aangekomene:

„Murk. bistou it?”

„Ja,” zei de vreemdeling, „ik bin Murk, binne jimme der ek?” Hij kwam op hen toe en gaf hun de hand.

„Siep” nam weer het woord en zei: „Goed, dat ik d'r by bin, oars hiene Andries en Jan jou net iens mear kind. Mar hwet hastou lang op dy wachtsje litten. Ho lang bist' nou yn 'e Oast west? Wist it sels wol? It is nou al 28 jier”.

„Ja,” zei Murk, „dat ha jou goed ûnthâlden!”

„En honear bist nou út 'e Oast wei reisge hjir hinne?”

„Dat is sawet fjirtsjen wike lyn.”

„Nou, dan hiest ek wol trije weke earder hjir wêze kind”.

„Ja, dat is ek sa,” zei Murk, „mar wy ha mear as in wike fortraging hawn, hwent d'r wier oan 'e boat hwet stikken en dat moast earst makke wirde. En do't wy yn Amsterdam wiernen, ha'k dêr earst noch in fjirtsjen dagen omswirme, om in baentsje to fynen, mar ik ha neat opdien en myn lytsjild is d'r mei foartgien en do tocht ik: nou moat ik dochs mar nei Hûs.”

Nadat Murk zoo gesproken had, zeiden Andries en Jan dat ze blij waren hem gezond en wel terug te zien; ze herkenden hem nu toch wel en stelden voor om maar zoo gauw mogelijk naar huis te gaan, om hun oude moeder gerust te stellen, die zeker met verlangen naar hem stond uit te zien.

„It griist my oan”, zei Murk, toen er sprake kwam over de oude moeder en hij vroeg hoe het met haar ging.

Met belangstelling hoorden de omstanders een en ander aan en toen ging het in optocht naar de „Bijekoer” van Durk en Beppe v. d. Heide, waar nu het eene rondje na het andere gegeven werd. Murk was [32] blijkbaar over deze hartelijke en gastvrije ontvangst zeer tevreden.

Intusschen meende ik tegenover mijn collega te moeten opmerken: „Ik kan niet gelooven, dat dit de echte Murk is, ik meen dezen man eerder gezien te hebben in Friesland.”

Maar mijn collega was vast overtuigd; de broers en „Siep” hadden hem immers allen herkend, Ik bleef echter twijfelen en zei: „t is vast en zeker een handige kerel; hij laat steeds eerst „Siep” en de broers praten en weet dan precies wat hij antwoorden moet. En 't valt ook op, dat hij telkens, als de oude moeder ter sprake komt, zegt: „It griist my oan”. Dat is wel een beetje vreemd.

Maar intusschen werd Murk, 't zij hij dan de echte of de vermeende was, in de herberg hartelijk begroet en verwelkomd, eerst door Pake en toen ook door de anderen. Er werd heel wat gevraagd en gepraat en verteld en 't eene „slokje” volgde 't andere op. Ten laatste vond Beppe, dat het genoeg was

Ze drong er op aan, dat de broers nu maar gauw naar huis zouden gaan, want het ging toch niet aan de oude Moeder zoo lang te laten wachten.

Murk zei: „Beppe, jou ha gelyk, it griist my oan.”

„Dat kin wol wêze,” zei Beppe, „mar it wirdt nou tiid.”

Maar weer kwamen anderen den teruggekome ne begroeten en hij wist zeer gezellig te vertellen van zijn leven in de Oost, van zijn avonturen in Atjeh en ook sprak hij van zijn

JOHANNES EN JITSKE VAN DER HEIDE.

verlangen naar zijn ouders. Het bleek nu, dat hij het bericht van het overlijden van den vader ongeveer acht jaar geleden, nooit ontvangen had en hij toonde zich zeer ontroerd, toen hij van dat overlijden hoorde.

Telkens kwamen er meer menschen bij en zoo werd het al later, tot eindelijk weer Beppe kwam aansloffen en meer beslist zei, dat ze nu eindelijk naar huis moesten gaan. Ze zou 't licht uitdoen, want het was al bij elf uur. Eindelijk voldeden ze daar [33] aan en vertrokken. Met mijn vriend ging ik er langzaam achteraan, want ik was wat benieuwd hoe de oude vrouw den aangekomene zou begroeten.

Ze stond nog altijd vóór aan de steeg te wachten en kwam, toen het groepje haar naderde, er aarzelend op toe. Maar toen ze een vreemde bij haar beide zoons zag, begreep ze direct, dat dit Murk moest zijn en ze begroette hem zoo hartelijk en innig, als slechts een Moeder haar zoon begroeten kan. Daarop verdween het gezelschap in de steeg en wij verwijderden ons weer naar ons nachtverblijf.

Over wat er zich in huis afspeelde, wil ik kort zijn. Ik heb later de heele historie gehoord en vernam toen, dat Moeder en zoons eerst nog samen een maaltijd genuttigd hadden en daarop ter ruste gegaan waren. De moeder had eerst nog een buurvrouw willen roepen, die verzocht had haar te willen halen als Murk mocht zijn aangekomen, al was 't ook midden in den nacht, maar Murk wilde dit liever niet, want hij was moe, zei hij en wilde de ontmoeting met de buurvrouw liever tot morgen uitstellen.

De waarheid was, dat Mark — die inderdaad niet de echte Murk was — de buurvrouw welkende en vreesde door haar te worden ontmaskerd.

Des nachts wist de vermeende Murk de woning te verlaten en dwaalde Joure in. Des morgens ongeveer zeven uur — mijn collega en ik zaten al aan de ontbijttafel — kwam hij bij de „Bijekoer” instappen. Daar duurde het niet lang of hij erkende, dat hij comédie gespeeld had en dat hij Murk niet was.

't Was n.l. zekere IJ. de J. (bijgenaamd Ijmke Modder), die vrij geregeld op Pinksterkermis kwam en dan met kunstenmaken, zoowel van hem zelf als van de drie kinderen, die bij hem waren, zijn broodje verdiende.

Natuurlijk kwamen Pake en Beppe en „Siep” en al de anderen spoedig aanloopen en 't was de moeite waard, hun gezichten te bestudeeren, toen ze hoorden, hoe ze bij den neus genomen waren. Nu hij zich bekend maakte als Ijmke, kenden ze hem allemaal wel en toen hij ging vertellen van zijn ontvangst in huis, wist hij hen nog te doen lachen.

Men gaf hem echter den raad zoo spoedig mogelijk te verdwijnen, omdat stellig de broers en de andere bevolking het hem kwalijk zouden nemen, dat hij zoo comédie gespeeld had en zelfs een oude Moeder op deze wijze in 't ootje genomen had. Deze grap was wat te ver gegaan.

Maar „Murk” zei, dat hij er zich niets van aantrok. Hij had zich niet aangemeld als „Murk”, maar de een na den ander had hem als Murk herkend. Hij moest en zou Murk zijn en daarom had hij het tenslotte goed gevonden om tijdelijk voor Murk door te gaan.

De verdwijning van Murk uit de woning van de oude moeder had daar groote ontsteltenis gewekt. Allereerst dacht men daar, dat Murk — de woning stond vlak bij de haven — in den donkeren nacht te water was geraakt en verdronken en zoo werd de geheele buurt te hulp geroepen om te zoeken en te dreggen. Steeds meer menschen kwamen er bij te pas en tenslotte werden ook de burgemeester en de politie gewaarschuwd.

Ondertusschen zat Murk bij ons in de „Bijekoer” op het andere einde van Joure, waar men niets vernam van wat in den omtrek van de haven gebeurde.

Toen het onderzoek in en bij de haven niets opleverde, werd het verder uitgestrekt. Zoo kwam men te weten dat een persoon, er uitzien als „Mark”, was gezien in de omgeving van de „Bijekoer”. 't Slot was dat „Murk” daar ook werkelijk werd aangetroffen.

De broers wilden hem te lijf, maar de politie beschermde hem en bracht hem voor den burgemeester, die hem een verhoor afnam, maar eindigen moest met hem weer vrij te laten; de man had feitelijk niets strafbaars gedaan, al had hij dan velen bij den neus gehad.

Drie weken later kwam de echte Murk. Maar zulk een groote gebeurtenis als de begroeting van „Murk no.1” werd het ditmaal niet. Hoewel het ons goed deed, dat de oude moeder, die zoo zeer teleurgesteld was geworden, toch ook inderdaad haar eigen zoon nog mocht verwelkomen.

Van een belangstellend lezer werd het volgend schrijven ontvangen:

Aan de Redactie.

DRAGTEN, 21 Oct. De stukjes van koopman Schöne worden altijd met graagte gelezen.^[34] In een vorig nummer onder het motto: „Van een Jonkvrouw en een vertrouwden rentmeester” trof ik aan den naam Roel Bosma, alias Roel Slot. Dien naam hoorde ik een vijf en vijftigtal jaren geleden dikwijls noemen.

Het was in dien tijd de gewoonte, dat de adellijke families te Beetsterzwaag met St. Nicolaas haar „onderhoorigen”, zooals de term toen luidde — ten minste het mannelijk deel — met „een bout” schapevleesch verrasten.

Tegen 5 Dec. ging slager De Ruiters met z'n knecht naar de Friesche klei en kocht daar een aantal vette schapen. Die werden in den loop der voorafgaande week geslacht en in vieren gedeeld, en met 5 Dec. lag op den vloer van het slachthuis een groot aantal schapebouten.

De zwaarste gingen, naar ik meen, tot twee en dertig pond. De „vorsten” waren 'vetter, de „achtersten” vleeziger.

De oudste in leeftijd had de eerste keuze en zoo ging, afdalend naar leeftijd, het kiezen verder.

En nu had Roel Bosma van Bakkeveen het recht van eerste keur. Daarop volgde mijn grootvader, tuinman op Harinxma-State te Beetsterzwaag. Het was in dien tijd een kostelijke verrassing voor de menschen in dienstverband bij die adellijke families. Later is het uitreiken van een schapenbout veranderd in het verstrekken van een hoeveelheid spek.

J. H. v. d. ZEE.

EEN BOERENBOELGOED EN WAT ER OP VOLGDE.

De eene dienst is de andere waard.

Onder degenen, die jaren lang door ons waren bediend, eerst door mijn vader en later door mij, was ook de familie Hielke Wierda te Follega.

Wierda en vrouw waren op het tijdstip, waarop zich afspeelde hetgeen ik nu ga vertellen, reeds bejaarde menschen. Hun zoon was getrouwd, hun dochter was slecht ter been en kon daardoor niet de boerderij van haar ouders overnemen. Daarom besloten de oude lieden op zekeren keer om met het boerenbedrijf op te houden en boelgoed te gaan houden.

Omdat ik nogal hun vertrouwen genoot, vroeg de oude Wierda aan mij om advies, wien hij het boelgoed zou laten houden. Ik sprak er even met hem over en toen mij bleek, dat hij geen voorkeur had voor den een of den ander, beval ik deurwaarder E. Dijkstra bij hem aan, omdat ik dezen van Heerenveen uit kende en respecteerde.

Wierda verzocht mij daarop om de zaak met den deurwaarder te willen bespreken. 't Zou 'n boelgoed van ongeveer een f 20.000 kunnen worden, zoodat het voor den heer Dijkstra zeker de moeite nog wel waard was.

Denzelfden dag arriveerde ik te Lemmer en ik bracht zoo spoedig mogelijk een bezoek bij genoemden heer Dijkstra. Dat deze met mijn bezoek was ingenomen, nadat ik hem het doel van mijn komst had meegedeeld, behoef ik wel niet te zeggen. Hij trof zoo spoedig mogelijk de noodige maatregelen en het boelgoed had vervolgens plaats. De heer Dijkstra bedankte mij voor mijne bemiddeling, waardoor hij dezen verkoop had gekregen, en verklaarde zich „gaarne tot wederdienst bereid.”

De gelegenheid daartoe zou zich spoedig voordoen. Betrekkelijk kort daarna moest ik weer naar Lemmer en bracht toen een bezoek bij een goeden kennis, n.l. Wieberen P...., voorheen machinist op een der booten Groningen--Lemmer. Hij en zijn vrouw waren flinke menschen, die hun best deden om vooruit te komen. Eenige jaren terug had hij zijn functie van machinist opgegeven en had een zaak gehuurd vlak tegenover de oude schutsluis. 't Was een kruidenierswinkel en tevens herberg voor de schippers. Deze toch kenden P. allemaal, zoodat hij vol vertrouwen de zaak begon. Bovendien ging hij er nog het barbiersvak bij uitoefenen.

De zaak marcheerde heel goed en P. en zijn vrouw brachten haar mooi vooruit. Hij had het pand voor vijf jaar gehuurd met recht van koop voor den prijs van f 3700. Nu waren op het oogenblik, dat ik hen weer bezocht, juist die vijf huurjaren om. Toen ik binnenkwam, merkte ik wel, dat er iets haperde. De man zag er wrevelig en terneergeslagen uit. Ik maakte daar een opmerking over en hoorde toen al spoedig, waar de schoen wrong.

Met een dag of vier zou de tijd om zijn; dan moest hij beslissen of hij het huis wilde koopen, ja of neen. De eigenaar zou liever zien, dat P. maar van den koop afzag, want de koopwaarde der huizen was in de verloopende vijf jaar nogal gestegen en P. had de [35] zaak en daarmee de waarde van het pand flink omhoog gevoerd. Hij zou het dan ook wel graag willen houden. maar had op dat oogenblik niet voldoende contanten om de koopsom te betalen. Hij beschikte over

een f 1000, maar de resteerende f 2700 had hij niet en pogingen om die van anderen te leen te krijgen, waren nog niet geslaagd. 't Overviel hem eigenlijk een beetje, want hij had gedacht, dit bedrag gemakkelijk te kunnen krijgen. Nu dreigde hem het gevaar, dat de eigenaar de zaak zou gaan verkoopen; hij zou dan op zwart zaad komen te zitten. „En,” zei hij, „de vrouw is kwaad, dat ik er niet eerder in voorzien heb, dat heb je dan nog op den koop toe.”

Op dat oogenblik herinnerde ik mij, dat deurwaarder Dijkstra mij „wederdienst' had toegezegd en terstond had ik mijn plan klaar. Ik deelde thans aan P. mee, dat hij op mijn voorspraak zeker van den heer Dijkstra, die tevens een kassierskantoor hield, de benodigde f 3700 zou kunnen krijgen.

„Zooveel behoef ik niet,” zei P. daarop, „'t kan wel f1000 minder zijn”.

„Die f 1000 hou je voorloopig maar terug,” adviseerde ik. „Vraag bij den bankier het geheele bedrag met belofte om jaarlijks zoo-veel af te betalen als je kunt, maar vast minstens f 200. Je kunt dan de f 1000 ter beschikking houden om de zaken wat royaler te drijven.”

De man had nog eenige bedenkingen, maar ik oordeelde, dat de zaak wel in orde zou komen.

Ik begaf mij terstond naar het kassierskantoor van den heer Dijkstra en legde dezen de situatie uit. Hij gaf toe, dat het huis zeker meer waard was dan de gevraagde f 3700 en verklaarde zich terstond bereid tot medewerking. Zoo spoedig mogelijk werden de noodige maatregelen getroffen en tot mijn groote vreugde werd op deze wijze het flinke echtpaar uit den nood geholpen.

Het is mij niet bekend, of de oude heer P. nog in de zaak woont, of dat zijn zoon ze heeft overgenomen. Maar als ze lezen in de „Hepkema,” dan bied ik hun, ook namens mijn vrouw, mijn groeten aan.

EEN AFGELUISTERD GESPREK IN „DE DRIE ZWAANTJES” TE LANGWEER.

Ik help een goed vriend aan een boerderij.

't Is nu wel 25 à 35 jaar geleden, dat ik op een middag in het logement „De Drie Zwaantjes” te Langweer zat, bij Sjoerd Popkes Bakker, die er destijds woonde. 't Was tusschen 12 en 1 uur en ik zat moederziel alleen in de gelagkamer een boterham met een kop koffie te gebruiken. De familie zat aan het middagmaal.

Er kwam iemand binnen, die mij groette, maar we waren onbekenden voor elkaar. De herbergier kwam even te voorschijn, bracht den nieuwen bezoeker, wat deze bestelde en verontschuldigde zich toen, dat hij zich weer verwijderde voor het middagmaal.

Direct daarop kwam een tweede persoon binnen, die den eerste met blijken van verrassing begroette. 't Bleken twee neven te zijn, die zeer verwonderd waren elkaar in deze stille gelagkamer te treffen. Ze informeerden naar elkaars welstand en dien van de familieleden en toen kwam al heel spoedig het gesprek op een gemeenschappelijken oom, dien zij „Omke IJmee” noemden. Ze spraken zoo luid, dat ik woord voor woord moest verstaan, of ik wilde of niet. „Omke IJme” werd aangeduid als een oude boer, die heel voordeelig boerde op een huurboerderij en die de plaats van jaar tot jaar huurde. Zijn landheer zou hem — aldus verzekerde een der neven — er vast niet afzetten. Hij zou mogen blijven tot zijn dood, omdat hij er al zoo lang gewoond had en de plaats altijd goed had beheerd.

Hoewel geen verdere aanduiding gegeven werd, welke boer het onderwerp van gesprek was, wist ik, die in deze omgeving zeer goed bekend was, toch dadelijk wie er bedoeld werd.

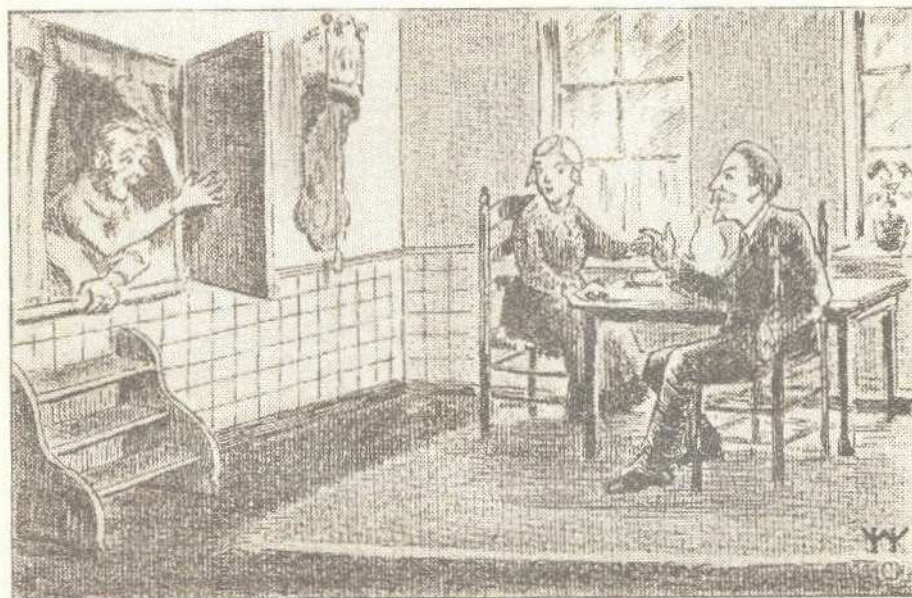
En daarop vertelde een van de neven aan den ander het groote nieuws, dat „Omke IJme” besloten had dit jaar met boeren op te houden. Hij had het nog aan niemand anders meegedeeld, en ook de landheer wist het nog niet. Want „Omke IJme” was een wettisch en precies man; hij zou zich ten aanzien van de opzegging stipt aan de bepalingen van het huurcontract houden en aldus was de opzegging niet eerder te verwachten dan met Allerheiligen. Den anderen neef werd op het hart gedrukt het vooral geheim te houden, want niemand mocht het weten.

In de daarop volgende week kwam ik des Maandags te Langezwaag bij een klant, n.l. den veehouder S. 't Was nog vroeg, nl. ongeveer 8 uur in den morgen. De vrouw was buiten bezig en noodigde mij binnen om een kopje koffie te drinken.

Ik voldeed aan die uitnoodiging en merkte [36] binnengekomen, op: „Nou, 't is maar goed, Anna, dat ik gekomen ben, want ik zie wel, dat jullie nieuwe gordijnen moeten hebben.” Ik had het

voorrecht deze jonge vrouw hij den voornaam te mogen noemen, want ik kende haar reeds van hare geboorte af en kwam vroeger ook dikwijls bij hare ouders, die to Terwispel woonden.

Gordijnen behoefde Anna echter niet. — „Want U weet zeker wel,” zei ze — „dat we hier vandaan moeten? De plaats is verkocht en anders had mijn man wel moeite gedaan om ze te koopen, maar hij wil hier niet blijven en gaat liever naar den greidhoek of op de klei. Tot nog toe hebben we nog niets. Dikwijls heeft mijn man al op boerderijen geschreven en we hebben er al heel wat gezien, maar telkens is het mis, zoodat we gelooven, dat we wel zonder zullen blijven en boer-af worden. Ik wou, dat U maar een goede boerenplaats voor ons wist.”

OP EENS VLOGEN EEN PAAR BEDSDEUREN OPEN.

„Nu”, zei ik, „ik weet heel toevallig nog wel een plaats, die te huur komt en dat is er juist een, als je man graag zou willen hebben, maar of jullie ze huren kunt, weet ik natuurlijk niet, omdat het voorloopig nog geheim is, dat de tegenwoordige boer eraf gaat. Zelfs de eigenaar weet het nog niet, dat de huurder dit jaar met Allerheiligen zal opzeggen.”

Ik had nauwelijks uitgesproken, of opeens vlogen er een paar bededeuren open, zoodat ik ervan schrok, en er kwam een stem uit, die zei: „Keapman, is dat wier, of meitsje jou myn frou mar hwet wiis?”

't Was de boer zelf, die 's morgens vroeg met hoofdpijn was opgestaan en, nadat hij gevoerd en gemolken had, op aandringen van zijn vrouw weer te bed was gegaan. De hoofdpijn was nog niet over, maar de mededeeling van mij had zijn belangstelling gewekt en toen ik verzekerde, dat het waar was, wat ik gezegd had, stond de boer op en kwam bij ons zitten om nadere informaties van mij to ontvangen.

Ik deelde hun mee, wat ik in „De Drie Zwaantjes” te Langweer gehoord had en adviseerde den boer een bezoek te brengen aan den heer Wierda, administrateur te Heerenveen. Ik wist, dat deze het beheer had over de bedoelde boerderij voor den eigenaar, Jhr. August Lycklama á Nijeholt, te Leeuwarden. Aan den heer Wierda zou mijn vriend S. kunnen mededeelen, gehoord te hebben, dat er te Dijken bij Langweer een plaats vrij zou komen, thans bewoond door den bejaarden [37] IJme Sybesma. Natuurlijk zou de heer Wierda, wien het nog niet bekend kon zijn, het niet willen gelooven, maar hij zou toch kunnen verzoeken als eerste gegadigde de boerderij te mogen huren. En vervolgens zou hij naar den eigenaar te Leeuwarden kunnen reizen en dezen hetzelfde verzoek doen. Echter verzocht ik den veehouder in geen geval mee te delen, van wien hij was te weten gekomen, dat de plaats vrij zou komen.

Het geschiedde, zooals ik had geadviseerd. De heer Wierda wilde het aanvankelijk niet gelooven, dat bedoelde boerderij zou worden opgezegd, omdat Sybesma dat zeker 't eerst aan den administrateur en den eigenaar zou doen, maar beloofde toch medewerking voor het geval het waar mocht blijken te zijn. Daarop toog mijn vriend terstond naar Leeuwarden, waar hij door den eigenaar, Jhr. Lycklama á Nijeholt, welwillend werd ontvangen en te woord gestaan.

Ook deze kon niet aannemen, dat het juist was, wat de heer S. hem meedeelde, en vroeg, hoe en van wien hij dit te weten was gekomen.

„Van wien, mag ik niet zeggen,” antwoordde de boer, „maar 't is iemand, die een gesprek heeft aangehoord tusschen twee menschen, die den naam IJme noemden en daarop heeft de bedoelde persoon dadelijk verondersteld, dat het de plaats van den heer Sybesma betrof. Omdat hij een kennis van mij is en wist, dat ik nog een plaats zoek, kwam hij ermee bij mij en nu vraag ik: Als het waar mocht zijn, mag ik dan de eerste zijn om de plaats uit de hand te huren?”

De heer Lycklama à Nijeholt, die S en zijne familie zeer goed kende, beloofde dat en zei toe direct bij den huurder van de plaats schriftelijk te zullen informeeren. Dat gebeurde en de zaak had nu verder een vlot verloop. 't Was Maandag toen ik te Langezwaag aan S. de mededeeling had gedaan, en des Zaterdag daarop ontving ik reeds 'n brief met de mededeeling: „De plaats is door mij gehurd. Dank voor uwe bemiddeling.”

't Deed mij genoegen, dat ik op deze wijze iets voor hen had kunnen doen. Het is hun trouwens de eerste jaren niet meegeloopen op deze boerderij, want ze troffen eerst nogal natte jaren en de huur was ook aan den hoogen kant, maar later, toen ze opnieuw ingehuurd hadden, kwam alles goed terecht.

Nog heden denk ik met prettige herinnering aan dit echtpaar terug, dat later naar Huizum is getrokken.

EEN GEBEURTENIS TUSSCHEN FRIESCHE PALEN EN MARUM.

Een aanslag op het leven van den koopman.

Zooals ik op mijn herhaalde reizen steeds een week logeerde bij Keuning in Ureterp, zoo vertoefde ik ook altijd een week bij Riekele de Boer te Frieschepalen. Bij beiden was ik even goed thuis, als in mijn eigen huis. Ik leefde met de menschen mee, alsof zo familie van mij waren, en zij evenzoo met mij. Nu op mijn ouden dag denk ik daaraan nog steeds met groot genoegen terug. Op mijn groot aantal reizen, die ik niet minder dan 56 jaar aaneen heb gedaan, heb ik honderden Friezen en Friezinnen ontmoet, die ik haast als mijn broers en zusters kon gaan beschouwen. Ik heb zoolang met hen mogen omgaan, dat ik hun leven volkomen heb begrepen en zij ook het mijne. Dat is de band, die mij aan Friesland bindt, en het behoeft niemand te verwonderen, dat mijn hart open gaat, wanneer ik weer van die oude bekende Friezen ontmoet.

Toch waren het niet allemaal brave Hendriken, dat zal men vernemen uit wat hier volgt.

Van Frieschepalen uit maakte ik geregeld de reis naar Triemunt, dat drie kwartier loopen verder lag. De weg voerde dwars door de heide. Op dat gehucht woonden twee groote boeren, De Haan en oude Durk Munstra. Ik was de eenige keapman in lapjes, die daar kwam. Steeds werd ik er vriendelijk ontvangen en onthaald en op een goede commissie kon ik vast rekenen, te meer omdat ook de knechten en dienstboden van mij kochten, wat ze noodig hadden. Alles ging op rekening van die twee boeren.

Vandaar ging ik dan naar de Zethuizen en altijd bracht de oude Durk Munstra mij een eind op weg.

In Zethuizen, dat weer een drie kwartier verder lag, woonde een groote boer, Hielkema, die afkomstig was uit Akkrum. Vandaar ging het dan naar het weer drie kwartier verder gelegen Noordwik, naar zekeren Van Dijk, wiens oude moeder op de Haar onder Marum woonde. Vijf kwartier verder kwam ik in Marum. Behalve in Marum had ik ook nog drie klanten op de Haar. Met het bezoeken van al deze menschen was een dag gemoeid; 't was dikwijls [38] al laat in den avond als ik gereed was. Niet alleen de boeren en hunne familie kochten van mij, ook hun personeel.

Op zekeren dag was ik 't laatst bij de wed. Siebenga en zei tot haar: „Nou ha ik wol aerdich hwet forkoft oan jo sels, mar ik ha noch net fornommen, ef jou fammen en feinten ek noch hwet nedich binne.”

„Né,” zei ze, „dizze kear net, ha se sein. Mar wachtsje ris efkes, ûs Jan hat sein, as de keapman komt, den woe er wol in bêste buffel (duffel bedoelde ze) keapje, dy ha jo fensels wol.”

„Ja wis wol,” zei ik, „mar Jan, hwa is dat?

„Dat is ús skeper.”

„En giet it den ek for jou rekken?” vroeg ik.

„Né,” was haar antwoord, „hy is sels wol bitroud. Hy wennet op it tolhek healwei Mearum en Fryske peallen. Jo kinn' d'r ek in slokje ef in glés bier krije.”

„Soa,” zei ik, „dat ha ik nooit witten, mar is hy goed for de sinten? Der komt it op oan. Sa'n duffelske jas ef buis kost wol tritich goune mei de foerring der by.”

„Nou, dat kin d'r bést bitelje, hear.”

Toen werd Jan geroepen en na eenig onderhandelen werden wij 't eens, dat ik hem een duffelsche jas zou leveren voor f 30. Over drie maanden zou ik bij hem komen om het geld in ontvangst te nemen. Verder spraken we af, dat ik zoo meteen op de terugreis naar Frieschepalen even bij de woning, waar hij met zijn moeder verblijf hield, zou aanloopen, om met zijn moeder kennis te maken. Jan zelf zou dan nog niet thuis zijn. Nadat Jan weer vertrokken was, vroeg ik de vrouw naar het aantal schapen (Drenten), dat ze bezat.

„Mei frou Van Dyk sa om de 700, tink ik. en dy wirde troch Jan en syn houn hoede. Sels hat hy d'r ek sa'n lyts 100 by. En wolle jy wol Ijeauwe, det wy alle jierren noch wol sa'n 50, 70 stiks misse?”

„Hwer bliuwe dy dan?” vroeg ik.

„Ja, wisten we dat mar; ze wirde stellen fensels.”

„Mar Jan is der dochs by?”

„Ja, mar net altyd. As se hwet ticht by hûs binne, sliëpt hy s nachts yn hûs. We kinne d'r net efter komme hwer't se bliuwe. En 't is alle jierren sa. Jan kin 't him ek net bigripe.”

Ik ging op stap en kwam na een half uur lopen bij het tolhek midden in de hei aan. 't Was het eenigste huis tusschen Marum en Frieschepalen. Ik trad binnen en zag een oud klein vrouwtje achter de tafel zitten, met op 't hoofd, half over de oogen, een groote „kyps”, waar ze als een ware tooverheks onderuit gluurde.

„Goe joun, frou V ” begroette ik haar.

„Joun,” zei ze, „kinne jo my wol?”

„Né, ik kin jo net, mar ik ha jou soan spritsen, dy hat in bêste buffel fen my koft.”

„Soa” zei ze, „dan koen' jy my der wol in pear katoenen lekkens by dwaen; de âlde wirde minder.”

„Dat is goed.” antwoordde ik en daarop bestelde ik een half fleschje bier. Ze gaf 't mij met een glas en zei: „Jy kinne it sefs wol iepen meitsje.”

Ik schonk in en 't bier schuimde zoo, dat er een deel van over de tafel vloog. Meteen wilde ik een tafeldoek, die onder mijn bereik lag, grijpen om 't bier op te veggen, maar de oude vrouw hield mij daarvan terug. „Net dwaen,” zei ze. „dit lekkere bier.” Ze stond op, zette haar mond aan de tafel en slurpte het op „Och wet lekker!”

„Nou.” zei ik. „as je dat sa graech meije, krij my dan noch mar in glês, dan scil ik jo ek hwet ynskinke.”

„Né.” antwoordde ze daarop, „doch it mar yn myn thèpantsje.”

Ik deed het en omdat ik dat slurpen van haar nog wel eens zien wou, goot ik het zoo hard in, dat het aan alle kanten over den rand heen vloog. Dadelijk zette ze weer haar mond aan de tafel en op dezelfde wijze als eerst slurpte ze weer het bier op. 't Was vermakelijk.

Kort daarna zond ik Jan z'n duffel en zijn moeder de bestelde lakens. Toen ik drie maanden later terug kwam, kreeg ik terstond mijn geld. Ook een tweeden keer bestelde Jan weer wat, 't geen mij eveneens betaald werd.

Toen ik later eens weer kwam, was zijn moeder gestorven. Jan woonde in hetzelfde huis met een kleindochter van zijn moeder. Dit meisje, dat 18 jaar was, zou echter gaan dienen, en Jan vertelde mij, dat hij zou trouwen, en wel met een meisje uit Duurswoude.

„Nou, dan moest ik jo al in trouwpak forkeapje,” zei ik.

„Né, dat trouwen kin yn 'e buffel wol barre, mar in bêst fearren bêd ha wy noch net, dat woe ik wol fen jo keapje.” [39]

Er werd overeengekomen, dat ik een best veeren bed zou leveren met peul, vier kussens en wollen deken voor samen f 76.90. „Is dat dan in best?” vroeg Jan. „Ja,” zei ik, „der fall jy yn wei”.

„Nou, myn oanstearde hat noch noait op in fearren bed slept, dan moatte wy dat nou mar 's ha.”

Toen ik een volgenden keer terug kwam, was Jan getrouwd en maakte ik kennis met zijn jonge vrouw. Ik vroeg Jan hoe hem het bed beviel.

't Beviel hem niet. zei hij en hij wilde, dat ik het terug zou nemen.

Ik stond verbaasd, want het was toch werkelijk goed en ik vroeg hem, hoe lang ze het beslapen hadden.

ZE ZETTE HAAR MOND AAN DE TAFEL.

„Fiif dagen,” zei hij, „en do ha wy it nei de solder sjoud.

Ik verklaarde hem, dat ik een bed, dat beslapen was, niet terug kon nemen, en ten slotte betaalde hij mij f 40 af, zoodat er nog een schuld van t 36.90 overbleef.

Drie maanden later kwam ik er eens weer, maar Jan praatte nergens over en ik zei ook maar niets, meenende dat het zeker niet zoo best paste om het nog verschuldigde geheel of gedeeltelijk te voldoen.

Wanneer ik mijn gewone reizen, in 't vroege voorjaar of in den laten herfst, in deze streken ondernam, waarbij ik 's avonds altijd naar Friesche palen terugkeerde, droeg ik gewoonlijk een revolver bij mij, omdat het er zulke lange eenzame wegen waren, waar men bij een mogelijken overval zeker weinig hulp van anderen te verwachten had. Zooals ik meedeelde, had Jan mij eenmaal f 40 afbetaald, maar daarbij bleef het, hoewel ik er nog wel vier á vijf maal, telkens om de drie maanden ongeveer, kwam.

Op een keer, 't was al diep in den herfst, moest ik weer de reis doen. 'k Had mijn revolver vergeten, maar nam mij voor vlug voort te werken om vóór donker terug te kunnen wezen. Inplaats van vroeg werd het echter juist heel laat. Om zeven uur 's avonds was ik nog op De Haar en daar zei men mij, dat het den laatsten tijd niet erg veilig was op het eind van het Tolhek naar Friesche palen. Ik besloot dan ook om in het Tolhek bij Jan aan te loopen en dezen te verzoeken mij op het eind naar Friesche palen te vergezellen.

Ruim 8 uur kwam ik bij Jan en zijn vrouw aan. Ze waren beiden in huis, maar ik kreeg op mijn avondgroet nauwelijks een groet terug. [40] Ik bestelde een half fleschje bier. Hij liep naar het kabinet, kreeg daaruit de rekening en zei: „Wy scille eerst mar 'es ôf rekkenje.”

„Dat kin wol,” zei ik. Hij legde de rekening voor mij op tafel neer en zei: „Kwitear dy nou mar.”

„Dat is bêst, as jy der jild by lizze; it is noch f 36.91. Jou mar 36 goune, dan scil ik se foldwaen.”

„Ik siz: kwitearje,” zet hij.

„Ja, as jy sinten krije.”

Nog eens zei hij: „Ik siz: kwitearje; jy witte wol wer 't jy binne.”

„Ja,” zei ik weer, „midden yn 'e heide, mar dêrom lit ik my net bang meitsje en dat scil jou bidoeling ek net wêze.”

„Ik siz: kwitearje, en oars komst hjir net wer wei.”

Jan stond aan het eene eind van de tafel, zijn vrouw aan het andere en ik ook aan dat eind, het naast naar de deur toe. Vlak bij mij lagen een groot broodmes en een „skûteldoek.” Ik bemerkte het gevaar, dat zij misschien gebruik van dat mes zouden kunnen maken en wilde het daarom aan hunne oogen onttrekken. Met eenige gebaren pakte ik toen de „skûteldoek” en begon druk te praten tegen Jan, waarbij ik meteen den doek over 't mes heen wierp. 't Gelukte, en het mes was uit het gezicht.

Alweer zei hij: „kwitearje.” Ik weigerde en zei: „Tink mar net dat ik bang for jimme bin. Al wieme jimme ek mei jimm' fiven, der bin ik wol for birekkene.” Meteen stak ik mijn rechterhand in den linker binnenzak van mijn jas en deed, alsof ik een revolver zou trekken, terwijl ik meteen zei: „Jo komme gjin pas neijer oan my ta, dan lizz' jy der.”

„Frou,” zei hij, „doch de 'skoatel mar op 'e doar.”

De vrouw deed het en ineens sprong Jan op mij toe en greep me bij de keel. Ik greep hem om z'n middel en zette hem een duim in 't „krús” van den rug. Ik wist, dat dit een achterover vallen tengevolge moest hebben. Zoo viel hij en ik viel boven op hem. Door den val liet hij mijn keel los; ik greep hem direct bij de keel en draaide den sanelladoek, dien hij altijd om den hals droeg, om en om

Hij krabde en sloeg me tegen 't hoofd. Onze beenen sloegen om elkaar heen. De vrouw kwam en sloeg en trapte me van achteren op mijn hoofd, maar het gelukte me ten slotte een van mijn beenen te bevrijden en daarmee wist ik haar zoo's trap te geven, dat ze er genoeg van had en onder de tafel kroop.

Jan had ik al zoo ver, dat hij niets meer beginnen kon. Ik gebood aan zijn vrouw om de deur te ontsluiten, dreigende haar anders evenals haar man te zullen dooden. Maar de vrouw deed niets dan jammerlijk huilen.

't Had met Jan niet lang meer kunnen duren, toen ik opeens geratel op den weg hoorde. Het voertuig hield stil en er kwam iemand aan de deur.

Ik zei weer aan de vrouw, dat ze de deur moest openen en Ik riep: „Hwa der is, moat der yn komme, se wolle hjir in keapman formoardzje.”

De vrouw zag, dat Jan zich niet meer bewoog, en kroop naar de deur. Degeen, die er voorstond, bonsde en schopte er met geweld tegen aan en riep: „Hwa is der yn hûs?” Ik antwoordde: „Keapman Schöne!”

Op het aanhoudend bonzen en dreigen van den man buiten deed de vrouw eindelijk de deur los. Daarop kwam binnen „lytse Kees” van Drachten, vrachtrijder van Drachten op Marum, een klein maar stevig kereltje. Toen hij zag, dat ik boven op Jan lag, zei hij: „Keapman, lit 'm mar los, ik scil in wol krije.”

We waren nu met z'n beiden en daarom maakte ik den halsdoek van Jan weer los en stond op. Na een heelen tijd kwam hij weer bij. Ondertusschen deed ik aan Kees, die mij wel kende en geregeld mijn pakjes voor Marum voor mij bezorgde, een verhaal van wat er gebeurd was.

„Hwet in gelok for jo, keapman”, zei hij, „dat ik joun sa let bin.

„Ja Kees”, zei ik daarop, „mar it is noch greater gelok for Jan: as jy nou net komd wiennen, dan hie Jan wol ris dea wêze kinnen.”

Jan kroop nu zachtjes aan overeind.

Kees vroeg nu van hem eerst de 20 cent vracht, die hij van dien morgen nog moest ontvangen. Daarop eischte ik van hem de ontbrekende f 36.90 en Jan betaalde.

Daarop vertrokken Kees en ik. Buiten gekomen, kwam ik pas tot het besef, in welk gevaar ik had verkeerd en dat besef pakte mij zoo aan, dat ik niet in staat was te loopen en op de vrachtkar van Kees moest plaats nemen. Toen wij dicht bij Frieschepalen [41] waren gekomen, liet ik Kees beloven van het heele geval geen woord te reppen, aan niemand.

We kwamen nu spoedig bij Riekele de Boer aan, waar men zich al ongerust had gemaakt over mij. Kees gebruikte iets en vertrok weer. De Boer en zijn vrouw merkten echter wel aan mij, dat er iets bijzonders gebeurd moest zijn en toen De Boer er mij ten slotte pertinent naar vroeg, heb ik het gebeurde verteld.

De Boer wond zich zeer op, was haast niet tot bedaren te brengen en probeerde mij te bewegen dadelijk mee te gaan naar Jan en zijn vrouw, op wie hij zijn woede wilde koelen. Ik weigerde echter mee te gaan en tenslotte kalmeerde de herbergier.

Deze was overigens een gemoedelijk en ook een goedig man; alleen wanneer hij kwaad werd, kon hij wel eens woest zijn. Daarvan heb ik eens een staaltje bijgewoond, dat ik hier nog wil vertellen.

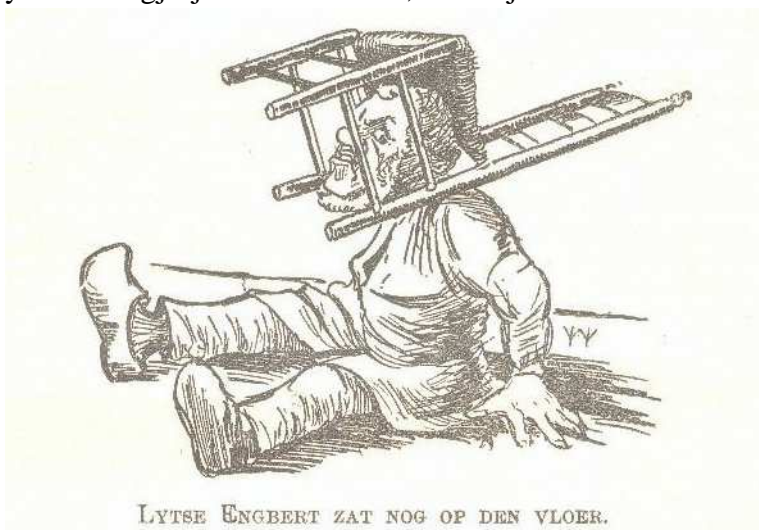
Soms bleef ik, omdat het nog al een verre reis was van Heerenveen naar Ureterp, een Zondag over bij het echtpaar De Boer. Ik eindigde dan des Zaterdagmiddags om een uur of drie mijn bezigheden en nam er mijn gemak van in de gelagkamer, rookte een lange kalken pijp, schreef wat brieven of las de krant.

Op zekeren keer tegen schemeravond kwamen drie mannen binnen. Ik zat alleen in de gelagkamer bij de kachel een pijp te rooken. Riekele de Boer en vrouw waren achter aan het melken en hadden mij verzocht zoolang voor te willen blijven. De drie mannen, die binnentraden, groetten niet, pakten elk een stoel en gingen zitten. Ze vroegen naar den kastelein, waarop ik zei, dat die nog achter te melken was, maar wel gauw terug zou komen.

Daarop kwam één van de drie op mij af en vroeg: „Hwa bistou?”

Omdat bij 't zoo onbeschoft vroeg, zei ik:

„Ha jy dêr Bilanz by? Ik freegje jo dochs ek net, hwa't jo binne?”

LYTSE ENGBERT ZAT NOG OP DEN VLOER.

„It kin my ek neat skele,' zei hij weer, „al bist ek de boargemaster fen Kromhoek.” (Op Kromhoek stond de school, en ik denk dat hij mij voor den schoolmeester aanzag.) Hij dreigde toen mijn lange pijp stuk te slaan en het duurde niet lang, of hij nam zijn stok ('t waren drie varkenskooplieden) en sloeg mijn pijp in stukken. Maar op hetzelfde oogenblik sprong ik van mijn stoel en sloeg er hem mee op 't hoofd en wel met zooveel kracht, dat zijn hoofd tusschen de spaken ('t waren ouderwetsche knopstoelen met spaken) bleef vastzitten. Zoo viel bij op den grond.

Dadelijk sprongen ook de beide anderen op en wilden mij te lijf. Maar ik had al weer een anderen stoel gegrepen en dreigde daarmee. Zij lieten er zich echter niet door terughouden en zouden mij stellig hebben aangegrepen. Ik had evenwel reeds eenig gestommel [42] in het achterhuis gehoord, waaruit ik opmaakte, dat De Boer teruggekeerd was. Het was werkelijk het geval. Op dit voor mij kritieke oogenblik sprong Riekele opeens de kamer in en bulderde: „Hwet is dat hjir?”

Met een paar woorden legde ik hem uit, wat er gebeurd was. Daarop pakte De Boer de twee mannen beet en sloeg ze met de hoofden tegen mekaar. „Doch de doar ris iepen,” zei hij tegen mij. Ik voldeed daaraan en 't volgende oogenblik waren de twee, die hij in handen had, op straat terechtgekomen. De derde die „lytse Engbert” genoemd werd, zat nog op den vloer met het

hoofd tusschen de spaken van den stoel; hij kon zich niet van den stoel los maken. Riekele pakte hem beet en trok hem den stoel van 't hoofd, zette hem daarna vlak voor zich op den grond en zei: „Nou bitellest my earst twa kwartsjes for dy stoel.”

De man weigerde eerst, maar Riekele kneep hem eens even flink in den arm en dreigde met nog andere maatregelen. Al heel gauw waren de twee kwartjes nu te voorschijn gekomen en even later was ook de derde, evenals de beide anderen, op hardhandige wijze op straat terecht gekomen.

Zoo hebben deze drie gasten dus ondervonden, dat er met Riekele de Boer niet te spotten viel.

EEN EIGENAARDIGE GEWOONTE.

Een veertig à vijftig jaren geleden bestond er onder de huurboeren van Siegerswoude en Ureterp een eigenaardige gewoonte, waarvan ik hier ook even melding wil maken. Verscheidene hunner moesten het hooi voor den winter halen van de landerijen onder Beets, tot zelfs bijna aan Oldeboorn toe. Groote reizen moesten zij daartoe dus ondernemen. Zij gingen dan des nachts om een uur of twee van huis met twee wagens; behalve hun eigen mondkost namen ze brood en een hoop pannekoeken mee voor de „swylders”, die in het hooiland waren en daar ook den nacht doorbrachten. Des avonds kwam dan de boer met twee volgeladen wagens hooi terug. De weg liep van Siegerswoude over Ureterp. Selmien, Olterterp, Beetsterzwaag en Beets tot soms onder Oldeboorn. De landheeren van die boeren woonden in Beetsterzwaag en tweemaal per dag passeerden zij dus de villa's van deze boeren. Een dier grootgrondbezitters was Baron v. Lijnden.

Nu was het mij opgevallen, dat de boeren, wanneer zij de woning van hun landheer passeerden, steeds eerbiedig hun pet van 't hoofd namen en deze pas weer opzetten, wanneer zij de villa geheel gepasseerd waren. Eenmaal ontmoette ik een zestal van deze boeren achter elkaar en toen ik hen weer allen zoo eerbiedig de pet zag afnemen, vroeg ik aan een paar hunner, die ik wel kende, naar de reden van deze handeling.

Zij beduidden mij, dat zij dit deden als bewijs van eerbied voor hun landheer.

„Maar weet jullie dan niet.” vroeg ik, „dat mijnheer in Den Haag is?”

„Neen, dat weten wij niet, maar wij doen het toch maar, want anders kon een van de bedienden hem dat wel eens overbrengen.”

„Nu.” zei ik, „dat zou nog zoo'n groot kwaad niet zijn. Ik kan mij niet voorstellen, dat mijnheer van Lijnden van jullie zal verlangen dat je je pet voor zijn huis afneemt, ook als hij niet thuis is. Jullie betaalt immers de huur op tijd en krijgt er toch ook geen korting voor?”

„Geen sprake van.”

„Dan zou ik die slaafsche gewoonte ook maar achterwege laten; dit is al te ouderwetsch.”

Later is deze gewoonte van lieverlede in onbruik geraakt. Ik maak er hier alleen even melding van, omdat het mij opgevallen was, dat de hoeren uit deze armere omgeving, hoewel overigens in ontwikkeling niet achterstaande bij hun meergegoede collega's van de klei- en de greidestrecken, toch zooveel onderdaniger zich toonden tegenover de eigenaren van hun boerenplaatsen. En zooals ik zelf heb kunnen constateeren. werd dit volstrekt niet geëischt door de landheeren, maar ging het van de boeren zelf uit.

TOEN DE TWEDE KAMER VOOR DE EERSTE MAAL RECHTS WERD.

Op den stemmingsdag voor de Tweede Kamer in 1901, toen de Kamer voor de eerste maal een rechtsche meerderheid verkreeg, was ik juist naar Ureterp om mijn klanten aldaar te bezoeken. Ik had zelf nog geen stemrecht, omdat ik nog niet geneutraliseerd was, zoodat ik er niet om behoefde thuis te blijven. Ik had mij trouwens ook nog nooit veel met de politiek bemoeid. Maar ik bemerkte toch al gauw, dat er iets bijzonders gaande was. Er werd onder de menschen de [43] verwachting uitgesproken, dat de rechtschen het ditmaal wel eens konden winnen.

Des namiddags omstreeks 2 uur kwam ik te Ureterp aan bij Willem.... Ik trof diens vrouw thuis, maar hem zelf niet, want, zei zijn echtgenoot, Willem is te stemmen. „Mar hy is ek al aerdich oer de tiid, se scille wol by Hindrik Akkerman sitte.”

„Ja,” zei ik, „it wier der al in bytsje drok do't ik der foarby gong. Se scille wol in bytsje neistemme, tink ik.”

De vrouw kocht een en ander van mij en betaalde ook weer iets af van wat er nog van vroeger stond. Zoo deed ze dikwijls: voor b.v. f 25 koopen en een f 10 afbetalen, zoodat er langzamerhand een vrij groote som was blijven staan.

Ik zou juist weer opstappen, toen de vrouw zei: „Bliuw noch efkes, W. komt der oan; misskien wol 'r noch in broek keapje, hwent dy hat er nedich.”

Natuurlijk bleef ik zitten en wachtte de binnenkomst van haar man af. Daar kwam Willem de kamer in. Hij keek erg kwaad en gaf blijken, dat hij ook wel iets gebruikt had. Ik begroette hem met een:

„Ho giet it mei jou? Noch goed soun?”

„Ik wol nearne mear fen witte,” was zijn antwoord. „Hjir hoeft gjin keapman fen rjuchts meer to kommen, gjin „afgeskeidene”, gjin Roomske ef oare tsjerkeljue. Ik wol der neet mear mei to dwaen ha, as dy it lân regearje volle.”

„Ik tocht al,” zei ik nu weer, „jo seagen sa swart; jo binne siker to stemmen west, en ha do by Hindrik Akkerman noch hwet neistemd. is 't net sa?”

„Ja det is sa,” antwoordde hij, „en der ha ik safolle heard, det ik sein ha: nou wol ik mei dy minken gjin gedoente mear ha.”

„Wit jy hwet, W., dêr scille wy nou mar net oer prate; to'n earsten is it noch net wis, det se it winne scille en to'n twadden tink ik, det it lân d'r wol krekt sa goed om draeije scil, det falt wol hwet ta. Jou frou hat d'r fen praten, det jy noch in broek ha moesten. Scil ik jo de staeltsjes mar ris sjen litte?”

„Né,” zei hij, net nedich. As det tsjerkefolk de baes wirde wol, den wol ik fen jo ek net meer keepje.”

„Och kom, wêz nou wizer. Jou frou hat al hwet koft en as jo ek noch hwet nedich binne, den kin it der moai by.”

„Nou,” zei bij nu weer, „as myn wiif kwet koft het, moat se it sels mar bitelje. Dy't fen my hwet ha moat, dy moat it mar sizze, ik bitelje foartendaliks.”

„Soa,” zei ik. „dan komt dat goed út. Dan scil ik jo wol efkes sizze, hofolle ik noch fen jo ha most.”

„Hwet?” vroeg hij verwonderd, „moet de keapman noch jild ha?”

„Ja.” zei zijn vrouw, „noch al frij hwet.” „Hofolle dan?”

„Ja, det wit ik net sa krekt, mar de rekkentsjes lizze der allegearre wol.”

„Mar hwerom hastou de keapman dan net bitelle?”

„Ja, hwer scoe ik det fen dwaen? Jy jowe my allinne hwet húshâldjild en oars ha ik neat, en hwet ik de keapman ôfbitelle ha, det ha ik der noch fen bisparre. Krektsa ha ik noch tsjien goune ôfbitelle en jo en de bern moatte dochs klearn ha? For mysels keepje ik omtrint nea hwet, om't ik d'r hast noait útgean.”

„Hofolle is it den, keapman?” was nu zijn vraag tot mij.

Ik rekende even en deelde hem mee, dat hij nog f 144.37 schuld bij mij had. Hij verbaasde er zich over, dat het nog zóóveel was, maar ik kon hem overtuigen en ik verzocht hem om, als hij 't kon doen, mij te betalen, omdat anders door renteverlies mijn winst geheel verloren ging.

De boer bromde wat en toonde zich ook boos op zijn vrouw, maar die zei: „Dan moatte jy foartoan sels mar keepje, ik doch it net maar.”

Toen ging de boer met den sleutel naar het kabinet en opende het: de rekeningen vielen hem al tegemoet. Hij kreeg de geldpong en betaalde mij.

„Moai sa,” zei ik, „nou binn' we wer op skjin skip.”

Nu zal ik 't eens over een anderen boeg gooien, dacht ik, om eens te onderzoeken hoe standvastig Willem is. — Ik zei: „Ik wit net ef jo it al heard ha, mar hwet binn' de keallen djûr, net?’ (De kalveren waren juist zeer duur geworden en werden door het buitenland veel opgekocht). „Fen 'e moarn wier ik oan 'e oare kant fen 'e Weibûrren en der trof ik fen dy frjemde keapljue en hearde det dy alle bêste koallnen opkeapje for in dikke priis.”

„Soa,” zei W., „hwet joegen se dan?” „Ik ljeau fen 70 oan 't 90 goune ta.”

„Soa,” zei hij, „lit se dan mar komme. Ik [44] ha noch fjouwer bêste to missen.”

„En wolle jy dy wol forkeapje?”

„Jonge ja, as jy hjarren tafallich treffe, stjûr se dan hjir mar hinne.”

„Nou, det wol ik wol dwaen; ik scil it wol sizze, as ik se tsjin kom. Mar nou wit ik net, ho liberael ef jy binne. Sa krekt ha jy noch sein, det jy fen gjin tsjerkeljue keapje woene, en ik ljeau, ef ik wit it wol, det dy frjemde keapljue allegearre Brabanders en Belgen binne. It binne hast allegearre Roomsken en d'r binne ek inkelde Joaden by.”

„Nou, det kin my neat skele, as se mar in dikke priis bitelje.”

„Det kin ik net ljeauwe,” zei ik, „ef jo moatte earst in nije broek fen my keapje, jou frou sein hat, det jy nedich binne.”

„Lit dan de frou mar in pear staeltsjes sjen; dy wit it better as ik.”
En hiermee verdween de boer.

STORM OP ZEE.

De schipbreuk van den „Seeduvel”.

Eens, terwijl ik logeerde in het hotel Tulleners te Lemmer, werd ik 's nachts wakker door den hevigen wind, die met wilde rukken om het huis gierde en alles deed schudden en kraken. Daar mijn kamer aan den kant van de Oude Haven gelegen was, stond ik op om te onderzoeken of ik ook de zee zou kunnen zien, want ik had nog nooit een kokende zee aanschouwd. 't Was echter pikdonker en ik ging maar weer in bed.

Den volgenden morgen stond ik vroeg op. Het woei nog stevig, maar lang zoo erg niet meer als in den afgelopen nacht. Zoo spoedig mogelijk liep ik het havenhoofd op, om den golfslag, te zien, die dan ook vrij wat indruk op mij maakte. Toen ik in mijn hotel terug kwam, zei de hotelhouder:

DE SCHIPBREUK IN DE LEMSTER HAVEN.

„'t Is nu niet erg meer; van nacht was het vrij wat slimmer, maar ge zult het hier nog wel anders treffen.”^[45]

Ik deed dien morgen mijn werk in de plaats en kwam tegen half twaalf ongeveer terug in mijn hotel. De wind wakkerde weer sterk aan en ik zei tegen den hotelhouder, dat ik nog eens aan de haven ging kijken.

„Dat is niet noodig,” zei hij, „ik zal U wel een mooi plekje wijzen, vanwaar ge een goed uitzicht op de zee hebt.”

Hij bracht me op den zolder van zijn huis, dat een van de hoogste van Lemmer was en plaatste me voor een raam, vanwaar ik niet alleen de haven kon overzien, maar ook over de zee.

Terwijl hij zelf weer naar beneden ging, deelde hij als zijn verwachting mee, dat het wel erg zou worden, want de barometer was zeer laag gedaald. Zijn voorspelling kwam uit. Van minuut tot minuut werd de storm erger. De golven worden steeds hoger, de windstooten telkens

heftiger. Ik zag verscheiden schippers naar de haven vliegen om hun schepen beter te verzekeren tegen de kracht van den wind.

Opeens, terwijl ik over zee tuurde, zag ik in de verte iets zwarts naderbij komen, het kwam regelrecht op de haven aan en met vrij groote snelheid. Door de hooge golven danste het op en neer. Nadat ik het eens een tijdje had aanschouwd, kon ik onderscheiden, dat het een schip was: ik zag reeds een mast en zeilen.

Dadelijk rende ik naar beneden naar de gelagkamer en verkondigde daar: „Er komt een schip aan!”

„Dan vergaat dat hier vast op de kust,” onderstelden er verschillende aanwezigen.

„Dat zal wel de „Seeduvel” van de Joure zijn, schipper Zweitse de Vries,” meende mijn hospes.

Ik trok vlug mijn overjas aan en snelde de deur uit naar de haven. Onderweg riep ik aan verschillenden toe: „er komt een schip aan,” met het resultaat, dat een groot aantal menschen mij volgde. Met moeite — want de hooge golven rolden over het havenhoofd heen — wist ik met vele anderen achter mij aan den ingang van de haven te bereiken. Op dat oogenblik was ook het schip al dichtbij gekomen. 't Was ongeveer 1 uur des middags. Trots kwam het schip daar aanzeilen, door de hooge golven heftig op en neer geslingerd, maar de kapitein hield het roer stevig omklemd. Twee flinke jonge kerels hielpen hem en het scheen werkelijk, alsof het schip zoo mooi de haven zou binnenzeilen. 't Was inderdaad Zweitse de Vries en de menschen riepen al: „De Sédivel hat it wer rêdden.”

Maar ze hadden te vroeg gejubeld. Want terwijl het schip reeds met den kop in de havenmond lag, werd het door een zware golf als het ware weer in zee teruggeworpen. De kapitein, terstond beraden, sloeg dadelijk het roer om, met de bedoeling door den wind te gaan en zoo weer de zee in. Een oogenblik lag het schip haast volkomen stil en toen begon opeens de storm met nog grooter kracht te woeden. De oude Zweitse hield het roer krachtig vast, maar de zeilen scheurden aan alle kanten en de stukken vlogen door de lucht en opeens werd het schip met 'kracht tegen 'de steenen glooiing gesmakt. De terugtrekkende golven namen het weer mee naar zee, maar een volgend oogenblik stiet het weer op de steenen. De goederen in het schip werden er uit geslingerd en vlogen om ons heen. Ik herinner mij nog, dat ik zelf een slag tegen het hoofd kreeg, alsof iemand mij een oorvijs gaf. Opkijkende zag ik het deksel van een sigarenkistje door de lucht fladderen.

De kapitein stond nog steeds bij het roer. Wij hadden touwen en wierpen die de beide jongemannen toe. De een was de zoon van den kapitein, de ander een boerenknecht, die voor plezier de reis meemaakte. De boerenknecht greep het touw het eerst en waagde den sprong. Hij was echter een beetje te laat en sprong tegen de steenen glooiing aan. Als wij hem niet rap geholpen hadden, was hij misschien door het schip verpletterd. De zoon van den kapitein was gelukkiger en bevond zich al gauw op den wal.

De oude man zat nog steeds aan het roer en zwalkte met zijn schip op en neer. Wij riepen hem toe, dat hij eveneens het schip moest verlaten, en drie, vier maal wierpen wij hem het touw toe. Hij weigerde telkens, maar scheen toen eindelijk in te zien, dat het noodig was, het schip was totaal lek geslagen, de goederen spoelden al meer uit het schip en het liet zich aanzien, dat het zou zinken.

Met een krachtwoord zei de oude schipper: „Moat ik dy hjir nou noch forlitte?” Hij greep het touw en sprong; wij haalden hem op het havenhoofd. 't Was geen oogenblik te vroeg, want meteen verdween het schip in de diepte. De goederen van de lading werden door de golven tegen de palen gebotst. [46]

De schipper keek er niet meer naar om, ging zwijgend naar het hotel Wildeman en zei: „Jow my in konjakje.”

Ook later heeft hij niet meer naar zijn schip omgezien. Het was trouwens geheel stukgeslagen en in de golven verdwenen.

Door de redactie werd een uitnodiging aan de lezers gericht om den heer Schöne ter gelegenheid van diens 76sten verjaardag op 20 Oct. 1929 geluk te wenschen. De heer Schöne plaatste daarna de volgende

Dankbetuiging.

Naar aanleiding van de door de redactie geplaatste uitnodiging ontving ik op mijn 76sten verjaardag meer dan 300 brieven, kaarten, telegrammen en kaartjes, uit ruim 70 verschillende dorpen en steden in Nederland en in het buitenland. Het deed mij goed, aldus van mijn vele vrienden en kennissen en zelfs van sommigen, die ik niet de eer heb persoonlijk te kennen, zooveel bewijzen van vriendschap en hartelijkheid te ontvangen.

Waar het mij onmogelijk is allen persoonlijk te antwoorden, betuig ik hun langs dezen weg voor deze vele blijken van belangstelling mijn hartelijken dank.

F. Schöne.

EEN ONVERWACHTE ERFENIS.

Ik ben getuige van een aangename verrassing.

In de eerste jaren, dat ik naar Echten reisde, woonde aldaar een echtpaar, toen nog maar pas getrouwd, dat ik al spoedig tot mijn klanten mocht rekenen. Ze woonden betrekkelijk dicht bij mijn logementhouder IJsbrand de Boer (die van de eerste brug naar de tweede was verhuisd) en mijn verhouding tot het echtpaar werd eindelijk zoo goed, dat ik meermalen een avond bij hen doorbracht. Op zekeren keer bracht ik hun weer een bezoek. Het bleek me, dat de heer des huizen uit was; hij was des morgens vroeg al vertrokken en den ganschen dag uitgebleven. Op uitnodiging van zijne echtgenoot kwam ik binnen en zij deelde mij, toen wij gezeten waren, mee, dat haar man op begrafenis was en wel op de begrafenis van den heer Heringa Cats in Oranjewoud. Evenals allen, die bij den heer Cats — zooals deze gewoonlijk genoemd werd — in betrekking waren, was ook haar man op de begrafenis genodigd.

Ik wist van zijn betrekking tot den heer Cats niet af, maar hoorde nu van zijne echtgenoot, dat hij over eenige boerderijen en landerijen de administratie voerde.

„Zoo, zoo,” liet ik me ontvallen, „dan heeft hij ook wel kans om te behooren tot de erfgenamen.”

„Nu, dat geloof ik niet,” was haar antwoord. „Ja natuurlijk, als ze allen er iets van krijgen, dan krijgt mijn man misschien ook wel 'n legaatje van 'n 100 of 150 gulden, maar meer zal 't ook wel niet worden. Liever neem ik aan, dat het niets wordt.”

„Mijn meening is, aldus ik weer, „dat mijnheer Cats wel een merkwaardig testament gemaakt kan hebben, waar de wereld versteld van zal staan.”

We spraken er nog een poosje over door en ik voorspelde, dat het testament ook voor haar, haar man en diens zuster een aangename verrassing zou kunnen openbaren, in verband tevens met het feit, dat bedoelde zuster van haar man destijds Marie was genoemd naar Mevrouw Cats.

Aangezien haar man nog al wat uitbleef en zij erop stond, dat ik zou blijven tot zijn terugkomst, kortten wij den tijd met deze zaak, die hare gedachten in beslag nam, te bespreken. Ik waagde het te veronderstellen dat zij zeker een f 10,000 zouden mogen tegemoet zien en zuster Marie zeker minstens f 1000. Ze wilde er niets van hooren maar schertsend zei ik: „Ik kom morgen met mijn stalen en als het dan waar is, wat ik veronderstel, dan verkoop ik toch minstens een mooi pak voor uw man en een mantel met costuum voor U zelf.” „Zeker”, antwoordde zij eveneens schertsend, „en dan zal mijn man er nog een overjas bij hebben ook.”

Kort daarna kwam haar man thuis. Ik wilde nu weer vertrekken, maar op zijn verlangen bleef ik nog wat zitten en nu hoorden wij al spoedig wat er geschied was. Hij vertelde eenige bijzonderheden omtrent de begrafenis en zei, dat aan het einde de notaris was binnengekomen. Deze las toen een aantal namen op van degenen, aan wie verzocht werd nog even te blijven, terwijl de anderen vertrokken. Een dertigtal moest blijven en toen werd er voorgelezen:

„N.N. krijgt f 50.000....”

„Jonge, hâld doch* op!” zei zijn vrouw. [47]

„X. IJ. f 100.000!”

„Mar jonge, dat is net wier, dou wolst ús wet wiis meitsje!”

„Dochs net, it is wier.”

En zoo was het een poosje doorgestaan met legaten van f 100.000, f 50.000, f 40.000, f 30.000, f 25.000....

„Heden jonge, hwet kinst dou leagenje, hâld op! Mar kwet hast dou dan krige, dou biste emmers ek bleaun, oars koest' it net witte.”

„Ja, frou, wy ha ek hwet krige.”

„Hofolle dan?”

„Hwet tinkste?”

„Hûndert goune ef f 150?”

„Ne, in bytsje mear.”

„Nou dan, f 500.”

„Né, in bytsje mear.”

Zoo ried zij door tot f 1000. — „Ne,” zei haar man telkens, „in bytsje maar.” En toen vervolgde hij:

„Nou scil ik earst ris sizze, hwet ús mem kriget.”

„Kriget dy den ek hwet?”

„Jawis ! f 20.000.”

„Nou, man, nou moat it ut wêze, de holle bigjint my to bounzjen.”

„Ei nou, frou, trek er jo neat fen oan, it is better in bulte as in bytsje. En hwet tinkste dat ús Marie kriget for de namme?”

„Hûndert goune?”

„Ne, f 10.000.”

„Nou wird ik raer, jow my in bytsje wetter. Ik bigryp net, hostou sa raer dwaen kinste, dou hast siker to folle wyn dronken.”

„Ja, wol genôch, mar dêrom wit ik noch wol hwet ik doch,” en hij zag er zoo vroolijk en plezierig nit, dat ik ook haast vermoedde, dat het alles maar gekheid was.

„Nou,” zei z'n vrouw nu weer, — „siz nou ris earlik: krije wy ek in bytsje?”

„Jawis, ik scil it dy earlik sizze, mar dan moasto net skrikke, bilooft my dat?”

„Ja,” zei ze.

„Nou, slink dan earst de keapman, dy sels en my ris yn, dan scilste it witte.”

Ze deed het, en toen zei de man nog eens:

„Frou, gelyk bliuwe, hier, oars siz ik it net. Proast, keapman, proast, frou, dêr giet it.... f 50.000. Frou, dat is wier en it oare, dat ik sein ha, is ek allegearre wier.”

Een oogenblik dacht ik, dat zij van haar stoel zou vallen, maar het ging goed en bij mezelf dacht ik: gelukkig, dat ik ze tevoren, zij het dan in scherts, eenigszins heb voorbereid. Nog eens riep ze, overluid: „Man, man, is dat nou earlik wier? Oars is ít gemienen fen dy.”

„Frou, it is earlik wier en dat fen Mem en fen Marie ek.”

Ik haastte mij nu hun mijn gelukwensen aan te bieden en nam spoedig daarna afscheid. Dat ik den volgenden morgen van het gelukkige echtpaar een flinke bestelling kreeg, kan men zich wel indenken en zoo bracht deze erfenis ook mij nog een voordeeltje.

UIT LANGEZWAAG EN HEERENVEEN.

Waarom de paardenhandelaar bij den Pastoor moest komen.

Ik herinner mij een aardige historie van een inwoner van Langezwaag; ze is al vele jaren geleden. Het betreft den destijds algemeen bekenden paardenhandelaar Wolter B., die eerst woonde op een „kerkeplaats” te Langezwaag en later in een van de beide herbergen aldaar.

B. en zijn vrouw waren beiden uit Overijsel afkomstig. Hij was een reus van gestalte, sterk als een paard, en had als paardenhandelaar groote bekendheid en een goede reputatie. Op geen paardenmarkt ontbrak hij. Zijn vrouwtje was maar klein, maar het beheer over de boerderij, dat zij voerde, was haar volkomen toevertrouwd. Bovendien hadden ze, toen ik ze leerde kennen, drie groote zoons en vier volwassen dochters, zoodat B. zich niet met de boerderij behoefde te bemoeien en zich geheel op den paardenhandel kon toeleggen.

Een paar voorvalletjes, welke den man teekenen, wil ik hier vertellen. Op een morgen — de familie woonde toen reeds in de door B. gekochte herberg — kwam ik er de gelagkamer binnen, om een kop koffie te gebruiken. Al heel spoedig werd ik lastig gevallen door een paar jonge

mannen, die het eene „Berenburgje” na het andere bestelden. Onderwijl liep baas Wolter met groote passen door de gelagkamer te ijsberen. De plagerij eindigde tenslotte hiermee, dat een van de jongelui mij mijn hoed van het hoofd wipte. Maar nauwelijks was dat gebeurd, of Wolter was met één sprong bij hen, greep ze beiden in den kraag en botste ze eens met de neuzen tegen elkaar. Toen zette hij hen voor zich neer, liet hen eerst de vertering betalen en droeg [48] ze toen, terwijl hij ze bij den kraag vast hield en hun beenen niet den grond raakten, naar buiten, waar ze zeer onzacht op straat terecht kwamen. 't Waren de vrijers van twee zijner dochters, die hij hier zoo hardhandig de deur uitzette en het gevolg is geweest, dat zij nimmer weer een voet binnen de deur mochten zetten. Gelukkig konden de dochters zich met deze beslissing van den vader vereenigen en waren zij over het verlies van hun vrijers nu juist niet troosteloos!

Een ander geval herinner ik mij van een marktdag te Heerenveen. 't Was na afloop van een drukke Zaterdagse markt, dat er in de gelagkamer van het bekende Heerenlogement Jorissen zeer veel paarden- en veehandelaren aanwezig waren. 't Was er zeer rumoerig, want de heeren kregen ruzie onder elkaar en ze sloegen en zwaaiden dreigend met hun stokken en schreeuwden om het hardst. De heer Jorissen was al bevreesd, dat het verkeerd zou gaan en dat zijn boeltje stukgeslagen zou worden.

Wolter B. was er ook; hij bemoeide zich niet met de twistenden en wilde vertrekken. Op een gegeven oogenblik kwam de knecht zeggen aan Wolter, dat diens paard en chais gereed stonden. Maar de heer Jorissen, die dat hoorde, hield hem aan en vroeg, of hij wilde blijven om hem te helpen tegen de bende ruziezoekers.

DE PAARDENHANDELAAR UIT LANGEZWAAG.

Dan moeten ze er maar uit, zei B. Graag, zei Jorissen, maar hoe?

Wacht maar even. En daarop riep hij: Mannen, ophouden! De stokken neer en anders moet jullie er uit!

Maar zoo ineens wilden ze daar niet aan voldoen. Het geschreeuw en rumoer hield niet op en toen pakte B., daar Jorissen te kennen gaf de mannen wel kwijt te willen, ze bij tweeën tegelijk vast en gooide ze zoo in een minimum van tijd op straat. En allen dropen af! Een volgende week was het vrij wat rustiger. De aanwezigheid van B. hield ze in toom.

Over dezen zelfden paardenhandelaar B. kan ik nog een aardige historie vertellen.

Op een keer, dat ik weer bij hem aan huis kwam, vroeg hij me:

„Nu moet ik toch eens wat vragen: wie is tegenwoordig bij jullie in Heerenveen de pastoor? Is dat een rijk man?”

„Waarom vraagt U dat zoo?” was mijn wedervraag.

„Omdat ik denk”, zei hij, „dat de pastoor een mooi span paarden wil koopen. Ik heb een brief van hem ontvangen met het verzoek om, als ik Zaterdag of later eens te Heerenveen kom, even bij hem aan te loopen’

„Heeft hij anders niets geschreven?”

„Nee, anders niets. Maar als die pastoor een span paarden wil hebben, dan heb ik wel een mooi en vertrouwd span.”

„Ik geloof niet,” zei ik nu, „dat het den pastoor om paarden te doen is. En of hij rijk is, weet ik ook niet. Maar in uw plaats zou ik er maar eens heengaan. Pastoor Hoogveld is een aardig man en in Heerenveen door allen geëerd. Misschien heeft hij een boodschap voor U van anderen aard.”

De paardenhandelaar verzekerde mij, dat hij den volgenden Zaterdag den pastoor zou bezoeken en tevens, dat hij mij later zou vertellen welke boodschap hij in ontvangst moest nemen.

Op den Maandag na den Zaterdag kwam toevallig pastoor Hoogveld des avonds bij mij thuis. Ineens herinnerde ik mij het gesprek met B. en daarom vroeg ik hem:

„Hebt U Zaterdag ook B., den paardenkoopman van Langezwaag, bij U gehad?”

„Ja, hoe weet U dat?” [49]

„Hij heeft me zelf verteld, dat hij naar U toe moest en hij meende, dat U een span paarden wilde kopen.”

„Dat vroeg hij mij ook,” zei hierop de pastoor. „Ik kende B. niet, maar mijn huishoudster kwam binnen en zei: daar is een kolossaal groote man bij de deur, met een blauwe kiel over zijn jas, 't lijkt wel een paardenkoopman.

„Zoo, laat hem dan maar binnen komen, had de pastoor gezegd. Wat een aardige man, zei ze. Hij vroeg mij of mijn man ook thuis was. Ik heb geen man, zei ik, maar de pastoor is wel thuis. Nou die moet ik hebben.’

Ze liet B. binnen en bracht hem bij den pastoor in de kamer.

„Goeien morgen, mijnheer pastoor, ik heb jou brief ontvangen, en als U nu een mooi span paarden wil kopen, dan zal U het treffen; ik heb een mooi stel, twee prachtpaarden, jong en vertrouwd.”

„Nee, B., paarden koop ik niet. Maar ik heb een andere boodschap. Mij is toegezonden een sommetje geld met de boodschap er bij: Wil dit aan den paardenhandelaar B., die in uwe omgeving moet wonen, ter hand stellen.

B. begreep niet, van wien hij dat geld zou moeten ontvangen. De pastoor kon het hem ook niet zeggen, want dat was er niet bijgeschreven. Zijn Eerwaarde kon hem alleen den brief toonen, waarin stond de grootte van het bedrag en het verzoek om het aan B. te overhandigen.

„Daar snap ik niks van,” zei B.

„Nu dat is ook niet noodig,” zei de pastoor. „Hier, steek eerst maar eens een sigaar aan en wil je misschien ook een borrel?”

„Jo binne in aerdich mantsje, jow my dan mar in gleske kleare, mar dan most my ek sizze, fen hwa't dat jild komt.”

„Maar man, hoe kan ik dat? Ik weet het zelf immers niet.”

„Nou, dan neem ik het niet aan.”

„Doe het maar gerust. Het komt je vast eerlijk toe. Weet je wat ik denk, B.? Het zal wel van iemand komen, die je dit bedrag schuldig is gebleven. Misschien is het wel van iemand afkomstig, die op zijn sterfbed er gewetensbezwaar over heeft gehad en het aan den pastoor, die hem bediende, heeft ter hand gesteld met verzoek om het op te zenden. In zoo'n geval zou je toch nooit gewaar worden, van wien dat geld komt, al zou je met dien pastoor zelf spreken, net zoo min als ik dat gewaar word.

Maar iets anders is: als ge het niet hebben wilt, dan wil ik het wel in ontvangst nemen voor de armen. Ik wil ook wel adressen geven, dan kan je het hun wel zelf ter hand stellen.”

B. kon zich niet herinneren, dat hij nog van iemand geld had te vorderen. Maar ten slotte sprak hij met den pastoor af, dat hij zelf de helft van de som zou ontvangen en de andere helft behield Z. Eerwaarde ten behoeve van de armen. Daarna nam hij hartelijk afscheid van pastoor Hoogveld. De kennismaking was aan beide kanten zeer aangenaam geweest.

HOE TAM EEN FRIEZIN KAN ZIJN.

Of: De vrouw is de baas.

Toen boer v. d. B. te O. bij N. (Sm.) nog ongetrouwd was, kwam mijn vader steeds bij deze familie. Na zijn trouwen bleef hij met zijn jonge vrouw geen klant van mijn vader, omdat de vrouw steeds van een anderen koopman had betrokken en zodoende ging deze vóór. Op aanraden van mijn vader, die [50] inmiddels met reizen was opgehouden, ging ik verscheiden jaren later toch eens aan v. d. B. een bezoek brengen. 't Was op een Maandagmorgen en zijn vrouw en dochter waren beiden buiten druk bezig.

PASTOOR HOOGVELD.

Ik maakte een praatje en vroeg of ik niet eens iets mocht leveren. Om de hierboven reeds vermelde reden verklaarde de vrouw, dat hier niets van komen kon. Zij deelde mij mee, wie haar koopman was. 't Was een mij zeer goed bekende collega, eveneens uit Heerenveen, en ik kon niet laten te zeggen, dat zij op hem zeer goed vertrouwen kon. Ik als jonge koopman, die nog aan het begin van mijn loopbaan stond, zou echter graag mijn clientèle willen uitbreiden en ik verzocht nu en dan eens te mogen aanhooren.

't Gaf me niets; verkoopen zou ik toch niet, zei de vrouw.

Daarop zei ik: „Ik hoop niet, dat U het mij kwalijk neemt, maar toch wil ik graag, telkens als ik hier kom, even aanhooren. Men kan nooit weten hoe een koe een haas vangt.”

Zoo gebeurde en zeven jaar lang heb ik dit volgehouden. Telkens als ik de streek bezocht, kwam ik ook bij deze familie, maar steeds zonder resultaat. Ik kreeg er ten slotte zelfs schik in en dacht bij me zelf: 't zal me eens benieuwen, wie dit het langst volhoudt. Een order kreeg ik echter niet en ik was ook nog nooit binnen geweest. Steeds maakten we het bij de deur af, omdat ik meestal op morgen was, tegen een uur of negen, wanneer de boerin met haar dochter buiten bij de pomp aan 't werk was.

Eindelijk echter behaalde ik de overwinning. Zooals gewoonlijk was ik 's morgens weer om negen uur present en trof moeder en dochter op dezelfde plaats aan bij de pomp.

De eerste begroette mij met: „Ik ljeau, dat de keapman it ek noait oerjowt.”

„Né, frou, al dûrret it ek trijehûndert jier!” was mijn antwoord.

Ik had een gevoel alsof de overwinning niet lang op zich zou laten wachten en maakte een praatje over koetjes en kalfjes. Ten slotte zei ik: „Nou, frou, ho stiet it, kin ik jy nou ek hast in bytsje forkeapje? Om jy de wierheid to sizzen, dûrret it my lang genôch foardat de kou in hazze fangt.”

't Antwoord was weer: „Né, keapman, dat dogge wy net.”

De boerin vroeg mij of ik hun koopman den laatsten tijd ook had getroffen. Ik kon naar waarheid verklaren, dat ik hem in geen vier weken had gezien. Ze hadden bericht van hem ontvangen, dat hij zou komen, maar hij was uitgebleven. Ik kon het raadsel niet oplossen en vertrok eindelijk weer.

Nog was ik op het erf, toen ik de dochter aan de moeder hoorde vragen, of ze mij niet eens zouden laten uitpakken, zonder verplichting tot koopen. Ik talmde opzettelijk nog wat en zou daarop werkelijk vertrekken, toen ik opeens teruggeroepen werd. De dochter verzocht me, des namiddags terug te komen om mijn waren te laten zien.

Prompt op tijd verscheen ik dien middag om 3 uur en spreidde mijn stalen voor hen op de tafel uit. Daar ik op dat oogenblik bijzonder goed voorzien was, viel hetgeen ik hun kon aanbieden, zeer in den smaak en het gevolg was, dat ik een mooie bestelling kon noteeren. Des avonds, toen de boer thuis kwam, was ik er nog en zijn vrouw en dochter wilden hem een overjas aanpraten, maar hij wilde er niets van weten.

Toen pakte ik haastig in, want ik moest nog naar Rottevalle, waar ik logeerde. Bij Nijtap ging ik even aan, om er mijn pak tot den volgenden morgen te laten blijven.

't Was tien uur, toen ik de deur uitstapte om naar Rottevalle te loopen en wien kom ik daar tegen? 't Was v. d. B. Hij was mij achterna geloopt, want de vrouwlui lieten hem niet met rust vanwege die overjas. Die moest er dus ook maar bij. Ik befoofde er voor te zullen zorgen en liep naar mijn hospes in Rottevalle, Atze van Dijk. Alles was er duister en ieder lag te bed, maar ik klopte hem er uit.

Spoedig lag ook ik te bed en met de aangename gedachte van den dag goed besteed te hebben. Ik had op deze Friezin de overwinning behaald en had van deze familie een eerste bestelling ontvangen van over de vijfhonderd gulden.

Later vernam ik, dat hun oude koopman ziek was geworden en ook door andere omstandigheden niet meer had kunnen komen. Kort daarna is hij gestorven.

HET ONINGEVULDE ACCEPT.

Hoe ik van een onvoorzichtig geplaatste handtekening misbruik had kunnen maken.

Niet ver van genoemden v. d. B. woonde te Opeinde een andere klant van mij, zekere L.. een tamelijk welgestelde boer, die twee [51] boerderijen en nog eenig los land bezat. Zijn ouders en

ook hij zelf waren steeds klant van mijn vader geweest en nu bediende ik de familie reeds zeven jaar. Den laatsten tijd echter was het met de betalingen minder vlot gegaan, zoodat ik hem onder 't oog moest brengen, dat het zoo niet langer kon, omdat ik te veel renteverlies kreeg.

Hij nam mij mijn waarschuwing ook volstrekt niet kwalijk en gaf toe, dat het te lang duurde met de betalingen. De oorzaak was echter dat hij niet al te goed bij kas was, omdat hij nogal wat los land had gekocht. Hij beloofde echter de volgende maal te zullen betalen.

Na drie maanden kwam ik terug. Ik had juist het huis bereikt, toen de voordeur geopend werd en L. mij begroette met: „Wat treft ge dat slecht; zooals ge ziet ben ik gekleed en moet ik direct weg. De tram kan ieder oogenblik komen. Geld heb ik niet in huis.

„Hebt U misschien ook een accept bij U?” vroeg hij.

„Jawel!” was mijn antwoord, waarop hij vroeg: „Hoeveel is het? Dan zal ik er even opschrijven: goed voor... en teekenen. Ge kunt zelf het bedrag wel invullen. Mijn vrouw is achter aan het werk en zal direct wel hier komen.”

Het accept werd te voorschijn gehaald. De man begon te schrijven en had nauwelijks zijn naam gezet toen de tram op korten afstand te hooren was. Hij snelde de deur uit en haalde nog juist de tram.

Ik bleef alleen zitten met het geteekende maar oningevulde accept en dacht: dat is van den boer wel wat onvoorzichtig om dit geteekende papier, waarop ik kan invullen wat ik wil, in mijn handen te laten. Meteen kwam zijn vrouw binnen, die niet eens wist, dat ik aanwezig was. Zij zag mij bij de tafel zitten met de pen in de hand en het papier vóór mij en vroeg of ik een brief zat te schrijven.

Ik legde haar de situatie uit, meedeelende dat haar man in haast, omdat de tram naderde, een accept had geteekend, waarvan het bedrag nog moest warden ingevuld.

Ze begreep er niet veel van en vroeg mij wat een accept is.

Dat is een bewijs, waarop de kassier, met wien uw man zaken doet, mij uitbetaalt de som die ik hierop aangeef.

Zoo, zei ze, daar heb ik geen verstand van.

Nee, moeder, dat geloof ik wel. Maar 't kunnen toch ook gevaarlijke dingen zijn. Kijk eens hier: uw man heeft het al geteekend en nu moet ik zelf het bedrag nog invullen. Nu zal uw man gedacht hebben, dat ik alleen invul het bedrag, dat ik nog voor geleverde manufacturen van hem moet. ontvangen, dat is f 397.

„Nou, dan kunt u toch ook niet meer opschrijven,” zei ze.

„Ja, dat dacht u maar. U zult het misschien niet weten, maar uw man is mij veel meer schuldig.”

„Dat geloof ik niet.”

„Toch is het zoo. Heeft hij dan nooit verteld, hoeveel geld hij van mij geleend heeft? U weet toch wel, dat hij de laatste drie jaren veel land gekocht heeft, en daar ik mijn geld nu ook gebruiken moet, zal ik het geheele bedrag er maar opzetten; het is wel wat onvoorzichtig geweest van uw man om dat accept maar zoo oningevuld te teekenen en in mijn handen te geven. Maar voor mij is het mooi, want ik kan nu ineens al mijn geld krijgen, ja zelfs veel meer. Want jullie bezit beteekent nog al wat. Ik zou zelfs op het accept zoo'n hooge som kunnen zetten, dat al uw eigendommen verkocht moesten worden.”

„Maar dat zou niet eerlijk wezen.”

„Nee, dat was het ook niet. Maar verbeeld u nu, dat ik zelf in geldverlegenheid zat en mij op deze manier eruit zou kunnen redden.”

Het drong nu wel tot de vrouw door dat haar man toch werkelijk wel wat roekeloos had gedaan en er kwamen al waterlanders te voorschijn. Natuurlijk heb ik haar spoedig gerustgesteld en haar verzekerd, dat ik geen misbruik zou maken van het vertrouwen, dat haar man in mij had gesteld. Ik vulde alleen in het bedrag van f 397, dat zij mij werkelijk schuldig waren en zei, dat daarmee alles tusschen ons vereffend was. Maar ik had haar opzettelijk wat bang willen maken, opdat zij straks, als haar man thuis kwam, hem onder 't oog zou kunnen brengen, dat hij verkeerd had gehandeld. Zulk een vertrouwen is nu eenmaal veel te groot en hij zou zich voor een tweeden keer moeten wachten.

De vrouw bedankte mij voor den goeden raad. Het echtpaar is nog jaren lang door mij bediend.[52]

EEN REIS OP SCHAATSSEN.

Een herinnering aan den strengen winter van 1890-1891.

't Was vaste gewoonte om begin Februari voor zaken op reis te gaan. In 1891 was daar echter nog geen sprake van. De strenge winter was oorzaak van stilte in alle zaken. In onze winkels werd weinig of niets meer verkocht en we vroegen elkaar af: waar moet dat heen! Zullen we dan nooit meer op reis kunnen gaan?

Eindelijk besloot ik een reis op schaatsen te ondernemen, want er moest toch weer eens iets gedaan worden. Op 20 Maart 1891 bond ik de schaatsen onder en reed naar Langweer. Daar bleef ik twee dagen en vatte toen het plan op om dien dag, 22 Maart, over de Wielen en de Koevorde naar Koevorderhuis te rijden. Ik oordeelde dat dit gemakkelijker ging dan des zomers met een bootje over open water en ook dan te voet het land door.

Wel zag men bijna niemand meer op schaatsen, maar het algemeen oordeel luidde, dat een tocht nog best te wagen was.

Ik besloot door te zetten, en het ging wat best. Met een kalm gangetje kwam ik vooruit. Toen ik de Wielen was overgereden en op de Koevorde kwam, had ik nog geen enkelen schaatsenrijder gezien. Zoover ik zien kon, was er dan ook niemand op het ijs te bekennen.

Wel zag ik heel in de verte op Koevorderhuis een groepje menschen staan, die mij zagen naderen en blijkbaar nieuwsgierig waren, wie den niet ongevaarlijken tocht over het ijs durfde doen. Ik begon nu mijn onderneming al eenigszins anders te beschouwen dan in 't begin en maakte mij werkelijk reeds beangst. 't Werd er niet beter op, toen het in de verte begon te rommelen, als van een verwijderd onweer, terwijl het gerommel naar mij toekwam en eindigde

ER WAS NIEMAND OP HET IJS TE BEKENNEN.

in knallen als van gewerschoten. Het was het scheuren van het ijs. Ik bleef staan en keek achter- en voorwaarts om te overwegen wat het beste zou zijn: terugkeeren of verder rijden. Daar ik al dichter bij Koevorderhuis dan bij Langweer was, besloot ik om door te rijden. Daar zag de een scheur en 't bleek mij, dat het ijs nog [53] zeer dik was. Zoolang het nog zoo dik is, kan 't mij ook dragen, dacht ik. Ik stapte over de scheur heen en reed snel naar Koevorderhuis, waar ik begroet werd door de menschen, die op den uitkijk stonden.

„Man, hoe doar jy 't weagje!” zeiden ze en ik moest toegeven: als ik vooruit geweten had, dat het nog al gevaarlijk was, dan had ik 't niet gedaan. Maar de vraag was nu: hoe kom ik hier weer vandaan? Alleen durfde ik de terugreis niet ondernemen.

Om kort te gaan, ik deed mijn zaken te Koevorderhuis af en vroeg of er niet één of twee man waren, die mij tegen een flinke beloning op den terugtocht zouden willen vergezellen. Daarin

slaagde ik. Johannes Vlieger, zoon van Theunis Vlieger, die meesterknecht was op de olieslagerij van den heer v. d. Leij, en de molenknecht boden aan om met mij mee te rijden. De schaatsen werden aangebonden en zoo reden wij terug, zooveel mogelijk langs den kant van de landerijen. 't Was wel een omweg, maar wij kwamen behouden bij Sjoerd P. Bakker, het logement „De Drie Zwaantjes” te Langweer aan.

De mannen kregen daar hun verdiende loon en een verfrissing en gingen langs denzelfden weg naar huis terug, waar zij eveneens behouden arriveerden.

„Sjoerd-omke” zei tegen mij: „Nou keapman, det kin jy wol ûnthâlde: op 22 maert op skeuvels oer de Wielen en de Koeverdorpe hinne en werom, det is wol hwet bisûnders.”

„Ja Sjoerd-om”, zei ik, it komt yn de annalen, mar ik doch it nooit wer.”

't Was ook wel op het nippertje geweest, want den volgenden dag was het dikke ijs zoo bros, dat men er met een stok door kon steken.

En daarna kwam de lente met zulke mooie dagen, dat we 't gevoel kregen, alsof we zoo van den strengen winter den zomer waren ingegaan.

• •

Van een belangstellend lezer werd wederom een schrijven ontvangen, nl. 't volgende:

Aan de Redactie !

Bij de lezing van 't stukje over „Een eigenaardige gewoonte” van koopman Schöne, werden oude herinneringen bij mij wakker. Ook ik hoorde 's morgens in de vroege het holder de bolder der hooiwagens over de harde keien van Beetsterzwaag. Wat de heer Schöne vertelt van het pet-afnemen was me onbekend; maar ik neem het gereedelijk aan.

Tot de „onderhoorigen” van de adellijke families behoorden vele brave, degelijke lieden; maar toch waren er enkelen onder met een ruim geweten, die onder mooie praatjes, vaak ten koste van anderen, bij Mijnheer of Mevrouw in een goed blaadje trachtten te komen. Die lui noemde men „aandragers”. Dit bracht een zekere vrees en argwaan onder allen en daarom legde men zich zelf de slavenketen om den hals.

Ik heb dikwijls gezien, dat een „onderhoorige”, als hij door een adellijk heer op straat werd aangesproken, direct zijn pet in de hand nam; maar even snel zei mijnheer met vriendelijke voorkomendheid: „Zet je pet maar op!”

Een ergerlijk staaltje van kruipende houding heb ik eens gezien, nu precies vijf en veertig jaar geleden op den huize Rinsma State te Driesum. Een aantal arbeiders, misschien wel tien à twaalf, kwam uit den achtertuin als menschen, die op een begrafenis loopen. Zoodra waren ze niet om den hoek voor het huis, of de pet kwam onder den arm. Dit ging zoo den voortuin door, de poort uit en langs den grintweg, tot het heerenhuis uit het gezicht was. Maar de tuinman, een ronde Zeeuw, die geen vlieg leed zou doen, laat staan een ander mensch benadeelen, sprak de leden van de familie aan met jij en jou en als hij „het Slot” voorbij liep, tikte hij even aan de pet, alleen echter als er iemand voor de ramen zat. En de man stond in hooge gunst bij de familie. Aan wie dus de schuld van die slaafschheid?

J. H. v. d. Zee, Drachten.

EEN HERINNERING AAN LEMMER.

Lemmer is een eigenaardig mooi zeedorp met een bevolking, die nogal verschilt van die van andere landelijke plaatsen. Ik heb er tal van eigenaardige persoonlijkeden aangetroffen; naast den modernen mensch vond ik er veel eenvoudige en ook ouderwetsche typen. Ik kwam bij families, van wie sommige leden een groot deel van de wereld hadden doorreisid, menschen met ruimen blik en een scherp oog, met belangwekkende ervaringen, zoodat een avondje in den familiekring buitengewoon aangenaam was. Ik heb zoo menig [54] prettig uurtje mogen doormaken. Er is verder een bevolking van burgers en zakenlui, ambachtslieden in allerlei schakeeringen, schippers en visschers met hun drogerijen, enz.

In de 56 jaren, gedurende welke ik er gereisd heb, is er ook in deze plaats heel wat veranderd. Ik heb verschillende nieuwe havenwerken, een nieuwen dijk, tal van bouwwerken, enz. tot stand zien komen. En steeds heb ik gezien, dat het nieuwe een teeken was van „Lemmer vooruit!”

Maar hoe zal het nu komen, nu door de droogmaking van de Zuiderzee Lemmer geen visschersplaats meer kan blijven en derhalve voor een deel van de bevolking de bron van inkomsten verdwijnt?

Doch hierover wilde ik niet schrijven. Het spreekt wel vanzelf, dat de regeering er voor zal zorgen, dat de visschers niet de dupe werden van de droogmakerij.

Ik herinner mij een aardig type uit Lemmer, die door allen en iedereen als „Beppe” werd aangeduid. Zij woonde in een klein houten kamertje, achter de woning van haar zoon. En slechts een heel nauw steegje, waar maar nauwelijks een persoon door kon, gaf toegang van de voorstraat naar haar woninkje.

Beppe was nog een bijzonder ouderwetsch type, gekleed in fijschaften jak met langen schoot,

ZE KEUVELDEN OVER OUDE TIJDEN.

een wijde tot op den grond neerhangenden rok. Zoo eenvoudig als haar kleeren waren, was ze zelf ook. Maar ze was buitengewoon goed „bij” en kon rake antwoorden geven. Toen ik haar leerde kennen, was ze zeker al 82 à 84 jaar oud.

Ik trof haar bij haar schoondochter en ze verzocht mij om eens bij haar te komen in haar kleine kamertje. Dat beloofde ik graag en een poosje later heb ik aan haar verzoek voldaan. [55]

Een van haar geregelde bezoekers was een welgesteld man, dien ik alleen bij zijn voornaam Atte zal noemen. Deze kwam steeds iederen Zondagmorgen van tien uur tot half twaalf bij „Beppe” koffiedrinken. Zijn lange kalken pijp hing bij Beppe aan den wand en Beppe bewaarde ook zijn tabak. Atte betaalde haar iedere week een paar dubbeltjes en dan zette Beppe daarvoor des Zondagsmorgens een trekpot met koffie voor hen beiden. Atte rookte dan met smaak zijn pijpje en onder genot van de koffie met een stukje koek zaten ze dan samen „noflik en fredich” te keuvelen over oude tijden. „En dan ha wy sa'n wille, moat jo tinke,” zei Beppe. „Jo moatte witte, Atte hat sa'n sindelik wyfke, dy is altyd oan 't himmeljen fen moarns ier ta jouns let, de stoellen stean meestal yn en opinoar en dan ha de manljue gjin plak. Sneintomoarns giet syn wiif om tsjien ûre nei tsjerke, mar foar't se de doar ut giet, moat se earst noch 'ris de glêzen ofnimme en as se dan werom komt, hat se de doek al wer yn 'e hannen. Jy bigripe wol yn myn keamerke hat Atte rêst en frede. Dat is syn pleizirichste ûre fen 'e hiele wike.”

„Ja, Beppe, dat leau ik wol.”

Met Atte ben ik eens een keer bij haar in haar kamertje geweest. 't Was misschien een paar meter in het vierkant; er stond een klein smal tafeltje met twee stoelen. Voor mij moest er nog

een stoel bijgehaald worden van haar schoondochter. Het hout van de wanden was zwart bruin van ouderdom. In dit vertrekje sleten Beppe en Atte hun genoeglijke Zondagmorgen-uurtjes.

Beppe is al jarenlang geleden gestorven. Maar ik heb aan haar steeds een prettige en aangename herinnering bewaard als van een eerlijk en trouwhartig menschje, op wie men ten volle kon vertrouwen.

HOE IK BIJNA EEN UTRECHTSCH HOTEL HAD GEKOCHT.

Eens ontmoette ik een heer in de tram van Joure naar Lemmer. Ik had hem reeds een paar malen eerder ontmoet, omdat ik met hem in 't zelfde hotel had gelogeed. 't Was een bierbrouwer, wonende in Zwolle. Hij had mij bij deze gelegenheid verteld dat hij 'n bekend groot hotel in Utrecht had gekocht voor zijn zoon. Ik had wel eenige keeren gelogeed in bedoeld hotel, zoodat ik te kennen gaf, dat ik het wel kende.

Nu in de tram, 't was ongeveer twee jaren later, bedacht ik, dat hij destijds voor zijn zoon het bedoelde hotel had gekocht. Dus vroeg ik hem nu, hoe het met dezen zoon en het hotel ging.

„Uitstekend” zei hij; „het hotel is intusschen geheel gerestaureerd en het ziet er modern uit, de zaak marcheert best. Maar nu doet zich een eigenaardige omstandigheid voor. Eigenlijk moet ik het hotel weer verkoopen. Mijn zoon is n.l. verloofd met een schat-, schat-, schatrijk meisje.”

„Nu,” zei ik, „driemaal schatrijk; die moet dus wel zoowat millionaire zijn.”

„In ieder geval heeft ze geld genoeg; daarbij is het een knap en ook een aardig meisje. Maar ze wil niet in een hotel. En daarom zoek ik eigenlijk een koper voor het hotel. Wil U er misschien eens aan denken, als U iemand mocht ontmoeten, die het zou kunnen en willen koopen? Voor dergelijke zaken zijn in den regel niet zooveel liefhebbers.”

Ik beloofde het hem en zoo namen wij in Lemmer afscheid van elkaar.

Een veertien dagen later — ik had nog volstrekt geen liefhebber ontmoet — dacht ik: laat ik eens vragen welken prijs hij voor het hotel verlangt. Ik deed het en vroeg per brief hoeveel hij voor het hotel wenschte te ontvangen met geheelen inventaris, voorraden van dranken en wijnen, stalhouderij met paarden en rijtuigen, enz.

Een vijftal dagen later was ik juist in Lemmer, toen mij een briefkaart werd bezorgd. Mijn dochter had de kaart zoodra ze in Heerenveen was bezorgd terstond doorgezonden naar mijn hotel in Lemmer. De hotelhouder overhandigde ze mij. „Wat is dat?” vroeg ik, „er is toch geen onheil?”

„Ik weet het niet,” was zijn antwoord. „Ik heb de kaart niet gelezen.”

Toen ik de kaart goed gelezen en nog eens weer overgelezen had, zei ik: „Nu, dat neem ik aan.”

„Ja,” zei de hotelhouder, „is dat het hotel in..... Utrecht?”

„Jawel, maar hoe zit dat: zoo juist wist U van niets, want U had de kaart immers niet gelezen!”

„Dat heb ik ook gezegd, maar ik wou [56] er niet dadelijk voor uitkomen. Als U dat hotel voor dien prijs kunt krijgen, wil ik er wel een aandeel in hebben. Dat hotel is minstens vijfmaal zooveel waard.”

„Ja, dat is het zeker. Nu, aandeelelen verkoop ik niet, maar ik koop het wel voor dezen prijs. U kent echter de geschiedenis niet. die er aan verbonden is. Vermoedelijk wordt het voor een geringen prijs aangeboden in verband met die geschiedenis.”

„'t Zal toch geen vergissing zijn?” meende de hotelhouder. „Hij schrijft voluit, dat het hotel voor twintigduizend gulden te krijgen is, maar m.i. is het wel 120.000 waard.”

Ik deelde hem de geschiedenis mee van het schatrijke meisje en hij gaf toe, dat er eenige mogelijkheid bestond, dat het hotel voor den genoemden prijs werd afgestaan. Maar overigens was het ons beider overtuiging, dat er wel een vergissing in 't spel zou zijn.

In Heerenveen teruggekomen, begaf ik mij naar mijn notaris aldaar, om met dezen de zaak te bespreken. Ik liet hem lezen de copie van mijn brief en de briefkaart, die er op als antwoord was gekomen. Ik vroeg daarop: moet hij het ook leveren voor dien prijs, als ik het accepteer?”

„Ja zeker.” zei de notaris. En daarop deelde ik mee dat ik reeds schriftelijk geantwoord had dat ik het hotel voor den gevraagden prijs accepteerde. Meteen had ik hem uitgenodigd om den

volgenden Maandag te Heerenveen te komen om aldaar ten kantore van den notaris de zaak verder af te handelen.

Ook de notaris, die het hotel zeer goed kende, veronderstelde dat een vergissing in het spel was. Ik deelde hem mee, wat mij door den eigenaar verteld was.

Hoewel er mogelijkheid was — dat gaf de notaris mij toe —, dat de prijs goed was, moest er toch rekening mee worden gehouden dat het een vergissing was.

„Maar moet ik daar dan maar tevreden mee zijn?” was mijn vraag. „Als hij weigert het hotel te leveren voor dien prijs, dien hij hier opgeeft, wat moet ik dan doen?”

„U kunt hem natuurlijk vrij laten, maar U kunt de zaak ook voor den reohter brengen. En dan kunt U een schadevergoeding van b.v. 25 of 30.000 gulden vragen. U moet dan het oordeel van de rechtbank maar afwachten. Zonder kleerscheuren komt hij er in elk geval niet af, denk ik. 't Kan ook zijn dat de rechtbank U het hotel toewijst.”

Ik zei nog aan den notaris: Wilt U de acte zoover klaar maken dat alleen nog maar de som behoeft te worden ingevuld? En als hij dan hier komt, feliciteert U hem met den verkoop van het hotel aan mij en U vraagt hem zoo eens, hoe het komt, dat hij opeens het hotel wil verkoopen. Hij zal dan U wel hetzelfde verhaal doen als aan mij. Mocht het anders wezen, dan tik ik hem wel op de vingers. En U noemt den prijs niet eerder dan bij het voorlezen van do acte.

Maar nu nog iets: wanneer het werkelijk blijkt, dat de man zich vergist heeft, dan zal ik er toch niet toe kunnen komen, de zaak voor de rechtbank te brengen. Ik zou er geen vrede mee hebben, op deze wijze door misbruik te maken van een vergissing, geld te verkrijgen. Ik heb daarom een ander idee. Wanneer hij het hotel niet voor den prijs kan en wil leveren, zal ik tot hem zeggen, dat hij er af komen kan door f 500 te betalen voor de algemeene armen van Heerenveen, terwijl hij natuurlijk ook U voor uwe moeite en onkosten betalen moet.”

Zoo werd de zaak te voren geregeld. De eigenaar van het hotel kwam een week later dan wij hadden verondersteld, maar toen arriveerde hij dan, op een Maandagmorgen ruim 10 uur te Heerenveen. Hij kwam op den aangegeven tijd bij mij aan huis en samen gingen wij naar den notaris. Onder weg gaf hij zijn blijdschap te kennen over den spoediger verkoop en hij vroeg, of hij den naam van den kooper mocht weten. „Of is het voor U zelf?” vroeg hij.

„Dat zal ik U straks wel vertellen, wanneer de koopacte gepasseerd is,” zei ik.

Bij den notaris speelde de zaak zich vrijwel zoo af als we voorzien hadden. De notaris wenschte hem geluk met den verkoop van het hotel en bracht het gesprek op den zoon, die in het hotel woonde. Ik verzocht hem daarop aan den heer notaris mee te deelen om welke reden hij de zaak zoo snel wenschte te verkoopen. En nu deed hij aan den notaris hetzelfde verhaal als enkele weken tevoren aan mij.

„Nu,” zei de notaris, „dat is een dubbele felicitatie waard.” Daarop begon hij de, voorloopige acte voor te lezen, die reeds was opgemaakt behoudens de opgave van [57] kadastrale grootte, enz, Toen de prijs van f 20.000 genoemd werd, schrok de man en riep met luide stem:

„Mijnheer, gevergist U, het is toch f 120.000!”

„Neen, 't is f 20.000, ziet U maar op deze briefkaart, die U immers zelf geschreven hebt?” Hij erkende, dat de briefkaart door hem zelf geschreven was, en hij moest ook toegeven, dat de gevraagde som niet hooger was dan f 20.000. Maar 't was een vergissing van hem, en hij zei, dat het toch niet mijn bedoeling kon zijn om voor dien prijs het hotel te willen opeischen.

Dat gaf ik dadelijk niet toe. Als ik het te duur had gekocht, zou hij het zeker wel geleverd hebben en nu wenschte ik van mijn kant, dat de koop geaccepteerd zou worden.

De man ging nu vreeselijk te keer en bezwoer mij, hem niet ongelukkig te maken. Ik sprak ervan om, als het niet geleverd kon worden, de zaak voor den rechter te brengen, waarbij ik minstens f 30.000 schadevergoeding zou vragen.

Toen hij zag, dat het ernst was, begon hij mij te bidden en te smeeken, hem niet ongelukkig te maken. Want het geld, dat hij in het hotel had gestoken, was voor het grootste deel van anderen geleend.

Hoewel ik nog, een poosje trachtte voet bij stuk te houden, kwam ik ten slotte toch met mijn voorstel voor den dag, nl dat hij geheel vrij zou zijn, wanneer hij eerstens de aan den notaris

verschuldigde kosten betaalde en vervolgens f 500 ter beschikking stelde voor de algemeene armen van Heerenveen.

„Ik ben U zeer dankbaar,” zei hij, „dat U mij op die voorwaarde vrij wilt laten. Ik zal de kosten van den heer notaris betalen, maar de f 500 voor de armen kan ik tot mijn spijt niet geven. Ik ben zelf ook arm.”

Zoowel de notaris als ik deden nog pogingen om hem te bewegen, zeker bedrag voor het door ons genoemde doel beschikbaar te stellen, maar 't gelukte niet. Ten slotte betaalde hij de kosten aan den notaris en toen vertrok hij met mij naar mijn huis.

Ook thuis kon ik dat geld voor de armen met geen mogelijkheid los krijgen, zelfs geen f 100.

't Was nu eenmaal een vergissing en ik had mij voorgenomen van die omstandigheid geen misbruik te maken en daarom liet ik hem ten laatste gaan.

Hoewel deze afloop mij weinig bevredigd heeft. Niet dat het mijn bedoeling was, er zelf van te profiteren, maar hij had toch zijn fout kunnen boeten met een schenking aan de armen.

ERVARINGEN TE ROTTEVALLE.

Hoe de muziek den koopman aan een nieuwen klant hielp.

In Rottevalle had mijn vader reeds tal van goede klanten. Toen ik de zaak overnam, was mijn streven om dat aantal zooveel mogelijk uit te breiden. Maar 't gaat niet zoo gemakkelijk om een Fries, die zijn vasten koopman heeft, tot koopen van een anderen reiziger te bewegen.

Ik had het oog geslagen op een der meest welgestelde families uit deze plaats, n.l. den heereboer A. met vrouw en drie kinderen. Toen ik de eerste maal een bezoek bracht bij deze familie en het doel van mijn komst bekend maakte, werd mij meegedeeld, dat men niet op mijn verzoek kon ingaan, omdat een koopman uit Leeuwarden geregeld de familie van het nodige voorzag. Bij mijn vertrek hoorde ik oefenen op een piano en ik dacht terstond: daar moet ik een volgende maal mijn voordeel mee trachten te doen.

't Geluk was mij den volgenden keer gunstig. Toen ik op mijn eerstvolgende reis weer bij dit gezin aanliep, kwam er op mijn roepen aan de deur niemand. Ik nam de vrijheid maar naar binnen te loopen, door het voorhuis tot bij de gangdeur, die ik opende, waarna ik opnieuw „Volk!” riep. Nu ging de kamerdeur open en kwam de juffrouw zelf in de gang. Nadat ik mijn excuus had aangeboden, omdat ik zoo ver in huis was doorgedrongen, hetgeen zij echter niet erg vond, begon ik eerst een praatje en zei toen er tusschendoor: „Wat zie ik, speelt u ook piano?”

„Neen,” was haar antwoord, „zelf speel ik niet, mijn ouders hadden 't mij anders wel kunnen laten leeren, maar och, vroeger deed men daar zoo niet aan. Wij laten het nu onze beide dochtertjes leeren. Onze oudste is 12 jaar en krijgt nu les. Maar die oefeningen zijn wel vervelend. Speelt u misschien ook ?”

„Och' ja, zoo'n beetje.”

„Nu. U behoeft hier niet in de gang te [58] blijven staan. Al koop ik ook niets, komt gerust even binnen, dan kunt u de piano ook eens zien.”

Ik kwam de kamer binnen en ze sloeg de piano open. „'t Lijkt wel een aardig instrument,” zei ik, „als er maar een goede toon in zit.”

„Ik geloof het wel, maar probeert U het maar eens.”

Ik draaide het krukje een paar slagen in de hoogte en sloeg een paar accoorden aan. 't Was werkelijk een aardige toon en de juffrouw zei: „Maar nu klinkt het heel anders dan wanneer mijn dochtertje er op speelt,” en toen tegen de dienstbode: „Toe, hartsje, helje de famkes gauris op!” In een oogenblik waren ze er en stonden ze bij het instrument naast me, om te luisteren. Ze zeiden al gauw: „Mem, hwet kin dy keapman moai spylje. Sa leare wy it noait.”

„Jawis wol, as jimm' mar folhâlde”.

Ik speelde enkele nummertjes en gaf, toen ze 't vroegen, nog een paar maal een toegift en stond toen op, bedankende voor 't genoeg dat ik hun piano had mogen bespelen. „Neen,” zei ze, „ik bedank u voor uw spel, en nu moet ik toch ook even uw stalen zien. En als ik nu een beetje koop, komt u zeker ook wel eens terug?”

„Natuurlijk,” antwoordde ik, „maar u behoeft daarom niet tegen uw zin te koopen”

Ik toonde mijn collectie, en om kort te gaan, 't slot was dat ik een mooie bestelling kon

„MEM, HWET KIN DY KEAPMAN MOAI SPYLJE!”

noteeren en de voldoening had, dat ik een nieuwen klant had gewonnen. En door hen nog weer anderen, want ik kon later ook aan de kinderen leveren, toen deze getrouwd waren. Veel zaken heb ik met hen gedaan en veel vriendschap heb ik van deze families ondervonden.

Gezellige avonden in het logement te Rottevalle.

Het dorp Rottevalle had onder ons kooplieden een goeden klank. Het logement van Pieter Boetes en zijn vrouw Wietske was geregeld de verblijfplaats van Deutsche kooplieden, die hier elkaar ontmoetten uit alle richtingen van Friesland en Groningen. Bijna elken avond waren hier zeven á tien verschillende kooplieden aan te treffen en ze gevoelden er zich thuis als in eigen home.

Des avonds na tafel zei meestal Wietske, [59] de vrouw: „Toe keapljue, kaartspylje! Solo !” Ze had dan de kaarten al in de hand. Dit „solo” was een mooi Duitsch kaartspel en vele Rottevalsters, vooral Pieter en Wietske, konden het evengoed spelen als de Deutsche kooplieden.

Later trokken Pieter en Wietske uit de herberg om te gaan rentenieren. Ze gingen wonen juist tegenover het logement aan den anderen kant van de sluis, terwijl de herberg betrokken werd door een broer van Wietske, nl. Atze van Dijk en zijn vrouw Janke. Alles ging op denzelfden voet voort. Pieter en Wietske kwamen geregeld 's avonds om 8 uur kaartspelen tot half elf.

't Was wel erg gemoedelijk. Als 't een mooie avond was, trokken de kooplui soms de geheele plaats door, zongen Deutsche liederen, haalden allerlei grappen uit. Zelfs heb ik het eenmaal bijgewoond, dat ze met z'n twaalven, allen met witte beddelakens omhangen, een optocht door de plaats hielden. Geheel Rottevalle was op de been en allerlei grappen werden uitgehaald. Niemand molesteerde hen of viel hen lastig en 't slot was, dat vele Rottevalsters mee het logement binnenliepen, zoodat de kastelein er een besten avond door had.

Ik herinner mij ook nog, dat wij aldaar meegeviert hebben het gouden jubileum van het hoofd der school, den heer Mulders, een eerbiedwaardig en zeer gezien heer, aan wien Rottevalle veel te danken had. Wij waren op bedoelden avond met z'n tien als Deutsche kooplui gelogeed bij Atze van Dijk en werden ook op het feest uitgenoodigd.

Met genoeg gaven wij allen aan de uitnoodiging gevolg en gingen wij naar de prachtig versierde school om den heer Mulders met zijn gouden jubileum te feliciteeren. De school was eivol met familieleden van den jubilaris en de Rottevalster bevolking. We bewonderden de cadeaus en namen plaats op de voor ons gereserveerde zetels. Daarop werden door ons liederen gezongen ter eere van den jubilaris en menige speech werd gehouden. 't Was een buitengewoon gezellige avond met spel en voordrachten. Tot slot werd er gedanst tot des morgens 4 uur toe.

Toen namen we afscheid van den gevierden jubilaris en zijne familie. Een donderend hoera en daarop werden we door alle gasten in optocht naar ons logement gebracht.

Een droevig ongeval.

't Waren dus wel gezellige uren, die wij in Rottevalle hebben doorgebracht. Maar ook zijn we getuige geweest van een droevige gebeurtenis, die ik hier tevens wil vermelden. Het betreft Wietske, de vrouw van Pieter Boetes. Ik heb reeds geschreven, hoe dit echtpaar, nadat het zich uit de zaak had teruggetrokken, vrij geregeld met ons kwam kaartspelen.

Het was in 't najaar; de dagen waren kort, de avonden lang en donker. Wietske had met haar man weer solo gespeeld met de Duitsche kooplieden en stond om half elf op. Tegen haar man zei ze: „Pieter, nu ga ik maar, steek thuis het licht aan en zet het theewater op, dan kom je met een twintig minuten ook wel.”

Ze vertrok, maar liep tengevolge van de duisternis in de kolk. Minstens een kwartier dreef ze in 't water, alle moeite doende om zich boven te houden. 't Werd binnen niet gemerkt. Toen Pieter naar buiten ging en geen licht in huis zag aan den overkant, schrok hij, liep terug naar binnen en zei: „Atze, kom gau mei de lantearne, by ús is gjin ljocht; as Wytske mar net yn 'e kolk leit!”

Direct daarop vond men haar. Ze werd er bewusteloos uitgehaald, maar leefde nog. Dadelijk werd ze te bed gebracht. Dokter kwam en wist de levensgeesten weer op te wekken. Maar ze had door de langdurige kou in 't water zooveel geleden, dat ze drie weken later toch gestorven is. 't Was een flinke vrouw van nog maar ruim 50 jaar.

Merkwaardige gelijkenis.

Nog niet lang hadden Atze van Dijk en zijn vrouw Janke in het logement gewoond, toen ik een eigenaardige ondervinding opdeed. Ik kwam er voor de tweede maal sedert ze de zaak van Pieter en Wietske hadden overgenomen. Bij mijn komst zat vrouw Van Dijk in een hoek te theedrinken met wat naaiwerk in handen. Ik begroette haar op de gewone wijze, door ze een hand te geven en bestelde een kop koffie.

„Best keapman, dy scil ik for jo efkes fen etteren helje.

Een oogenblik later komt ze met een kop koffie aan, zet deze voor mij neer en begroet mij, de hand uitstekende met de woorden : „Kom, wy 'moatte ek mar 'e efkes fûskje.” [60]

Verwonderd zei ik: „Nou det hoeft dochs gjin twa kaar, wol? Sa krekt ha ik jou de hân ek al jown.”

„Mar keapman, hwet siz jy nou?”

„Ja, it kin sa wol, hâld mar op mei jou Frânske gekheid.”

„Nou net raarder, keapman, ik ha jy noch net iens sjoen.”

„Ja, det kinne jy straks ek wol wer sizze, as jy earst wer nei efteren west binne en dan werom komme.”

Het raadsel was spoedig opgelost. Ze had toevallig een tweelingzuster bij zich en liet er mij aldus inloopen. Deze leek op haar als een druppel water op de andere. In houding, kleeding en spraak waren beiden vrijwel gelijk. Bij mijn aankomst had ik eerst deze zuster getroffen en daarna bracht de echte Janke van Dijk mij de koffie binnen, terwijl toen de zuster achter bleef.

Een dergelijk voorval had ik eens te Beetsterzwaag in het hotel „De Klok” aldaar, bewoond door den heer Jonker. Op een keer stapte ik daar uit de tram, stapte het hotel binnen en begroette den heer Jonker, die bij de tafel zat. Ik gaf hem als oude kennis de hand en bestelde een kop koffie. Hij begaf zich naar achteren om deze te halen. Even later komt hij weer binnen met de koffie, steekt de hand uit en zegt: „Hoe gaat het, mijnheer Schöne?”

„Best, maar éénmaal hand geven is toch genoeg, zou ik zeggen. Zooeven hebt U mij 't zelfde ook gevraagd, voordat ik U die koffie bestelde.”

„Maar mijnheer, hoe komt U eraan ? U hebt mij toch die koffie niet besteld?”

„Dan is zeker Uw geest hier alleen geweest en uw lichaam achter.”

Ik begreep er niets van en werd korzelig. De vrouw van den hotelhouder kwam er ook nog bij te pas en verzekerde mij, dat haar man den heelen tijd achter was geweest, Ik vroeg me zelf al af, of ik wel met normale menschen te doen had, toen opeens de achterdeur openging en een precies gelijke mijnheer Jonker kwam binnenstappen.

't Was de tweelingbroeder van den heer Jonker, die hotelhouder in Leeuwarden was. Ik was er dus ingeloopt en moest bekennen, dat ik ongelijk had. „Maar dat doen jullie om de menschen voor 't lapje te houden,” zei ik en ze gaven dat dadelijk toe. Op deze wijze konden ze dan ook dikwijls een gemakkelijk voorval beleven, zoowel hier in Beetsterzwaag als in Leeuwarden, wanneer de hotelhouder uit Beetsterzwaag zich daar bevond.

Als iemand verre reizen doet, dan kan hij wat verhalen.

Een rekening, die meeviel.

Een van de families, welke eerst door mijn vader en later door mij geregeld werden bezocht, bestond uit man, vrouw, twee zoons en één dochter. De moeder was ziekelijk. Ze behoorden tot de welgestelde boeren en bezaten twee flinke boerderijen, maar leefden zuinig. Daar de moeder steeds sukkelende was, ging ze nooit uit en was voor zich zelf niet veel nodig. Daarentegen was ze steeds royaal in 't koopen van kleeven en andere benodigheden voor haar man en kinderen en voer de huishouding.

De boer echter was zuinig als de brand en zijn oudste zoon niet minder. Beiden waren steeds druk aan den arbeid en gunden zich nauwelijks tijd om te eten of te drinken.

Wanneer ik met mijn collectie bij de boerin was, dan scheen de boer het niet goed aan haar te kunnen toevertrouwen. Hij kon het althans niet laten dikwijls binnen te komen en nu en dan een schampere opmerking te maken, zooals:

„Bist nou noch net takocht?”

„Nee,” zei ze dan, „det giet net sa gau. Eerst moet ik it útsiikje en dan oerliz ik it mei de keapman, hwet en ho it it bêste is.”

„Ik scoe mar net to folle keepje frou. It most bitelle wirde.”

„Det is fensels, de keapman kin it net jaen. Lit dat nou mar oan my oer en geen jo mar oan it wirk. Oars kom jy ek hast net yn 'e hûs en dat is ek net nedich, de boer heart bûtendoar to wezen by syn wirk.”

De boer ging dan weer heen en de vrouw zei dan wel eens tegen mij: „Als hij nu terug komt, dan praten wij maar over wat anders, dan begint het hem wel te vervelen en dan gaat hij gauw weer weg. Je begrijpt wel, dat 't hem begroot om 't geld, maar daar stoor ik mij niet aan. Ik koop niet meer dan wij nodig hebben, maar ik wil ook dat ze goed in de kleeven zullen zitten.”^[61]

Enkele jaren nadat ik zulk een gesprek met haar had gehouden, werd de boer ziek en hij stierf kort daarop. Na dit sterfgeval werd de vrouw nog royaler in het koopen. Ik kon daar niets op tegen hebben. Maar betalen ging niet zoo vlot. Nooit betaalde ze mij een rekening, maar telkens bij mijn komst gaf ze mij een f 10, f 40 of hoogstens f 60. Maar meestal kocht ze dan voor veel meer dan ze betaalde en zoo liep de rekening steeds honger op tot een vrij belangrijke som.

Haar oudste zoon wist dit ook wel en waarschuwde haar meer dan eens, maar als hij dan weer weg was, zei ze tegen mij: „Hwet mient dy smoarge jonge wol, det er op syn mem passe moet .!”

Een paar jaren later ging de zoon trouwen en weer een tijdje later ook de dochter.

De moeder gevoelde zich langzamerhand zwakker worden en zinspeelde er op, dat ze 't wel niet lang meer zou maken. Op een keer zei ze tegen mij: „Nu moest je toch eens nagaan, hoeveel geld ge nog van mij krijgt.” Ze wilde mij geleidelijk betalen wat ze schuldig was. Ik maakte de rekening op en liet haar raden, hoeveel het in totaal was. Ze ried nog een f 600 teveel, zoodat het blijkbaar nog meeviel. 't Was haar voornemen mij in drie maal de schuld af te betalen en er mocht niets van aan de kinderen worden gezegd. Als ze dan kwam te overlijden zouden de kinderen veronderstellen, dat er nog heel wat te betalen was, en zoo zou 't hun dus geducht meevallen.

Het gebeurde aldus. Toen ik volledige betaling had ontvangen, wilde ze niets meer koopen. Maar ik wilde graag, dat er toch nog iets zou blijven staan, al was het dan ook nog zoo'n kleinigheid. Ze kocht daarop van mij een Japansch matje voor de vloer in de keuken voor f 4.50.

Een klein half jaar later ontving ik een rouwbrief met de mededeeling, dat de oude vrouw gestorven was. Eenigen tijd daarna bezocht ik weer de streek en kwam bij den oudsten zoon. De man was niet in huis, wel zijn jonge vrouw, die mij begroette met de woorden: „Myn man hat jo al lang forwachte, hwent jo sitte him dwars yn 'e mage.”

„Hij heeft zeker ook liever een biefstukje, niet?” was mijn wederwoord, maar zij ging niet op mijn scherts in en zei me, dat haar man tegen mijn komst had opgezien., omdat er stellig nog een zeer groot bedrag voor goederen, die door zijn moeder gekocht waren, betaald zou moeten worden.

Ik gaf toe, dat ik nog een vordering had en informeerde, op hoeveel ze 't zelf schatten. Haar man had gezegd: als 't niet meer is dan f 2500, dan valt het mij niet tegen, maar 't zal wel veel meer wezen.

Neen, zei ik, zooveel is 't niet.

Nu, dan zal ik hem gauw roepen, dan kan hij U betalen.

„Neen, doe dat direct niet. 't Zal hem genoeg meevallen, maar ik wou U vragen: laat mij eerst eens met hem praten, dan wil ik hem eens wat beangst maken. Als hij dus vraagt, of ik al gezegd heb, hoeveel het is, zeg dan maar, dat ik alleen nog maar vroeg, of hij thuis was. Beloofd U me dat?”

Ze kreeg er ook schik in en daarop zei ik, toen ze vroeg hoeveel 't was: „Nu, het is maar 450.

Dat had ze niet gedacht en ze beloofde nog niets te zullen zeggen aan haar man. dien ze nu ging roepen.

Daar kwam hij aan, zette de klompen voor de deur neer en stapte binnen. Ik begroette hem heel vriendelijk, maar hij was norsch terug en liet al dodelijk merken, dat hij me niet met plezier zag. Hij sprak het uit, dat er zeker een groote rekening van zijn moeder nog open stond.

„Ja,” zei ik, „dat is van zelf, hé. Ze kocht meestal heel veel, maar het betalen ging maar zoo'n beetje te hooi en te gras.”

„Het zal er wel raar voorstaan.”

„Ja, dat doet het ook, maar jullie kunt het immers wel betalen. Ik wil tenminste nog wel met jullie ruilen.”

„Nou, zeg maar, hoeveel je hebben moet.”

„Wat dacht je wel?”

„Ik heb wel meer dan eens tegen mijn vrouw gezegd: als het f 2500 is, valt het mij niet tegen, maar 't zal wel f 4000 wezen.”

„Nou, dan valt het nog al wat mee. Jullie moeder is veel beter geweest, dan je zelf wel weet. Ze heeft mij de laatste keeren nog al eens wat betaald en nu staat er niet meer dan 450.”

„Is 't niet meer?”

„Geen cent meer.”

„Nou, vrouw, geef me dan maar gauw de sleutel, dan zal ik 't dadelijk betalen. Dat valt me werkelijk mee.” [62]

De man ging naar de voorkamer, waar hij zijn geld bewaarde en legde daarop f 450 voor mij op tafel neer. „Asjeblief, koopman.”

„Dank je wel, maar wacht eens even, neem dit van mij terug” en daarop gaf ik hem f 445.50 terug.”

„Wat beteekent dat nou?”

„Wel man, 't is maar 450 centen, dus f 4.50.”

„Dêr stiet myn forstân by stil”. En de vrouw zei ook al: „Maar koopman, U hebt toch tegen mij ook al gezegd van 450.”

„Ja zeker, dat is ook zoo, maar ik heb niet gezegd of 't guldens of centen waren. En zie: 't zijn 450 centen.”

„Wat spijt het mij, dat wij zoo over Meeder gedacht hebben.”

„Ik heb het zoo pas al gezegd, dat zij beter is geweest. dan jullie gedacht hebben.”

Kort daarop vertrok ik. Om begrijpelijke redenen heb ik hier geen namen of verdere aanduidingen genoemd, maar ik meende deze geschiedenis hier toch een plaats te moeten geven.

INTOCHT VAN KEIZER WILHELM TE AMSTERDAM IN 1891.

In 't jaar 1891 bracht de Duitsche keizer Wilhelm II een officieel bezoek aan ons land. Een paar dagen voor de aankomst te Amsterdam logeerde ik weer in mijn lievelingsplaatsje Lemmer, waar het gesprek al spoedig kwam op de gebeurtenissen die in de hoofdstad van 't land waren te wachten.

Om kort te gaan: met eenige heeren uit Lemmer maakte ik een afspraak samen per boot naar Amsterdam te reizen om den feestelijken intocht van den keizer bij te wonen. Ten slotte werd het een club van ongeveer 25 personen. De deelnemers waren Jhr. Tj. van Beijma thoe Kingma, mr. de Jonge, kantonrechter, ds. Schrieke, deurwaarder Kerkhof, de heer Andringa, de hotelhouder L. v. d. Half, schrijver dezes, F. Schöne van Heerenveen, de kapitein Jochum de Haan en zijne echtgenoot en nog verschillende anderen, wier namen mij ontschoten zijn.

Des avonds vóór het feest om 8 uur vertrokken wij met de nachtboot van kap. De Haan van Lemmer. De zee was kalm en de reis voorspoedig. Van slapen was echter geen sprake. Daarvoor was het een te vroolijk gezelschap. Des nachts om 1 á 2 uur arriveerden wij in Amsterdam dat nu in zoete rust verkeerde. Wij hadden een mooie gelegenheid om de stad eens goed op te nemen.

Na de wandeling door de stad volgde een ontbijt en daarna verzamelden wij ons tegen een uur of 10 opnieuw, om te overleggen, hoe wij naar IJmuiden zouden gaan om daar de aankomst van de „Hohenzollern”, het keizerlijk schip, te aanschouwen. 't Was nog vroeg, maar reeds geweldig druk in Amsterdam, De stad met haar vele versieringen, fraaie eerepoorten en rijken vlaggentooi bood een schitterenden aanblik.

Wij trachtten een boot af te huren en hoewel de meeste stoombooten en andere schepen reeds bezet of besproken waren, slaagden wij ten slotte. Wij kwamen terecht op de „Medemblik”, een lange, smalle en slanke boot. Nadat wij allen opgestapt waren en de boot van wal was gestoken, werd ons de waarschuwing gegeven vooral in 't midden van de boot te blijven staan, daar er, doordat geen ballast onderin was en veel menschen zich bovenop bevonden, veel gevaar was voor kantelen. Zoo bleven wij twee uren naast elkaar staan, vrijwel midden op de boot, en bijna niemand waagde het zich naar den kant te begeven en ook wilde niemand in de kajuit plaats nemen om vooral niets van het schoone uitzicht te missen. 't Was dan ook werkelijk indrukwekkend mooi. Het gansche Noordzeekanaal was vol met versierde en rijk bevlagde vaartuigen. Zoo ver het oog reikte, stegen rookkolommen uit de vele schoorsteenpijpen.

Eindelijk, nadat wij nog een heelen tijd over de Noordzee hadden getuurd, bemerkten wij in de verte rookpluimen. Spoedig daarna dreunde ons het eerste kanonschot in de ooren, door nog een twintigtal gevolgd. Na een half uur ongeveer was de „Hohenzollern” onze kust van dichtbij genaderd. Majestueus en statig verscheen het keizerlijk schip voor onze oogen.

Nog eenige minuten en daarna stoomde het vaartuig de sluis in. Toen brak het gejuich, dat reeds nu en dan was opgeklonken, eerst recht los; de stoomfluiten gilden, de stoombootbellen werden geluid, de kanonnen bulderden, de klokken luidden, de muziek speelde. Zoo voer de Duitsche Keizer het Noordzeekanaal in.

Langs het geheele kanaal stonden de menschen, soms in dichte rijen geschaard, [63] om het schip en den keizerlijken gast te begroeten. Mariniers stonden in het gelid en het geheel was een schouwspel om nimmer te vergeten.

Toch was ik blij, dat we in Amsterdam de boot, waarop wij ons bevonden, weer konden verlaten en weer vasten grond onder ons voelden.

In Amsterdam verloren de leden van het gezelschap elkaar door de groote drukte al spoedig uit het oog. Echter zijn de hotelhouder v. d. Heft en ik steeds bij elkaar gebleven. Overigens was het niet erg, want wij hadden zoo iets voorzien en tevoren afgesproken, dat we 's nachts om 12 uur in een bepaald café elkaar zouden ontmoeten voor de terugreis, 't geen dan ook geschied is.

Van der Hoff en ik zorgden er voor tijdig bij het defilé bij het Koninklijk Paleis te zijn. We waren er minstens een uur tevoren en kregen een mooi plaatsje vlak tegen het touw aan, dat ter afscheiding van het publiek gespannen was. We waren wat in onzen schik met zoo'n prachtplaats geheel vooraan! Maar 't zou wel anders worden. Want de menschenmassa werd steeds grooter, het gedrang werd steeds erger en het koord waartegen wij aanstonden, werd al

meer gespannen. Ternauwernood konden wij ons even omdraaien om een blik op de menschenmassa te werpen. 't Was een zee van hoofden, waartusschen zich verschillende trams bevonden, die eenvoudig niet meer weg konden. Ze waren als 't ware tusschen de menschen ingemetseld en van binnen en bovenop vol niet belangstellende toeschouwers.

Het touw hielden wij maar steeds stevig in onze handen, omdat wij vreesden, dat het hoe langer hoe meer ons lichaam zou beknellen. Ten slotte werd het zoo erg, dat ik tegen mijn metgezel zei: „Wat er ook van komt, ik ga onder het touw door”.

„'t Mag niet”, zei hij, „de marechaussees hebben je zóó te pakken en sluiten je direct op”.

„Dan maar opsluiten”, zei ik gelaten, „maar dit kan ik niet langer volhouden”.

Meteen werkte ik me onder het touw door en wilde naar den anderen kant loopen. Maar op 't zelfde oogenblik kwamen drie marechaussees te paard op mij af en bevalen, dat ik weer onder 't touw door zou gaan.

Ik weigerde en zei: Als ik daar weer achter dat touw terecht kom, word ik doodgekneeld. Laat mij maar rechts om het paleis heen loopen, daar achter is ruimte genoeg. En anders pakt U maar op.”

Toen kreeg ik vergunning om dat te doen. Ze begeleidden mij halverwege en van die gelegenheid maakte Van der Hoff gebruik om 't zelfde te doen. 't Gelukte ook hem daar aan te komen en zoo stonden wij achter het paleis, waar niets te zien was.

Om mij heen ziende ontdekte ik vlak bij een zeer hoog huis met plat dak, waarop zich vijf menschen bevonden. Meteen kwamen er nog een paar opduiken. Dadelijk gingen wij probeeren of wij daar ook een plaatsje konden bemachtigen en 't gelukte. 't Kostte ons per persoon f 3, maar die offerden we met genoegen. Wij moesten zelf het dak maar zoeken. Wij kwamen op de bovenste verdieping, waar een steile, lange ladder, die er niet zeer soliede uitzag, naar de opening in het dak leidde. Voorzichtig klommen wij naar boven en zo'n hadden wij met 12 à 14 anderen een fraai gezicht op het gebeuren voor ons. Duizenden en duizenden toeschouwers stonden dicht opeen voor het paleis; de keizer en onze koningin bevonden zich betrekkelijk dicht bij ons, zoodat wij de vorstelijke personen goed konden opnemen.

De menschen beneden verdrongen elkaar om meer naar voren te komen en toch iets te zien. Gillen stegen soms op en nu en dan werd er een vrouw onder het touw doorgetrokken en naar de fontein bij het standbeeld gedragen om ze bij te wasschen, Naar ik mij herinner zijn er bij deze gelegenheid verschillende personen gedood of gewond.

Ook nadat het defilé was afgelopen, bleven de menschen nog geruimen tijd in compacte massa's opeen staan en het duurde lang voor er schot in kwam en de menigte zich verspreidde. Veiligheidshalve bleven we zoolang mogelijk boven.

Toen wij eindelijk weer op straat stonden ontmoetten wij aldra de Deutsche Jantjes, ieder met een Hollandsch meisje aan den arm. 't Was een ware „volksverbroedering”!

Maar daarna kwam, waarvoor wij reeds gevreesd hadden: 't Werd zóó overvol en druk in de café s en restaurants, dat de menschen onmogelijk allen bediend konden worden. 't Werd een geroep en gedraaf van 't eene cafe naar 't andere. De bakkerswinkels en andere winkels in consumptieartikelen werden bestormd en leeggekocht. Men zag de menschen op straat hunne consumptie verorberen, want in de café's was [64] het overvol. Het duurde niet lang meer of in de gansche binnenstad was niets meer te krijgen. Gelukkig hadden wij zulks voorzien en alvorens naar het defilé te gaan behoorlijk voor versterking van den inwendigen mensch gezorgd.

Het liep nu langzamerhand al tegen 11 uur in den avond. De wind stak vrijwat op. Wij gingen zoetjes aan het café opzoeken, waar het Gezelschap weer bijeen zou komen. We waren de eersten, maar het duurde niet lang of de een na den ander kwam opdagen en op den afgesproken tijd was het geheele gezelschap weer voltallig.

Een minder aangename terugreis.

Allen waren vervuld van geen ze dien dag hadden beleefd. Maar men was zooals vanzelf spreekt, nogal vermoeid en had zich voorgesteld op de terugreis wat uit te rusten van den zwaren dag.

Doch 't zou anders uitkomen. Zooals ik reeds meedeelde, was de wind krachtig aangewakkerd. 't Werd al erger en toen wij buiten de Oranjesluizen kwamen bemerkten wij, dat het vliegend weer was. Er woei een flinke storm.

Naast mij in de kajuit zal de heer Kerkhof. Wij waren op zijn voorstel dicht bij den uitgang gaan zitten om er, als 't noodig mocht zijn, gemakkelijk uit te kunnen komen. Hij voelde zich n.l. niet wel. In zee gekomen begon de boot geweldig te slingeren en te steigeren en wel in die mate, dat spoedig alles wat op de tafels stond eraf rinkelde. Wij zelf kwamen op een gegeven oogenblik naast de zitplaatsen op den grond terecht.

Nadat we weer opgekrabbeld waren, hielden we mekaar vast, om zulke buitelingen niet weer te ondergaan.

„Jammer”, zei de heer Kerkhof tegen mij, „ik had gaarne wat willen slapen, want ik ben ontzaglijk vermoeid.”

Nadat we nog een poosje hadden omgedobberd, zei hij opeens: „Ik ga even naar boven, om den kapitein te spreken”.

Ik trachtte hem ervan terug te houden, want er bestond gevaar, dat hij van boord zou worden geslingerd, maar hij ging toch. Het duurde een heelen tijd en nog altijd was hij niet terug. Het weer werd steeds slechter. Nu en dan hoorden we gerommel als van den donder. Ik maakte mij tenslotte zoo bezorgd over den heer Kerkhof, dat ik opstond en zelf ook naar boven ging, om bij den kapitein te informeren, waar mijn metgezel gebleven was.

Ik keek in de duisternis over het dek en zag in den stuurstoel den kapitein en den stuurman. Verder waren op 't dek nog een paar knechts, maar van den heer Kerkhof bespeurde ik niets. Ik wenkte nu den kapitein met het gevolg, dat hij eindelijk mijn gebaar bespeurde en naar mij toekwam.

Ik vroeg: „Waar is mijnheer Kerkhof?”

„Dat weet ik niet”, zei hij.

„Is hij dan niet bij U geweest?”

„Jawel”, zei hij, „maar ook weer vertrokken. Kan hij ook in de andere kajuit zijn?”

„Nee, daar ben ik al even geweest. Dan is hij stellig overboord geslagen.”

„Dat is niet onmogelijk, maar daar kan ik ook niets aan doen. Waarom blijft hij dan niet in de kajuit?”

We spraken er nog even over door, maar moesten tot de conclusie komen, dat hij overboord was geslagen, ik ging weer naar beneden, maar durfde mijn veronderstelling nog niet aan de andere tochtgenoten medeelen.

De reis viel me ontzaglijk lang en vorderde trouwens door den harden tegenwind ook veel meer tijd dan gewoonlijk. Pas om 7 uur in den morgen kwamen wij eindelijk behouden te Lemmer aan.

Toen wij van boord gingen, zei er iemand: „Hoe is het, zijn we er allemaal?”

„Nee”, zei ik, „mijnheer Kerkhof ontbreekt nog.”

De anderen waren eenigszins verwonderd over dit verdwijnen, maar de kapitein bracht spoedig opheldering:

„Maakt U niet ongerust, mijnheer Kerkhof had vannacht het beste plaatsje in de heele boot”.

Meteen ging hij ons voor naar het ruim, nam een van de luiken af en zei: „Hier is mijnheer Kerkhof, misschien ligt hij nog wel in zoete rust”.

We keken en vonden werkelijk den gezochte, maar hij sliep niet. Hij stond doodsbleek boven aan de trap en was maar nauwelijks in staat om een woord uit te brengen. Wij hielpen hem terstond naar boven en daarop vernamen wij wat er geschied was.

De heer Kerkhof was des nachts bij den kapitein gekomen en had hem verzocht op diens bed te mogen slapen, het eenige dat op de boot aanwezig was. De kapitein, die er bij dit vliegend weer toch zelf geen gebruik van kon maken, had het toegestaan en zoo was de heer Kerkhof snel en ongezien [65] in het ruim verdwenen, waar zich het bed bevond onder de trap. Hij strekte er zich op uit, maar toen gebeurde wat niemand voorzien had. In het ruim bevond zich een honderdtal leege vaten, die eerst aan elkaar verbonden waren. Door het hevige slingeren van het schip geraakten ze los en aan het rollen. Als de boot naar voren dook, kwamen de vaten als een

donder op hem aanrollen; stak het schip den steven in de hoogte, dan rolden ze weer terug, om daarna weer niet geweld naar voren te rollen.

De heer Kerkhof trachtte zich achter de trap tegen het gevaar te beveiligen, maar ook daar werd hij nog bedreigd. De trap, die flink stevig en zwaar was, was voor de helft door de stootende vaten grootendeels versplinterd. Toen eindelijk de boot in de haven stil lag, was hij de trap opgeklommen en we vonden wij hem daar, geheel onder den indruk van het gevaar, waaraan hij was blootgesteld geweest. Ik begreep nu ook, wat het gerommel was geweest, dat ik voor onweer had gehouden: 't was het heen en weer rollen der vaten geweest.

Op het dek hadden de kapitein en de anderen er niets van vernomen door het geweld van den

. . . . TRACHTTE ZICH ACHTER DEN TRAP TE BEVEILIGEN.

storm en het water en de heer Kerkhof was ook niet in staat geweest om hen te waarschuwen. Zoo had hij daar een bangen nacht moeten doorbrengen.

Dat was het einde van onze reis naar Amsterdam.

Zoo spoedig mogelijk brachten wij hem naar zijn kamers in het hotel Wildeman.

Hij gevoelde zich vrij ernstig ziek en is er niet meer bovenop gekomen. Na eenige weken gesukkeld te hebben, is hij overleden. nog in de kracht van het leven.

In aansluiting hierop wil ik nog even herinneren aan het droevig lot, dat eenigen tijd later onzen kapitein Jochum de Haan en zijne echtgenoot heeft getroffen.

Enkele jaren na onzen hiervoor beschreven tocht naar Amsterdam bevond het echtpaar De Haan zich op een pleiziervaart naar Amsterdam met een gezelschapje, toen ze door een ander vaartuig werden overvaren. Er zijn hij deze ramp vijftien personen verdrongen onder wie De Haan en zijn vrouw.

Menig oudere zal zich dit droevig geval [66] nog herinneren. Ik was in Lemmer, toen hun beider doode lichamen naast elkaar in de biljartzaal van hotel Van der Hoff werden neergelegd en men kan zich indenken, hoe 't mij heeft aangegrepen, want ik had deze beide jonge mensen onder mijn vrienden mogen rekenen. Hun drie jeugdige zoontjes zijn later door familieleden opgevoed.

EEN STOERE FRIES EN WAT HIJ ONDERVOND.

Aan het Woudfennen-overhaal onder Boornzwaag bij Langweer woonden Jacob Foekes en zijn vrouw in een klein herbergje met boerderij, aan den overkant van het kanaal. Japik en Joukje, zooals ze in de wandeling genoemd werden, verzorgden het overhaal en dat werkje verstonden beiden uitstekend. Ze waren, de vrouw zoo goed als de man, oersterke mensen, wat ook wel noodig was, want het overhalen vooral als er een stevig windje stond, vereischte nogal eenige lichaamskracht. Maar 't was hun toevertrouwd; wanneer één van hen den vaarboom of de roerriemen in handen had, dan was men veilig.

Japik en Joukje waren flinke, aardige en vriendelijke mensen, geacht door ieder en daarbij eenvoudig en gul-hartelijk, altijd gereed staande om hun diensten te bewijzen. Maar „rjucht en sljucht”.

Ieder die van het overhaal gebruik maakte, vertoefde in den regel ook even in het herbergje, waar men uitstekende waar bekam als in de beste restaurants. Ik heb er op mijn vele reizen menig gezellig uurtje doorgebracht.

Japik verzorgde hoofdzakelijk de boerderij. Ze hadden een 5-á 6-tal koeien. 't Was voor hem niet gemakkelijk, want zijn land lag over de Wielen, terwijl zijn vee geregeld op stal stond en daar gevoederd werd. Stalvoederen brengt op zich zelf al veel werk mee, en te meer was dit voor Japik het geval, omdat hij het gras steeds van over de Wielen moest halen. Daardoor zwierf hij veel met zijn praam of boot over dit breede water, dikwijls in slecht weer.

Maar Japik was een kerel als een woudeik, een sterke en stoere reus, die onvermoeid en daarbij tevreden en opgeruimd zijn werk verrichtte. Zijn Joukje was van 't zelfde slag en zoo behoeft het niet te verwonderen, dat het hun goed ging. Ze hadden een flink bestaan en wisten zoo zoetjes aan een mooi sommetje bijeen te sparen.

Doch ook deze gelukkige mensen bleven niet voor rampspoed gevrijwaard.

Het was in het najaar en het regende alle dagen met halve stormen. Het land liep onder water en het was haast geen weer om over de Wielen te varen en gras voor de koeien te halen. Toch moest het gebeuren. Japik trok een paar waterlaarzen aan, maaide het gras onder water, schraapte het wat bijelkaar en bracht het in de praam over naar huis. Doordat deze laarzen steeds doornat waren en bleven, werd het ten slotte moeilijk om ze aan en haast nog moeilijker om ze uit te krijgen. Op een keer trachtte hij zijn laarzen uit te trekken. Hij zat op een stoel, had de laars vastgegrepen met beide handen, bij hak en teenen, en trok en rukte met al de kracht, die hij bezat, maar 't wilde niet lukken. Met nieuwe kracht pakte hij de laars weer aan en deed een geweldigen ruk, maar op eens glipte hem de laars uit de [67] hand en sloeg met de hak op het scheenbeen van den anderen voet. Japik was niet kleinzeerig, integendeel zeer hard over zich zelf, maar ditmaal ontglipte hem toch een kreet van pijn.

Hoe de laars uitgekomen is, weet ik niet. Maar de pijn hield aan. Een onderzoek van het scheenbeen gaf een klein deukje te zien op de getroffen plek, waarbij het bloed even door de huid scheen. Den geheelen nacht hield de pijn aan, maar 's ochtends was het over. En Japik ging weer zijn werk verrichten, ditmaal op klompen. Tusschen beiden stak het been hem wel wat, maar ten slotte verdween de pijn.

Na een kleine week kwam ze echter in heviger mate terug. Joukje onderzocht het been en ontdekte een verdacht ronde plek. Ze liet terstond den dokter waarschuwen, hoewel Japik eerst meende dat het niet noodig was. Dr. de Walle kwam en schrok geweldig. Zijn advies luidde: direct naar Sneek naar Dr. Bouma; Japik heeft bloedvergiftiging en zal zijn been wel moeten missen.

De vrouw was radeloos, doch Japik zei: „Meitsje dy mar net sa ûngerêst, it falt wol hwet ta.”

Maar het viel niet mee. Japik werd dadelijk naar Sneek gebracht en hier werd het been, nadat dr. Bouma het had gezien, zoo spoedig mogelijk geheel afgezet. Er bleef maar een klein stompje over.

Japik had er direct in toegestemd; als het moest dan moest 't. Hij weigerde onder narcose gebracht te worden en doorstond de gansche pijnlijke operatie bij volle bewustzijn zonder ook maar één kík te laten.

MET NIEUWE KRACHT PAKTE HIJ DE LAARS
WEER AAN

Toen het gebeurd was, werd hij verbonden, op een baar gelegd en overgebracht naar een herberg, waar zijn vrouw een kamer voor hem gehuurd en in orde gebracht had. De operatie was geschied bij dr. Bouma aan huis, want een ziekenhuis bestond er nog niet. Het gerucht van wat Japik moest ondergaan, had zich reeds in Sneek verspreid en daar het echtpaar ook aldaar veel vrienden en bekenden had, stonden verschillenden reeds bij de woning van den dokter te wachten op den uitslag.

Toen de patiënt naar buiten gedragen werd, kwam men op hem toe en velen beklaagden hem. Doch Japik wilde van beklag niet weten en zei: „Det jowt allegearre neat mear. Mar straks, do't se dy bonke troch sagen, moest ik dochs efkes op 'e tosken bite. Mar ik tochte, jimme scoenen my r's in segaer jaen.”

Aan zijn verlangen werd natuurlijk dadelijk voldaan en zoo had Japik de sigaar in den mond toen ze hem zijn kamer in de herberg binnen brachten.

Zijn vrouw Joukje was verbaasd en vroeg of hij dan geen pijn had. „Né, Joukje,” zei hij, „nou net meer, mar strakjes do't dokter Bouma dy bonke troch sage, do tocht ik: det docht wol sear, hear, mar ik biet de tosken goed op-enear en ha gjin kik litten. Mar it is biroerd, dat ik dy poat nou mis.” Zoo hard was Japik over zich zelf.

Enkele weken lang werd hij in de herbergkamer te Sneek door zijn Joukje verpleegd. Niemand had het haar kunnen verbeteren, want zij kende haar Japik op en top. Toen vertrokken ze naar huis om daar algeheele genezing af te wachten.

Geen wonder dat beiden verheugd waren, weer in hun eigen woning terug te zijn. Dr. de Walle kwam elke week één of tweemaal kijken en het ging goed. Japik was overigens gezond, zoodat het spoedig zoo ver was, dat hij weer op den stoel kon zitten en zich ook weer een weinig door de kamer kon bewegen. Met behulp van zijn vrouw en met een kruk onder den arm speelde hij dat gauw klaar. En wie hem zoo op den stoel [68] bij de tafel zag zitten, zou niet gezegd hebben dat hem iets mankeerde.

Van dat oogenblik af kreeg hij veel bezoek. Ieder had te doen met den flinken kerel, die zoo zwaar getroffen was. Hij rookte dan genoeglijk zijn pijpje en het deed hem goed, dat men belangstelling toonde. „Ik hie net tocht,” zei hij, „dat ik safolle frjeonen hie. As ik it wirk nou ek sels mar redde koe, dan wier it noch net sa slim. Nou bin ik yn ienen in âld man.”

„Och,” zei Joukje dan, „dat is neat, Japik, astou oars mar soun biste; it wirk scil wol redder wurde en it oerheljen kin ik allinne wol dwaen.”

Ook ik had met deernis van het lot van Japik gehoord en het spreekt vanzelf, dat ik verlangde hem eens een bezoek te brengen. Eenige weken nadat hij thuis was gekomen, stond ik weer eens voor het overhaal en riep naar den overkant om overgebracht te worden. Joukje kwam met het bootje aan. Toen ik haar begroette en haar mijn deelneming betuigde met het ongeluk, dat hen getroffen had, begon ze bitter te schreien.

Ik trachtte haar moed in te spreken 't Had ook erger kunnen afloopen; in ieder geval had ze Japik toch nog behouden. Ze herstelde zich spoedig, maar zei: „It bigreatet my sa om Japik; jy witte wol ho hastich hy altijd mei syn wirk wier en nou kin hy neat mear.”

Ze bracht mij in haar bootje spoedig naar den overkant en ik kon nu ook Japik zelf begroeten. Hij maakte al een beweging alsof hij wilde opstaan, maar ik zei dadelijk: „Bliuw mar sitten. Japik”

Wij waren altijd goede vrienden geweest en nu, bij dit eerste weerzien, liepen ook Japik, dezen sterken en oogenschijnlijk ruwen kerel, de tranen over de wangen.

MET BEHULP VAN ZIJN VROUW EN MET EEN
KRUK BEWOOG HIJ ZICH.

Ik hoorde nu van hem de geheele droevige geschiedenis van begin tot eind en toen dat gebeurd was, stond Japik er op, dat ik zijn stompje been zou zien. Of ik al zei „laat maar zitten, ik kan mij wel voorstellen hoe 't er uit ziet.” het hielp niets, ik moest het zien.

't Was werkelijk aardig dicht gegroeid. maar wel bemerkte ik, dat alles er nog zeer teer uitzag. Ondertusschen liep Joukje in en uit. Japik had zijn beenbekleding weer geheel in orde gebracht. Op een gegeven oogenblik, toen ik meende, dat Joukje weer binnengekomen was, bestelde ik een glas bier.

Opeens sprong Japik, met de oude haast, overeind om mij het verlangde glas bier te geven. Vóór ik wist wat er gebeurde, en ook voor ik het kon verhinderen lag hij al in zijn volle lengte tegen den grond. Hij had een oogenblik geheel vergeten, dat hij maar één been had, en het gevolg was, dat hij met een smak op den grond terecht kwam. Bij die val was de wonde opengesprongen en het bloed begon bedenkelijk te vloeien.

Joukje hoorde den val en kwam binnenvliegen. We hebben zoo goed mogelijk het bloed gestuit en toen terstond den dokter gehaald, die gelukkig thuis was en dadelijk meekwam.

Wij waren allen zeer geschrokken van het geval en ik verweet mij zelf, dat ik de schuld droeg, door op een ongelegen oogenblik om bier te vragen. Maar Japik en zijn vrouw beiden bestreden dat. De goede man had in zijn haast om mij van dienst te wezen, niet bedacht dat hij hulpbehoevende was. De genezing van de wond werd er nu weer een tijdje door vertraagd.

't Scheen dat het noodlot hem ook daarna moest vervolgen. Voorheen hadden ze niets dan voorspoed en geluk in hun leven gehad. Maar nu was het blaadje gekeerd. Het ongeval van Japik en 't geen er op volgde, had hun een aardig sommetje gekost. Voor het werk moesten ze hulp nemen en het boerde niet zoo voordeelig meer. Mij werd later althans verteld, dat zij vrijwel hun geheele bezit verloren hadden.

Dat zou nog niet zoo heel erg geweest zijn, wanneer Japik maar niet invalide was geworden. Ze leefden nog eenige jaartjes zoo naast elkaar voort. Toen werd Japik ziek en stierf. 't Was een groote slag voor Joukje, die nu niet op het overhaal kon blijven en ging wonen in een kamertje bij den grooten watermolen halfweg Boornzwaag. Daar heeft zij nog menig blijk van vriendschap ontvangen van tal van hun vroegere kennissen. Ook ik heb haar daar nog dikwijls een bezoek gebracht.

VAN EEN FRIES UIT AMERIKA.

Een rekening, die na 17 jaar betaald werd.

Van een merkwaardige ontmoeting, die ik eens heb gehad in de tram van Heerenveen naar Joure, wil ik hier mededeeling doen. Ik werd eraan herinnerd door de vele brieven, die ik in dit blad heb mogen lezen van den heer Sjouke de Zee, die naar Amerika reisde en door de aldaar wonende Friezen [69] met zoo groote gastvrijheid en vreugde werd ontvangen.

Ik heb zijn interessante en boeiende beschrijvingen van zijn tocht en van de ontmoetingen, welke hij in Amerika heeft gehad, met groote belangstelling gelezen. Het deed mij altijd prettig aan al die namen te lezen met voor- en toenamen, met opgaaf van plaatsen en landstreken, waar ze voorheen in Friesland en later in Amerika woonden. Vele van die families waren ook mij goed bekend en met een groot aantal heb ik vroeger in relatie gestaan. Zoodat het niet behoef te verwonderen, dat ik met belangstelling de brieven las en vernam van het lot dier mij bekende Friezen. Heel goed kan ik mij voorstellen, dat ze den stoeren Fries Sjouke de Zee opgetogen en met vreugde hebben ontvangen om iets te hooren uit het oude „heitelân”, dat ze niet vergeten waren. Aan den heer De Zee mijn compliment en hulde voor de wijze, waarop hij ons zijn gansche reis heeft weeten te doen meeleven.

Naar aanleiding van deze beschrijvingen dan schoot mij een voorval te binnen, dat ik wel de vermelding waard acht.

Het was op een Maandagmorgen, nu al jaren geleden, dat ik in Heerenveen een kaartje nam voor Lemmer. Er waren nog slechts weinig reizigers in de tram aanwezig, maar de trein uit Zwolle bracht er nog eenige aan. Onder hen was een man. die mijn aandacht trok door zijn blijmoedig en tevreden uiterlijk. Toen hij instapte, informeerde hij eerst nog even: „Is dit de tram naar Joure?”

De vraag werd bevestigend beantwoord en de man nam naast mij plaats. Spoedig vertrok de tram. Nog waren wij op den Parallelweg, toen mijn reisgenoot zei: „Wat is dat hier veranderd! Dezen weg ben ik vroeger dikwijls langs gelopen, maar toen stond er nog geen huis.”

„Ja”, beaamde ik, „zoo heb ik hem ook wel gekend en nu is hij haast vol gebouwd. Maar dan is U zeker in een heelen tijd niet hier geweest?”

„Neen”, was zijn antwoord, „dat is al zeventien jaar geleden.”

De tram stoomde door en we kwamen in de Haske, waar opnieuw zijn aandacht werd getrokken door den veranderden toestand „Kolossaal, wat een verandering! Voor zeventien jaren spoelde het water hier bij harden wind tegen den weg op en nu is alles droog en zie ik al een menigte huizen en boerderijen staan. Dat is toch wel een groote verbetering.”

Ik stemde het hem volkomen toe, want ook ik had deze streek geheel anders gekend. Vroeger heerschte hier veel armoede. Wanneer men in vroegere jaren hier langs den weg liep, kwamen de kinderen uit de huizen te voorschijn en vroegen: Mijnheer, mag ik eens voor een cent voor U over den kop slaan, en dan vervolgden ze den wandelaar een heel eind met hun bedelarij.

't Was hier vroeger een zeer arme streek. Zoover men zien kon, waren de landerijen uitgeveend, het land was water geworden. De veenbazen waren vertrokken en de arme arbeidersfamilies bleven achter. Maar nu de streek is drooggemaakt, begint zij zich aardig te herstellen. „Voor een cent over den kop” is al afgelopen en de armoedige keeten worden al meer en meer door aardige huisjes vervangen. „Als U na 17 jaar nog weer eens hier passeert”, voorspelde ik mijn reisgenoot, „dan zal het hier bepaald wel een florissante streek zijn.”

„Nu, dat zou mooi zijn”, was zijn meededing, „want Friesland is het beste land van de aarde.”

Mijn metgezel deelde mij nu mee dat hij regelrecht uit Amerika kwam. Hij was den vorigen avond tot Zwolle gereisd. In vertrouwen vertelde hij mij, dat hij 17 jaar geleden als het ware gevlucht was, met de Noorderzon vertrokken.

„Ik woonde”, zei hij, „in Wolvega en had een beurtschip op Leeuwarden. Bovendien hadden wij een kruidenierszaak, maar ik had ook een zwaar huisgezin met zeven kinderen en onze verdiensten waren zoo slecht, dat wij steeds achteruitboerden, zoodat ik er tenslotte wanhopig onder werd. Omdat er destijds zulke goede berichten uit Amerika kwamen, nam ik eindelijk het besluit mijn geluk daar te beproeven.

Ik zei echter van dit voornemen eerst niets aan mijn vrouw en nam in stilte alle informaties. Toen ik vast besloten was, nam ik ook een kaart voor den overtocht.

Nu werd het ook tijd mijn vrouw in te lichten over mijn plan. Zij schrok geweldig en barstte in tranen uit, maar ik trachtte haar te kalmeeren en legde haar uit, dat ik niet anders kon en ook niet meer terugkon, omdat ik reeds een kaart voor de boot had genomen. Ik legde haar nu het volgende plan voor.^[70]

Den eerstvolgenden Vrijdag zou ik nog gewoon mijn beurtdienst op Leeuwarden verrichten. Op de terugreis naar Wolvega zou ik aan de knechts zeggen op een bepaald punt te Leeuwarden: hier moet ik van het schip af, want ik heb hier nog zaken te doen, waaraan nogal voordeel voor mij verbonden is. Beloof jullie mij, dat je met schip en vracht naar Wolvega zult varen, want ik weet niet, of ik vanmiddag nog wel klaar kom. Misschien moet ik een nacht overblijven; zeg dat ook maar aan mijn vrouw, dat het wel morgenvroeg tegen een uur of elf kan worden, voor ik weer thuis kom. Ze behoeft zich dan niet ongerust te maken.

Het gebeurde zooals ik had afgesproken. De knechts beloofden het schip thuis te zullen brengen en de vrachtgoederen te bezorgen. Mijn vrouw was voorbereid en toonde zich heel gewoon. Toen de knechts mededeelden, dat ik misschien dien dag niet klaar zou komen, had ze gezegd: nu, dan zal hij van avond wel niet thuis komen.

Maar ook den volgenden morgen kwam ik niet, want ik had direct een kaartje genomen naar Rotterdam en mij daar ingescheept naar de Nieuwe Wereld. Mijn vrouw toonde zich, toen ik ook later op den dag niet verscheen, ongerust; enfin, om kort te gaan, het bleek spoedig, dat ik er vandoor gegaan was.

Maar 't was volstrekt niet mijn bedoeling om mij zoo aan alle schuldeischers te onttrekken. Alleen moest ik mij uit den nood van het oogenblik zien te redden. Mijn voornemen was om, als

ik in Amerika goed aan den slag zou zijn gekomen, mijn vrouw en kinderen te laten overkomen en later al mijn schulden af te doen.”

De man, die mij dit alles zoo openhartig vertelde, zei er bij, dat hij nu was overgekomen om aan dit laatste voornemen, n.l. zijn oude schulden af te betalen, uitvoering te geven. Hij noemde mij een zijner schuldeischers, n.l. een firma te Joure, welke de eerste zou zijn, die hij ging bezoeken om zijn rekening te vereffenen. De schuld bedroeg niet minder dan f 800. Ik zal deze firma hier aanduiden met den naam J.

Ik kende toevallig de firma J. heel goed en 't spreekt vanzelf, dat de geschiedenis mij [71] buitengewoon interesseerde. Ik deelde den reiziger uit Amerika mee, dat de oude heer J. een viertal jaren geleden overleden was en dat de zaak nu door den jongsten zoon werd gedreven.

Toen de man hoorde, dat ik de familie J. goed kende, verzocht hij mij later eens bij haar te informeeren, of er dezen morgen niet een „Amerikaan” bij haar geweest en gaarne zou ik den man vaker voldoen. De man verzekerde de gelukkigste mensch ter wereld te zijn, nu hij in staat was zijn oude schulden hier te vereffenen, terwijl ginds in Amerika zijn huisgezin onder gelukkige omstandigheden mocht verblijven.

Meteen waren we in Joure aangekomen en we namen hartelijk afscheid. 't Was een

„DAT KLOPT PRECIES MET MIJN REKENING”.

buitengewoon interessante ontmoeting geweest en gaarne zou ik den man vaker hebben willen treffen. Maar 't is een afscheid voor altijd geweest. We hebben elkaar nimmer teruggezien; even nog noemde bij een paar namen van personen in Sneek en Leeuwarden — mij ook wel bekend — die hij ook hoopte te verblijden.

De heer J. van Joure, nu ook reeds overleden, maakte om de veertien dagen steeds één dag een reisje naar Lemmer om daar zijn klanten te bezoeken. Toevallig trof ik hem, eenige dagen na mijn ontmoeting in de tram, in het Hotel Van der Hoff te Lemmer. Het spreekt vanzelf, dat op onze begroeting terstond mijn vraag volgde:

„Hebt U Maandag ook een Amerikaan bij U gehad, die U een oude schuld van f 800 betaald heeft, van vóór 17 jaar?”

Hij hoorde mijn vraag met verbazing aan en zei toen: „Maar hoe weet U dat?”

Ik genoot eventjes van zijn verwondering en vroeg: „'t Is toch wel waar?”

„Zeker, is 't waar”, zei de heer J. daarop, „maar hoe komt U daaraan?”

Ik vertelde toen dat ik den betrokken persoon in de tram had ontmoet en deze zelf mij de geschiedenis had meegedeeld. De heer J. verhaalde aan mij nu op zijn beurt, hoe het geval zich in zijn zaak had afgespeeld. De betrokkene was den winkel binnengekomen en had gevraagd of hij den patroon ook even kon spreken.

De bediende had hem in het kantoor binnengelaten en vroeg of hij mocht weten, welke boodschap hij voor den patroon had, „Ik kwam even 'n rekening betalen”, zei hij.

„Dan zal ik den patroon wel even roepen”, zei de bediende.

Ik kwam toen het kantoor binnen, zei de heer J. verder, en zag een man, die mij geheel hem echter niet vinden vreemd was. „Wilde U een rekening betalen? Maar hoe is dan Uw naam, ik ken U niet, en waar woont U?” De man noemde mij zijn naam en ik zei: „dan zal ik even in het boek kijken.”

Ik liet den man een sigaar opsteken en ging toen in het grootboek naar zijn naam zoeken; kon

„Wanneer hebt U de goederen dan ontvangen? Is het al een tijdje geleden?”

„Ja, al een mooi poosje geleden; van welk jaar hebt U uw boek nagezien?”

„Van dit jaar natuurlijk, maar U komt er niet in voor.”

„Nee, dat wil ik wel gelooven; U moet het boek hebben van vóór zeventien jaar. En als U dat boek misschien niet meer hebt, dan heb ik hier wel de rekening bij mij. Maar zoekt U eerst maar eens.”

De oude boeken waren op zolder opgeborgen en ik ging vol verwachting naar boven”, zei de heer J., „daarbij denkende: als het eens een vijf-en-twintig gulden is, dan is 't een aardige meevaller. Maar 't kan k een postje van f 2 of f 3 zijn. In ieder geval schijnt het een eerlijk man te zijn.

Ik had het bewuste boek spoedig gevonden, zocht naar den naam en zag tot mijn verbazing, dat een rekening van f 800 onbetaald was gebleven, met de bemerking erbij: „Met de Noorderzon naar Amerika vertrokken.”

Ik wist niet, hoe ik het had, rende met het boek de trap af en zei tegen den man: „Nu baas, dat zal je niet meevallen, wat hier staat.”

„Zeg het maar”, zei hij, „trouwens, ik weet het wel, want ik heb immers de rekening zelf bij mij.”

„Nu, hier staat f 800.”

„Dat klopt precies met mijn rekening, maar iets moet ik toch vragen voor ik betaal: op rente heb ik niet 'gerekend.”

De heer J. had zich gehaast, hem te verzekeren, dat het betalen van rente volstrekt niet gevorderd zou worden en dat hij zich volkomen tevreden zou achten, indien de werkelijk verschuldigde som zou worden betaald. Hij had nog pogingen gedaan om den man, die hem zoo kwam verrassen, dien dag als gast bij zich te houden, maar deze had daarvoor bedankt, omdat hij zoo spoedig mogelijk verder reizen wilde.

De heer J. betuigde natuurlijk zijn hartelijken [72] dank aan den eerlijken schuldenaar. die daarop vertrok.

Het behoeft niet te verwonderen, dat dit geval zoo'n indruk op mij gemaakt heeft, dat ik het nooit heb vergeten.

We sluiten hiermee de artikelen-reeks van den heer Schöne. Menigeen, vooral onder de ouderen, zal met genoeg zijn verhalen en verhaaltjes, welke wij uit zijn mondelinge en schriftelijke mededeelingen hier hebben oververteld, gelezen hebben. Zij gewaagden van gemakkelijke en droevige ervaringen en van meer of minder belangrijke gebeurtenissen uit Friesland's volksleven. Ze hebben tevens geleerd, dat de heer Schöne zijn scherpe opmerkingsgave ter dege heeft benut en thans met zijn rijke herinneringen kan terugzien op een mooi en veelbewogen leven.

We wenschen hem toe, dat hem aan de zijde van Zijne Echtgenooten nog vele gelukkige levensjaren geschonken mogen worden.

Red. „N. v. Fr.”